

Σχολείο καὶ Ζωή

ΜΗΝΙΑΙΑ ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΙΣ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ
Γ. ΖΟΜΠΑΝΑΚΗΣ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Αθ. Παπακωνσταντίνου: Έννοια, σκοποί και πρόγραμμα της επιμορφώσεως ενηλίκων	σελ. 465
Σπυρ. Μ. Καλλιόφα: Παιδαγωγική γνώμη Μιχαήλ-βιτς Ντοστογιέβσκι	» 458
Εύρ. Σούρλα: Αί λογοτεχνικές εκδηλώσεις της έφηβικής ηλικίας	» 469
Αθ. Ποπόρη: Σκέψεις επί του άρθρου του κ. Γ. Ξύδη «Έκπαιδευτικά βιβλία και μεταφράσεις»	» 476
Αναστ. Παντελίδου: Αί Λαϊκά-Κοινοτικά βιβλιοθήκαι	» 479
Χάρη Παπαδημητρίου: Σχολείο και Πραγματικότητα	» 483
Δημ. Καρατζίνα: Η μέθοδος Cuisenaire εις την διδασκαλίαν της Αριθμητικής εν τη πράξει	» 486
Αφρ. Καραγατσίδου-Ψαρουδάκη: Στο κατώφλι της σχολικής ζωής	» 492
Αίκαντ. Οίκονομίδου: Πώς και γιατί έδημιούργησα 'Αναγνωστικό για τους μαθητάς μου της Β' τάξεως	» 494
Ίω. Χαραλαμποπούλου: Η σημασία που έχει η θέσις του παιδιού μέσα στην οικογένεια	» 498
Διεθνής Έκπαιδευτική Κίνηση	» 502
Έλληνική Έκπαιδευτική Κίνηση	» 505
Γ. Κυριαζοπούλου, κ. ά.: Κριτική του Βιβλίου	» 510

ΕΚΔΟΤΗΣ
Γ. ΒΛΕΣΣΑΣ

ΕΤΟΣ Η' ΝΟΕΜΒΡΙΟΣ 1960 ΤΕΥΧΟΣ 11

«ΣΧΟΛΕΙΟ ΚΑΙ ΖΩΗ» ΜΗΝΙΑΙΑ ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΙΣ Έκδίδεται τήν 1ην ἐκάστου μηνός. Διευθυντής: Γ. ΖΟΜΠΑΝΑΚΗΣ Έκδότης: ΓΕΩΡΓ. Σ. ΒΛΕΣΣΑΣ Διαχειριστής: ΑΝΔΡ. ΖΟΜΠΑΝΑΚΗΣ Γραφεῖα: Περικλέους 21 — Ἀθῆναι	ΣΥΝΔΡΟΜΕΣ Ἑσωτερικοῦ: Ἐτησίᾳ Δρχ. 90 Γιά τὰ Σχολεῖα » 90 Γιά τοὺς ἐκπαιδευτικοὺς » 60 Τὸ τεῦχος » 8 Ἐξωτερικοῦ: Γιά Ἐκπαιδευτικούς: 1 λίρα Ἀγγλίας ἢ δολλάρια 2,80 (Ἐτησίᾳ). Γιά σχολεῖα: 1 λίρα Ἀγγλίας καὶ 10 σελλίνια ἢ δολλάρια 4. (Ἐτησίᾳ). Ἡ συνδρομὴ ἀρχίζει ἀπὸ τὸν Ἰανουά- ριο ἐκάστου ἔτους καὶ προπληρώνεται Συνεργασία, γράμματα, ἐπιταγὲς κλπ. στὴ διεύθυνση: Περιοδικὸ «ΣΧΟΛΕΙΟ ΚΑΙ ΖΩΗ» ὁδὸς Περικλέους 21 Ἀθή- νας (Κ). Τηλ. 27-173.
«L'ECOLE ET LA VIE» REVUE MENSUELLE DE PÉDAGOGIE Directeur: G. ZOMPANAKIS Editeur: G. S. BLESSAS Gérant: A. ZOMPANAKIS Rue: Périclès 21 — Athènes Année 8 NOVEMBRE 1960	
ΕΤΟΣ Η'	ΝΟΕΜΒΡΙΟΣ 1960
Διευθύνσεις κατὰ νόμον: Διευθυντοῦ: Βασ. Σοφίας 8 — Νέα Σμύρνη. Ἐκδότου: Βυζαντίου 18 — Νέα Σμύρνη. Τυπογραφικαὶ Ἔργασίαι: Γερ. Γεωργιάδης & Σία Ὁδὸς Βαλτετσίου 62 — Ἀθῆναι — Τηλ. 624-692	

Ἐγγράφονται συνδρομηταὶ καὶ πωλοῦνται προηγουμένα τεύ-
 χη τοῦ περιοδικοῦ «ΣΧΟΛΕΙΟ ΚΑΙ ΖΩΗ» εἰς τὰ Γραφεῖα μας
 ΟΔΟΣ ΠΕΡΙΚΛΕΟΥΣ 21 — ΑΘΗΝΑΙ — ΤΗΛ. 27.173

ΤΟ «ΣΧΟΛΕΙΟ ΚΑΙ ΖΩΗ»

Θὰ δημοσιεύσῃ σὲ προσεχῇ τεύχῃ του καὶ τίς μελέτες:

1. Roger Cousinet (Μετάφ. Ν. Γκάνιου): Τί σκέπτονται οἱ μαθητρίες.
2. Χαράλ. Κοκκίνη: Ὁ δάσκαλος τοῦ ἀγροτικοῦ σχολείου.
3. Κων. Παπαμανώλης: Τὸ παιδικὸ βιβλίο στὴν Ἑλλάδα.
4. Ἀδ. Πόπορη: Σκέψεις καὶ προτάσεις διὰ τὴν ὀρθοτέραν ἀντιμετώπισιν ἐκ-
 παιδ. τινων προβλημάτων τῆς Χώρας μας.
5. Γεωρ. Ρούσκα: Ὁ κινηματογράφος καὶ τὸ παιδί.
6. Κων. Χανιώτης. Θεόφιλος Βορέας.
7. Δημ. Χατζηαγγέλου: Τὸ μάθημα τῆς ἰχθυογραφίας.

Σὲ προσεχῇ τεύχῃ ἐπίσης τοῦ «Σχολείου καὶ Ζωῆς» θὰ δημοσιευθοῦν βιβλιο-
 κριτικὰ σημειώματα γιὰ ὅσα βιβλία ἔχουν σταλῇ στοὺς περιοδικό.

"ΣΧΟΛΕΙΟ ΚΑΙ ΖΩΗ"

ΜΗΝΙΑΙΑ ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΙΣ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ: Γ. ΖΟΜΠΑΝΑΚΗΣ

Ἔτος Η' Νοέμβριος Τεύχος 11

Ἀπὸ τὸ συνέδριον τῶν Ἐπιθεωρητῶν Στοιχειώδους Ἐκπαιδεύσεως

ΕΝΝΟΙΑ, ΣΚΟΠΟΙ ΚΑΙ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΤΗΣ ΕΠΙΜΟΡΦΩΣΕΩΣ ΕΝΗΛΙΚΩΝ

Συνοπτικὴ εἰσήγησις Α. Παπακωνσταντίνου, Ἐκπαιδ. Συμβούλου

ΕΝΝΟΙΑ

1. Ἡ ἐκπαίδευσις τῶν ἐνηλίκων περιλαμβάνει τὰς μορφὰς ἐκεί-
 νας ἐκπαιδεύσεως (νυκτερινὰ σχολεῖα, σειρὰς μαθημάτων, διαλέξεων, σε-
 μινάρια, μετεκπαιδεύσεις), αἱ ὁποῖα ὁργανοῦνται διὰ νὰ παράσχουν εὐκαι-
 ρίαν περαιτέρω μορφώσεως εἰς τοὺς ἐνήλικας πάσης βαθμίδος, ὥστε νὰ
 εὐρύνουν καὶ ἐκσυγχρονίσουν τὴν ἐκπαίδευσίν των, οἱ δὲ στερούμενοι μορ-
 φώσεως, ἥτοι οἱ ἀναλφάβητοι, νὰ ἐκμάθουν καὶ στερεώσουν τὰς τρεῖς βα-
 σικὰς μαθήσεις (ἀνάγνωσιν, γραφὴν καὶ ἀριθμητικὴν), διὰ νὰ εἰσέλθουν
 ἔπειτα καὶ αὐτοὶ εἰς τὴν κατηγορίαν τῶν ἐνηλίκων, οἱ ὅποιοι χρειάζονται
 ἐπιμόρφωσιν.

2. Ἡ ἐπιμόρφωσις συνάπτεται πρὸς τὴν ἐκπαίδευσιν τῶν ἐνηλίκων
 ἐκείνων, τῶν ὁποίων ἡ γενικὴ καὶ ἐπαγγελματικὴ μόρφωσις εἶναι χαμηλῆς
 βαθμίδος καὶ ἀποδίδεται ἀκριβέστερον ἢ ἐπιμόρφωσις διὰ τοῦ ὅρου **βασι-
 κὴ ἐκπαίδευσις**. Προορίζεται κυρίως διὰ τοὺς ἐνήλικας ἐκείνους, οἱ ὅποιοι
 δὲν ἐτελείωσαν ὅλας τὰς τάξεις τοῦ Δημοτικοῦ σχολείου, ὡς καὶ διὰ τοὺς
 ἀποφοίτους τοῦ Δημοτικοῦ Σχολίου καὶ τῶν κατωτέρων τάξεων τοῦ Γυμνα-
 σίου, ποὺ χρειάζονται περαιτέρω γνώσεις καὶ δεξιότηας διὰ τὴν θεμελιώ-
 σιν ἐπιτυχοῦς ζωῆς.

3. Ἡ ἐπιμόρφωσις ἢ βασικὴ ἐκπαίδευσις ἀποτελεῖ ὁργανωμένην ἐκ-
 παίδευσιν διάφορον τῆς σχολικῆς, εἰς τὴν ὁποίαν προσέρχονται οἱ ἐνήλικες
 ἐθελουσίως μὲ δύο κυρίως σκοπούς, ἥτοι τὴν ψυχικὴν καλλιέργειαν αὐτῶν
 καὶ τὴν βελτίωσιν τῆς ἐπαγγελματικῆς των ἐπαρκειας.

4. Οἱ ἐνήλικες, οἱ ὅποιοι ὑπέχουν εὐθύνην διὰ τὴν ζωὴν καὶ τὰς πρά-
 ξεις, διαφέρουν πρὸς τοὺς ἐφήβους ὡς πρὸς τὰς ἐκπαιδευτικὰς ἀνάγκας
 καὶ τὰ διαφέροντα καὶ ἐπομένως καλὸν εἶναι νὰ ἀποφεύγεται κατὰ τὸ δυ-
 νατὸν ἡ ἀνάμειξις μὲ ἐφήβους τῆς πρώτης τουλάχιστον ἐφηβικῆς ἡλικίας,
 ἥτοι τοὺς μέχρι τῆς ἡλικίας **ΕΠΙΜΟΡΦΩΣΙΣ ΕΝΗΛΙΚΩΝ**

5. Ἡ ἐπιμόρφωσις εἶναι ἐπιδιωκόμενὴ ὁργανωθῇ κυρίως εἰς τὰ χω-

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗΣ ΑΡΧΕΙΟΥ ΚΑΙ ΕΚΔΟΣΕΩΝ

ΔΩΡΕΑ K. Κων. Διδ.

ΗΜΕΡΟΜ. 20-7-90

ΑΡΙΘ. 44433

ρία και τὰς μικρὰς πόλεις, ἵνα τὰ ἀγαθὰ τῆς ἐκπαιδεύσεως προσφερθοῦν εἰς τὰς μεγάλας λαϊκὰς μάζας, αἱ ὁποῖαι ἐστερήθησαν τοῦ δώρου τούτου.

ΣΚΟΠΟΙ

Αἱ ἀτομικαί, κοινωνικαί καὶ ἐθνικαὶ ἀνάγκαι ἀποτελοῦν πηγὴν διὰ τὸν καθορισμὸν τῶν σκοπῶν τῆς ἐπιμορφώσεως τῶν ἐνηλίκων. Ὡσαύτως, τὰ πορίσματα τῶν ἐρευνῶν καὶ πειραματισμῶν ἐπὶ τοῦ θέματος τούτου, ὡς καὶ ὁ καθορισμὸς τῆς ἐννοίας τοῦ ἔργου, ποῦ πρόκειται νὰ ἐπιτελεσθῇ, ἀποτελοῦν πηγὴν ἀναζητήσεως τῶν σκοπῶν.

3. Οἱ ἐπὶ τῇ βάσει τῶν ἀρχῶν τούτων καθοριζόμενοι σκοποὶ δύνανται νὰ συνοψισθοῦν εἰς δύο, ἥτοι τὴν γενικὴν ἀνάπτυξιν τοῦ ἀνθρώπου καὶ τὴν ἐπαγγελματικὴν του ἐπάρκειαν. Αἱ δύο αὗται ἐπιδιώξεις συμπληρῶνουν τὴν ὁλοκλήρωσιν τοῦ ἀνθρώπου, διότι δὲν χρειαζόμεθα μόνον τὸν ἐξειδικευμένον ἐργάτην, τὸν ἱκανὸν τεχνίτην καὶ ἐπαγγελματίαν, ἀλλὰ καὶ τὸν ἄνθρωπον. Εἶναι δὲ περισσότερον δύσκολος καὶ περισσότερον σημαντικὴ ἢ δευτέρα αὕτη ἐπιδίωξις τῆς καλλιέργειας τῆς ψυχῆς τοῦ ἀνθρώπου. Αἱ δύο αὗται βασικαὶ ἐπιδιώξεις δύνανται νὰ ἀναλυθοῦν ὡς κάτωθι:

3. Καταπολέμησις τῆς ἀγνοίας καὶ τῆς ἐλλείψεως βασικῶν δεξιοτήτων, ἱκανοτήτων καὶ διαθέσεων, ἥτοι:

α. Θὰ γνωρῶσι καὶ θὰ κατανοήσῃ τὸν τόπον εἰς τὸν ὁποῖον ζῇ καὶ τὰ προβλήματα τοῦ περιβάλλοντος, ὅπως ἐπίσης θὰ γνωρῶσι τὴν ἱστορικὴν του κληρονομίαν καὶ τὸν πολιτισμὸν του καὶ θὰ ἀποκτήσῃ τὴν δέουσαν εὐαισθησίαν ἔναντι τῶν ἀξιών τοῦ πολιτισμοῦ.

β. Θὰ ἀναπτύξῃ εὐμενὴ διάθεσιν καὶ ἱκανότητα χρησιμοποιοῦσεως τοῦ βιβλίου καὶ τῆς βιβλιοθήκης.

γ. Θὰ μάθῃ νὰ σκέπτεται καλλίτερον καὶ νὰ μὴ ἐνεργῇ αὐθορμητῶς, οὔτε νὰ χρησιμοποιῇ τὴν μέθοδον τῆς δοκιμῆς καὶ πλάνης, σήμερον μάλιστα ὅτε ὁ ἄνθρωπος ἀντιμετωπίζει πληθὺν προβλημάτων εἰς τὴν ζωὴν καὶ πληθὺν διασταυρουμένων ἰδεῶν.

4. Καταπολέμησις τῆς ἀσθενείας καὶ τῶν δυσμενῶν ὄρων ἀτομικῆς καὶ δημοσίας υγείας, ἥτοι:

α. Θὰ γνωρῶσι στοιχειώδη ζητήματα διὰ τὴν καθαριότητα, τὴν πρόληψιν ἀσθενειῶν, τὴν βελτίωσιν τῆς ἀτομικῆς υγείας, τὴν παροχὴν πρώτων βοηθειῶν καὶ τὴν δημοσίαν υγείαν.

β. Θὰ γνωρῶσι βασικὰ θέματα ἐκ τῆς ψυχικῆς υγιεινῆς καὶ τῆς ψυχολογίας.

5. Καταπολέμησις τῆς φιλαυτίας καὶ τῶν ἄλλων ἀτομικῶν ἢ φυλετικῶν ἐλαττωμάτων, ἥτοι:

α. Ἐκαστος θὰ κατανοήσῃ ὅτι ἀποτελεῖ μέλος στενῶς συνδεδεμένον πρὸς τὴν κοινότητα καὶ ὅτι πρέπει νὰ συμμετέχῃ εἰς τὰς υποθέσεις τῆς κοινότητος, συνεργαζόμενος προθύμως διὰ τὴν προαγωγὴν αὐτῆς.

β. Θὰ διδασθῇ τὰς μεθόδους τῆς ὁμαλῆς προσαρμογῆς καὶ τῆς ἁρμονικῆς διαβιώσεως με τοὺς ἄλλους ἀνθρώπους.

γ. Θὰ γνωρῶσι ποῖα δικαιώματα καὶ καθήκοντα ἔχει ὡς Ἕλλην πολίτης καὶ θὰ ἀναπτύξῃ τὴν διάθεσιν πρὸς ἐκπλήρωσιν αὐτῶν.

δ. Θὰ δοθῇ ἡ πρέπουσα θέσις εἰς τὰς ἀξίας τῆς ζωῆς, τὰ ἰδανικά καὶ θὰ ἀναπτυχθοῦν αἱ κατάλληλοι διαθέσεις. Θὰ καλλιεργηθῇ δηλαδὴ ἡ πρὸς τὴν θρησκείαν, τὴν οἰκογένειαν καὶ τὰς ἠθικὰς ἀξίας προσήλωσις, ὅπως ἐπίσης θὰ καλλιεργηθῇ ὁ πατριωτισμὸς καὶ ἡ ὑπερηφάνεια, διότι ζῶμεν εἰς τὴν ἑνδοξον αὐτὴν χώραν.

6. Ἀπαλλαγὴ τοῦ ἀνθρώπου ἐκ τοῦ φόβου τῆς πτωχείας καὶ τοῦ συμ-

πλέγματος τῆς ἀνεπαρκείας διὰ τῆς βελτιώσεως τῆς ἐπαγγελματικῆς του ἱκανότητος, ἥτοι:

α. Θὰ καταπολεμηθῇ ἡ ἰδέα τῆς οἰκονομικῆς μοιρολατρίας καὶ τῆς ἀδρανείας. Θὰ καλλιεργηθῇ ἡ ἀγάπη πρὸς τὴν ἐργασίαν καὶ τὴν ἐπινοή-
μογὴν πρὸς τὰς προόδους τῶν ἐπαγγελμάτων. Θὰ διδασχθοῦν οἱ ἄνθρωποι ὅποιοι ἐξασφαλίζουν τὴν ἐπιτυχίαν εἰς τὸ ἐπάγγελμα.

β. Μέσῳ τῶν τεχνικῶν ὑπηρεσιῶν θὰ ὁργανωθοῦν εἰδικαὶ σειραὶ μαθημάτων, προτύπων ἐπιδείξεων καὶ ἀσκήσεων, διὰ τὴν ἐπαγγελματικὴν βελτίωσιν τῶν ἐνηλίκων.

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ

1. Ὅλαι αἱ καλαὶ μορφαὶ τῆς ζωῆς πρέπει νὰ ἔχουν κατὰ τὸ δυνατόν κάποιαν θέσιν εἰς τὸ ἐπιμορφωτικὸν κέντρον, τὸ ὁποῖον τότε μόνον θεωρεῖται ὅτι ἐπέτυχε, ὅταν καταστή τὸ κοινωνικὸν κέντρον τῆς κοινότητος.

2. Τὸ πρόγραμμα θὰ προσαρμόζεται πρὸς τὰς τοπικὰς συνθήκας καὶ τὰς τοπικὰς δυνατότητας συνθέσεως αὐτοῦ.

3. Πέραν τοῦ διδασκάλου, ὅστις θὰ συντονίζῃ τὸ ὅλον ἔργον, εἶναι ἀπαραίτητον νὰ λάβουν μέρος εἰς τὴν ἐκτέλεσιν τοῦ προγράμματος τὸ διδακτικὸν προσωπικὸν τῆς Μέσης Ἐκπαιδεύσεως, ἡ Ἐκκλησία, αἱ τοπικαὶ κρατικαὶ ὑπηρεσίαι, αἱ ὑπηρεσίαι καὶ ὁργανισμοὶ κοινῆς ὠφελείας καὶ οἱ δυνάμενοι καὶ κατάλληλοι ἐκ τῶν ἰδιωτῶν.

4. Ἀπαραίτητον εἶναι νὰ καταστρώνεται τὸ πρόγραμμα τοῦτο εἰς τὰς κυρίας αὐτοῦ γραμμάς κατὰ τὸ διάστημα τῶν θερινῶν διακοπῶν ὑπὸ τοῦ διδασκάλου ἐν συνεργασίᾳ μετὰ τῶν τοπικῶν παραγόντων καὶ ἀκολουθῶς νὰ ἐγκρίνηται ὑπὸ τοῦ Ἐπιθεωρητοῦ Στοιχειώδους Ἐκπαιδεύσεως τῆς περιφερείας.

5. Ἐν πληρῇς πρόγραμμα δύναται νὰ περιλαμβάνῃ τὰ ἀκόλουθα προγράμματα ἢ κύκλους μαθημάτων:

α. **Ἀνθρωπιστικὸν πρόγραμμα.** Θὰ περιλαμβάνῃ σειράς μαθημάτων, ὁμιλιῶν, συζητήσεων, κινηματογραφικῶν ταινιῶν, αἱ ὁποῖαι θὰ ἀποβλέπουν εἰς τὴν διεύρυνσιν τοῦ πνευματικοῦ ὁρίζοντος, τὴν γλωσσικὴν, θρησκευτικὴν, πατριωτικὴν, κοινωνικὴν, ἠθικὴν καὶ αἰσθητικὴν ἀνάπτυξιν τῶν ἐνηλίκων, ὡς καὶ τὴν διαπαιδαγώγησιν τῶν ὅπως καταστῶν καλοὶ Ἕλληνες πολῖται.

β. **Πρόγραμμα βελτιώσεως τῶν ὄρων τῆς ζωῆς των.** Θὰ περιλαμβάνῃ σειράς μαθημάτων, ὁμιλιῶν, προτύπων ἐπιδείξεων, ταινιῶν, αἱ ὁποῖαι θὰ ἀποβλέπουν εἰς τὴν παροχὴν γνώσεων καὶ τὴν ἀπόκτησιν συνηθειῶν υγιεινῆς, καλῆς κοινωνικῆς προσαρμογῆς καὶ ψυχαγωγίας τὴν ἀποκτησιν γνώσεων ἀναφερομένων εἰς τὴν οἰκιακὴν οἰκονομίαν καὶ τὰς τεχνικὰς προόδους, ὡς καὶ τὴν ἀπόκτησιν γνώσεων καὶ τὴν ὀρθὴν θέσιν ἔναντι τῶν κοινοτικῶν, τῶν γενικωτέρων προβλημάτων τῆς χώρας καὶ τῶν διεθνῶν προβλημάτων.

γ. **Ἐπαγγελματικὸν πρόγραμμα.** Θὰ ἀποβλέπῃ εἰς τὴν ἐπαγγελματικὴν καὶ οἰκονομικὴν βελτίωσιν τῶν ἐνηλίκων. Διὰ τὴν ἐπιτυχίαν τοῦ σκοποῦ τούτου θὰ παρέχωνται γενικώτεραι γνώσεις ἀναφερόμεναι εἰς τὰ οἰκονομικὰ θέματα καὶ τὴν ὁργάνωσιν συνεταιρισμῶν ἢ ἄλλων ἐπαγγελματικῶν ὁργανώσεων, ὡς καὶ εἰς τὰς ἀπαιτήσεις διὰ τὴν ἐξασφάλισιν τῆς ἐπιτυχίας εἰς τὸ ἐπάγγελμα. Πέραν αὐτῶν θὰ ὁργανοῦνται σειραὶ μαθημάτων, προτύπων ἐπιδείξεων καὶ ἀσκήσεων ὑπὸ εἰδικῶν τεχνικῶν ὑπηρεσιῶν.

Α. Παπακωνσταντίνου

Μεγάλοι ποιηταί φέρουν εις φῶς πολλάκις βαθύτερα μυστήρια διὰ τῆς ἐνορατικῆς αὐτῶν δυνάμεως παρά ἢ συνειδητῶς κατὰ τοὺς νόμους τῆς λογικῆς ἐρευνῶσα διάνοια τοῦ ἐπιστήμονος. Καὶ παιδαγωγικὰς δὲ ἀληθείας τοιαύτας πολλοὶ ποιηταί ἐξήνεγκον, ὥστε θὰ ἦτο λίαν ἄτοπον νὰ μὴ λαμβάνωνται αὗται ὑπ' ὄψιν ὑπὸ τῶν εἰδικῶς ἀσχολουμένων μὲ τὰ παιδαγωγικά καὶ τῶν παιδαγωγούντων ἐν γένει.

Εἰς τοὺς ποιητάς, οἵτινες ἔχουν εἰπεῖ ὀρθὰς παιδαγωγικὰς γνώμας, ἀνήκει καὶ ὁ Ντοστογιέβσκι. Θὰ παραθέσωμεν ἐνταῦθα ἀπόσπασμα ἐπιστολῆς του γραφείσης τῇ 27 Μαρτίου 1878 «Πρὸς τινὰ μητέρα», ἣτις ἔχει θέσει εἰς αὐτὸν προδήλως δῶρα περιεργα, ἀγωνιώδη ἐρωτήματα, π.χ. περὶ τῆς οὐσίας τοῦ ἀγαθοῦ καὶ τοῦ καλοῦ κλπ. Τὸ ἀπόσπασμα τοῦτο ἔχει ὡς ἀκολούθως: «Κάθε εἰλικρινὴς ἄνθρωπος αἰσθάνεται εἰς τὴν συνειδησίην του, τί εἶναι ἀγαθὸν καὶ τί δὲν εἶναι. Νὰ εἴσθε ἡ ἴδια ἀγαθὴ καὶ νὰ φροντίζετε, ὥστε τὸ παιδί σας, χωρὶς περιστροφάς, νὰ γνωρίζῃ, ὅτι εἴσθε ἀγαθὴ καὶ τοῦτο νὰ παραμένῃ ἀνεξάλειπτον εἰς τὴν μνήμην καθ' ὅλην τὴν κατόπιν ζωὴν του, καὶ — πιστεύσατέ μοι — τοιοῦτοτρόπως ἔχετε ἐκπληρώσει τελείως τὸ καθήκόν σας· τίποτε περισσότερον δὲν ἔμπορεῖτε νὰ πράξετε διὰ τὸ παιδί σας. Θὰ σὰς ἐνθυμῆται τοῦτο κατόπιν καθ' ὅλην τὴν ζωὴν μὲ μεγίστην εὐλάβειαν, ἴσως δὲ μάλιστα μὲ συγκίνησιν.

Τὸ παιδί σας ἔχει ἡλικίαν ὅκτῳ ἔτῳ· φροντίσατε νὰ τοῦ κάμετε γνωστὸν τὸ Εὐαγγέλιον, διδάξατέ το νὰ πιστεύῃ εἰς Θεόν, καὶ διὰ αὐστηρῶς συμφώνως μὲ τὴν παράδοσιν τῆς Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας, τίποτε καλύτερον ἀπὸ τὸν Σωτῆρα καὶ τὴν διδασκαλίαν Του δὲν ἔμπορεῖτε νὰ εὑρετε — πιστεύσατέ μοι! Φροντίσατε δέ, ὥστε τὸ παιδί σας νὰ εἶναι εἰς σὰς ἀφωσιωμένον μὲ τοιαύτην ἀνεπιφύλακτον ἀγάπην, ὥστε, ὅταν γίνῃ 15 ἢ 16 ἔτῳ, νὰ μὴ ἔρχεται τυχόν εἰς τὸν νοῦν του, ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν κακῶν συμπεριφορῶν, νὰ ἐρωτᾷ: Διατί ὀφείλω νὰ ἀγαπῶ τὸν πατέρα καὶ τὴν μητέρα; Διατί μοῦ θέτετε τοῦτο ὡς καθήκον; Τοιαύτη παράδοξος φράσις θὰ ἐξηφανίζετο τότε μὲ μειδίαμα κατανουούσης ἀμοιβαίας ἀγάπης. Ἄλλ' εἶναι δυνατόν δι' ὑπερβολικῆς ἀνησυχίας καὶ σπασμωδικῆς μερίμνης νὰ ταράξετε τὰ νεύρα τῶν τέκνων σας. Μοῦ φαίνεται δέ, ὅτι χάνεσθε εἰς τὰς ὑπερβολάς, ἂν εἴσθε ἐξ ὀλοκλήρου προσκεκολλημένη εἰς τὸν ἄνδρα καὶ τὰ τέκνα καὶ πέραν αὐτοῦ λησμονεῖτε τὸν ὅλον κόσμον. Μὲ τὸν τρόπον αὐτὸν γίνεσθε «ὀχληρά», εἰς τὸ τέκνον σας, καὶ ἂν ἀγαπᾶτε αὐτὸ τόσο πολύ.

Τοῦναντίον εἶναι δυνατόν νὰ φανῇ εἰς σὰς μίαν ἡμέραν ὁ κύκλος τῆς δράσεώς σας ὑπερβολικὰ στενὸς καὶ νὰ λαχταρᾶτε δι' ἓνα εὐρύ, εἰ δυνατόν, γενικὸν πεδῖον δράσεως. Ἄλλ' ἔχει ὁ ἄνθρωπος τὸ δικαίωμα νὰ ἐπιθυμῇ τοιοῦτόν τι; Πιστεύσατέ μοι: Τὸ νὰ διδῇ τις παραδειγμα τοῦ ἀγαθοῦ καὶ εἰς μικρὸν κύκλον, εἶναι τεραστίως σπουδαῖον καὶ ὠφέλιμον! Ἡ σταθερὰ θέλησις νὰ εἶναι τις πάντοτε φιλαλήθης καὶ ἔντιμος θὰ ἐπιδρᾷ ἐπὶ τῶν ἀνθρώπων καὶ θὰ ἀπαλλάσῃ αὐτοὺς ἀπὸ τὴν ἐλαφρόνοιάν των. Τοῦτο δὲ εἶναι πράξις! Τοιαύτας δὲ πράξεις δύναται τις νὰ ἐπιτελῇ πολλάς. Οὐδὲν βέβαια νόημα ἔχει χάριν τῶν «ἐρωτημάτων» σας νὰ ἀφίνετε τὰ πάντα εἰς τὸ σπῖτι σας καὶ νὰ ταξιθεύετε εἰς τὴν Πετρούπολιν, διὰ νὰ τυρβάξετε εἰς τοὺς κύκλους γυναικῶν καὶ εἰς πανεπιστημιακὰ μαθήματα. Ἐχὼ κάθε ἡμέραν πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν τὸ εἶδος τοῦτο γυναικῶν — μοναδικὴν πτωχείαν πνεύματος! Ἐπειδὴ δὲν βλέπουν καμμίαν δυνατότητα δράσεως εἰς τὸ ἐγγύτατον περιβάλλον αὐτῶν, συνηθίζουσιν εἰς εἶδος ἀφη-

ρημένης ἀγάπης πρὸς τοὺς ἀνθρώπους, τὴν ὁποῖαν ἀντλοῦν ἀπὸ βιβλία. Ἀγαποῦν τὸ ὅλον τῶν ἀνθρώπων, ἀλλ' ἀντιπαρέρχονται μὲ περιφρόνησιν καὶ ἀηδίαν τὸν παρὰ τὸ πλευρόν των δυστυχῇ.

Ἐν τέλει δέ: Οὐδεμίαν ἀπάντησιν γινώσκω τῷ ὄντι εἰς τὰ ἐρωτήματα σας· οὐδὲ κἂν τὰ καταλαμβάνω... Εἶναι ἀναγκαῖον φυσικὰ νὰ μανθάνετε νὰ κατευθύνετε τὰ πρόσωπα καὶ τὰς καταστάσεις τοῦ περιβάλλοντος, τὰ ὁποῖα εἶναι δυνατόν νὰ ἀσκοῦν ἐπιρροὴν ἐπὶ τοῦ τέκνου σας. Πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον εἴσθε μητέρα καὶ αὐτὸ εἶναι τὸ καθήκόν σας. Ἐπιτυχάνετε ὅμως τὸν σκοπὸν οὐχὶ δι' αὐτοβασανισμοῦ, οὐχὶ δι' αἰσθηματικότητος, οὐδὲ διὰ φορτικῆς ἀγάπης, ἀλλὰ μόνον διὰ τοῦ καλοῦ παραδείγματος σας κ.τ.λ.»

Σπυρ. Μ. Καλλιάφας

Γύρω ἀπὸ τὰς βραβευθείσας ἐκθέσεις τῶν Baccalauréat

ΑΙ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΕΣ ΕΚΔΗΛΩΣΕΙΣ ΤΗΣ ΕΦΗΒΙΚΗΣ ΗΛΙΚΙΑΣ

ᾠ λυκόφως! πόσον εἶσαι γλυκὺ καὶ τρυφερόν!

ᾠ νύχτα! εἶσαι γιὰ μένα ἡ ἀπελευθέρωσις ἀπὸ τὴν ἀγωνίαν.

Baudelaire

I

Ἐσχάτως εἶδον τὸ φῶς τῆς δημοσιότητος ἀπὸ τῶν στηλῶν τῶν Γαλλικῶν ἐφημερίδων αἱ τρεῖς βραβευθεῖσαι ἐφέτος ἐκθέσεις τοῦ Baccalauréat. Τὰ θέματα ποὺ ἐδόθησαν πρὸς διαπραγματεύσιν ἀπὸ τοὺς ὑποψηφίους ἦσαν παρμένα:

Ἀπὸ τὸν Baudelaire

Ἀπὸ τὸν Alfred de Vigny καὶ

Ἀπὸ τὸν Marcel Proust.

Ἀναγράφωμεν τὸ θέμα ποὺ ἐδόθη ἀπὸ τὸν Baudelaire καὶ τὸ ὁποῖον διεπραγματεύθη ἡ μαθήτρια Catherine Audard, ἡ ἐκθεσις τῆς ὁποίας ἐβαθμολογήθη μὲ 18—20, ὁ δὲ διορθωτὴς τῆς ἐκθέσεως ἀνέγραφε τὰ κάτωθι:

«Ἐξαίρετος πραγματεία, ἰσορροπημένη, εὐθυγραμμισμένη, μὲ ὕψος ἀπλοῦν καὶ συναρπαστικόν· λίαν ἐπιτυχὴς ἡ ἐκλογὴ τῶν παραδειγμάτων. — Ἀνάλυσις διεισδυτικῇ.»

Τὸ θέμα παρμένον ἀπὸ τὸ «λυκόφως τῆς ἐσπέρας»¹ τοῦ Baudelaire, ἤκουεν ὡς ἐξῆς:

II

ᾠ νύχτα!

ᾠ σκοτεινὰ ἀναζωογονητικῇ!

Εἶσαι γιὰ μένα ἡ προειδοποίησις γιὰ μιὰ ἐσωτερικὴ ἐορταστικὴ διάθεσις, εἶσαι ἡ ἀπελευθέρωσις ἀπὸ μιὰ ἀγωνία, εἶσαι τὸ τεχνητὸν φῶς τῆς θεᾶς Ἐλευθερίας.

1. Le Crépuscule du soir. (Petits poèmes en prose, XXII).

ὦ λυκόφως!

Πόσον εἶσαι γλυκὺ καὶ τρυφερόν!

Αἱ τριανταφυλλένιες ἀναλαμπές σου ποὺ διαγράφονται ἀκόμη στὸν ὀρίζοντα, σὰν ἡ ἀγωνία τῆς ἡμέρας, ὑπὸ τὴν νικηφόρον πίεσιν τῆς νύχτας, ὅλα αὐτὰ προκαλοῦν τὰ πολύπλοκα συναισθήματα, ποὺ παλαίουν στὴν ἀνθρώπινη καρδιά σὲ ὥρες ἐορταστικῆς καὶ πανηγυρικῆς τῆς Ζωῆς.»

Baudelaire

III

Ἀνεγράψαμε περιληπτικὰ τὴν διατύπωσιν τοῦ θέματος ποὺ δόθηκε πρὸς διαπραγμάτευσιν γιὰ νὰ καταδείξομε πὼς οὔτε κατὰ φαντασίαν εἶναι ἀποδεκτὴ γιὰ τὴν δική μας πραγματικότητα ἡ διαπραγμάτευσις παρομοίων θεμάτων.

Ὁ ὁδοστρωτὴρ τῶν φροντιστηρίων, οἱ τυφλοσύρτες τῶν ὑποδειγμάτων Ἐκθέσεων καὶ ἡ ἐλαττωματικὴ μορφή τῆς διδασκαλίας τῶν Νέων Ἑλληνικῶν στὰ Γυμνάσια μας θὰ ἀποτελοῦν πάντοτε γιὰ τὴ δική μας πραγματικότητα τὴν ἀπομάκρυνσιν τῶν ἐφήβων μας — ἀμφοτέρων τῶν φύλων — ἀπὸ τὸν πολικὸν ἀστέρα τῆς λογοτεχνικῆς μύθεως.

«Ἡ λογοτεχνία ἄλλως τε — ὅπως ὀρθῶς παρατηρεῖ ὁ Jean Moréas — δὲν εἶναι οὔτε ἡ ἱστορία τῆς φιλολογίας, οὔτε ἡ ἠθικολογία διαφόρων γνωμῶν, ἀλλ' εἶναι ὁ αἰώνιος Ὀλύμπος ποὺ ὀρθώνεται πάνω ἀπὸ τὴ θλιβερὴ ἀνθρώπινη μυρμηκοφωλιά.»

Ἄς ἀκούσομε ὅμως τώρα τὴν ἔκθεσιν τῆς μαθητρίας Catherine Audard¹ καὶ ὡς συναγάγει ὁ οἰοσδήποτε ἀναγνώστης μόνος του — χωρὶς φόβον καὶ χωρὶς πάθος — τὰ συμπεράσματα ἐκεῖνα, ποὺ ὁδηγοῦν εἰς τὴν θεραπείαν τοῦ κακοῦ καὶ εἰς τὴν καλλιέργειαν καὶ εἰς τὰ Γυμνάσιά μας τῆς μορφῆς ἐκείνης τῆς λογοτεχνικῆς πνοῆς, ποὺ εἶναι συνδεδεμένη μὲ τὴν ἀρχαίαν λογοτεχνικὴν παράδοσιν τῆς αἰωνίας Ἑλλάδος μας.

IV A'

«Ὀλόκληρον τὸ ἔργον τοῦ Baudelaire ἐμφανίζει μίαν ἀξιοθαύμαστον ἐνότητα σὲ τρόπον ποὺ μονάχα ἓνα δρᾶμα θὰ μπορούσε νὰ τὴν ἐξηγήσει καὶ νὰ τὴν διασαφήσει.

Εἶναι ἡ πρόθεσις ἐκείνη τοῦ ποιητοῦ γύρω ἀπὸ τὴν ἀναζήτησιν τοῦ Ἀπειροῦ, γύρω ἀπὸ τὴν ἀναζήτησιν τοῦ Ἰδεώδους, ὅχι ὡς μιᾶς ἐμπνεύσεως ρωμαντικῆς μὲ κατεύθυνσιν πρὸς τὸ Ὑπερπέραν, ὅχι δηλαδὴ σὰν κάποια ἐπὶ κλησι τοῦ :

«Πνεύσατε γρήγορα, ὦ θύελλες ποθητές, σεῖς ποὺ πρέπει νὰ μεταφέρετε τὸν Renè εἰς τοὺς χώρους μιᾶς ἄλλης ζωῆς», ἀλλὰ μάλλον ὡς ἀναζήτησις τῆς οὐσίας τῆς καθαρᾶς, τῆς ὁποίας ὁ κόσμος δὲν εἶναι ἄλλο² τι παρὰ ἓνα φαινόμενο.

Ἐδῶ ἀκριβῶς ἦταν ἐντοπισμένο τὸ διπλοῦν θέμα τοῦ ποιητοῦ τῶν Ἀνθῶν τοῦ Κακοῦ³ τοῦ ἐκ μεταγχολίας μαρασμοῦ⁴ καὶ τοῦ Ἰδεώδους⁴.

Στὰ παρισινὰ του σχεδιάσματα ἢ τὰ μὲ ἄλλον τίτλον ἀποκαλούμενα «Μικρὰ πεζοτράγουδά του», ἀποφαίνεται ἀκόμη πῶς λυπητερὰ γύρω ἀπὸ τὴν ἀποστολὴν τοῦ καλλιτέχνου.

1. Née le 5 Avril 1944.

2. Fleurs du mal.

3. Spleen.

4. Ideal.

B'

Μιὰ ἐλπίς ὅμως ἀπελευθερώσεως ἐμφανίζεται στὴν ποιητικὴν του συλλογὴν μὲ τὸν τίτλον :

«Τὸ λυκόφως τῆς ἑσπέρας»¹

Μιὰ πηλὴς δηλαδὴ ποιητικῆς, ποὺ φαίνεται ἔτσι σὰ νὰ δίνει ἓνα εὐτυχισμένον σταθμὸν στὸν δρόμον τοῦ ποιητοῦ, ἀλλὰ δυστυχῶς ἐφήμερον σταθμὸν, γιὰτὶ κατὰ τὴν δὴλωσιν του :

«Σὲ λίγο θὰ πλεύσομε καὶ θὰ βυθισθοῦμε στὴν παγερὴ σκοτεινιά.»

Πράγματι ὅμως — μακρὰν τοῦ νὰ φοβεῖται αὐτὴν τὴν σκοτεινιά ἢ νὰ τῆς ἀπονέμει κάποια ἀξία τραγικὴ, ὁ Baudelaire τὴν θηρεύει μὲ ὅλην του τὴν ψυχὴ, σὰν κάποια ὀριστικὴ ἀπελευθέρωσις ἀπὸ τὰ δεινὰ τῆς ζωῆς καὶ τὴν ἀγωνίαν.

Ἡ νύχτα συνεπὼς ἐπὶ τοῦ προκειμένου ἐμφανίζεται ὡς σύμβολον ἐλευθερίας.

Ἐν συνεχείᾳ, ὕστερα ἀπὸ τὴν ἐπὶ κλησιν στὴν νύχτα, στρέφεται πρὸς τὸν Οὐρανὸν κατὰ τὴν ὥραν τοῦ λυκόφωτος, συγκινεῖται ἀπὸ τὴν ὁμορφίαν του καὶ στήνει ἀνάμεσα ἀπὸ τὸ ἐναλλασσόμενον καὶ χτυπητὸν θέαμα ποὺ ἀντικρύζουν τὰ μάτια του καὶ ἡ ψυχὴ τοῦ ἀνθρώπου, μίαν βαθεῖαν ἀνταπόκρισιν.

Αὐτὸ τὸ θέμα φαίνεται νὰ τὸ συνδέει στενὰ ὁ Baudelaire μὲ τὸν ρωμαντισμόν.

Τὸ λυκόφως τοῦ Chateaubriand μπορεῖ νὰ φαίνεται πλησιέστερον καὶ συγγενικώτερον ὑπὸ ἔποψιν δημιουργίας, δεδομένου ὅτι τόσο ὁ Musset ὅσον καὶ ὁ Λαμαρτίνος ἐπεχείρησαν ὁμοίως νὰ κάμουν ἐκκλησίαν εἰς τὸ λυκόφως, ὥραν κατάλληλον διὰ τοὺς ἐρωτευμένους ὑπὸ ἔποψιν ψυχικῆς ἐπικοινωνίας.

Ὁ ἴδιος ἐπίσης ὁ Vigny ἀποκαλεῖ τὸ λυκόφως φίλον.

Γ'

Ὁ Baudelaire ὅμως τοῦ προσδίδει ἓναν τόνο βαθεῖα πρωτότυπον.

Ἡ ἑσπέρα δὲν εἶναι πιά γι' αὐτὸν ἓνα ἀπλοῦν περίζωμα, ἴσως ἓν τι μὲτρω συμβατικόν, ἀλλ' ἀποβαίνει «διὰ τῆς μαγείας τῶν ἀνταποκρίσεων» μιὰ πηγὴ ἀναζωογονητικὴ γιὰ τὴν ἀνήσυχον καὶ ἀγωνιώδη ψυχὴν τοῦ ποιητοῦ.

Στὴν πρωτότυπο δὲ αὐτὴν ἐρμηνείαν προστίθεται καὶ ἓνα ἄμεσον συμβᾶν εἰλικρινές, τὸ ὁποῖον ὅμως τὸ ξεχωρίζει καὶ τὸ ἀπομακρύνει ἀπὸ τοὺς ρωμαντισμούς, ἀλλὰ τὸ ὁποῖον δὲν εἶναι, σημειωτέον, παρὰ ἴσως τὸ πλεόν συγκινητικόν.

Ἐν συνεχείᾳ, ὅταν ὁ Baudelaire, κατεχόμενος καὶ οἰστρηλατούμενος ἀπὸ ἓναν πῶς πλατὺν λυρισμόν ἐρμηνεύει τὸν Οὐρανόν, εἰς τὴν πραγματικότητα ἐπαληθεύει τὴν ὀπτικὴν ἀπείκονισιν τῆς ἀνθρώπινης ψυχῆς — αὐτὸ δὲ τὸ σύμβολον τὸ τολμηρὸν καταθέλγει καὶ συναρπάζει, συγκινεῖ τὸν ἀναγνώστην καὶ τοῦ ἀφυπνίζει αὐτὲς τῆς ἀνοιχτῆς ὀνειροπολήσεις, τῆς ὁποίας θὰ ἀναζητοῦσε γιὰ νὰ ἐρευνήσῃ ὁ Mallarmé.

Ἡ φόρμα μάλιστα τοῦ ποιήματος στὸν πεζὸν λόγον προσφέρει στὲς φράσεις αὐτῆς μιὰν ἐκδηλὸν πρωτοτυπίαν, γιὰτὶ εἶναι πῶς ἐσωτερικὴ, εἶναι πῶς εὐκαμπτος ἀκόμη καὶ ἀπὸ τὴν ποίησιν, συζευγνύει μάλιστα καὶ ἀντα-

1. Le Crépuscule du soir.

μώνει τὸν ἴδιον τὸν ρυθμὸν τῆς σκέψεως, γεγονὸς δηλαδή τὸ ὁποῖον κατεργάζεται ἓνα ἀληθινὸ «τραγουδί τῆς ψυχῆς».

Δ'

Ἐν τέλει ἡ τέχνη τοῦ Baudelaire εἶναι ἐπὶ τοῦ προκειμένου βαθειὰ πρωτότυπος.

Ὁλόκληρη δηλαδή ἡ ἀτμόσφαιρα τοῦ ποιήματος μπορεῖ νὰ προσκολληθεῖ στὴ λέξη «έορτή», μὲ τὴν ὁποῖαν συνδέονται ὅλες αἱ συγκρίσεις καὶ ὅλες αἱ εἰκόνες, μιὰ έορτὴ πού στο τέλος τοῦ ποιήματος θά ἀπέβαινε — ποῖος ξεύρει — σάν κάποια τελετουργική καὶ μυστηριώδης πανήγυρις, πλημμυρισμένη ἀπὸ λαμπρότητα καὶ ἁρμονίαν.

Τὸ ποίημα ἀρχίζει ὅπως θά ἄρχιζε καὶ ἓνας ὕμνος. «ὦ! νύχτα!» μὲ μιὰ σειρά ἐπιφωνηματικῶν ἐκρήξεων.

Εὐθὺς δὲ ὡς ἐξηγγέλη τὸ θέμα, ὁ Baudelaire μεταφράζει τὸ βαθύτερο νόημα πού κρύβεται πίσω ἀπὸ τὴν φράσιν:

«ὦ σκοτεινιὰ ἀναζωογονητική».

Μιὰ τέτοια σύγκρισις μᾶς μετεωρίζει στὴ σκέψη τοῦ Mallarmé κατὰ τὸν χαρακτηρισμὸν τοῦ ὁποῖου «Αὐτὴ ἡ καρδιὰ πού βρέχεται καὶ μουσκεύει στὴ θάλασσα» ὑπάρχει καὶ πίσω ἀπὸ δαύτην κρύβεται ἓνα σύμβολον αὐτοῦ τοῦ τούτου τοῦ ὕδατος πού καθαρίζει καὶ πού ἀπελευθερώνει.

Ἡ εἰκόνα ἐξηγεῖται μὲ μιὰ στενὴ συνομιλία καὶ ἀνταπόκριση μεταξὺ τῶν αἰσθήσεων.

Ἐν συνεχείᾳ ἐπακολουθεῖ ἡ ἐρμηνεία τῆς ἐπικλήσεως.

«Εἶθε γιὰ μένα ἡ προειδοποίηση μιᾶς ἐσωτερικῆς έορτῆς», έορτῆς τόσον μάλιστα βαθειὰ ἐλκυστικῆς, ὥστε νὰ εἶναι ἡ έορτὴ αὐτὴ «ἡ ἀπελευθέρωσις ἀπὸ κάποιαν ἀγωνίαν».

Καίτοι δὲ ἡ νύχτα εἶναι συνηθέστατα τὸ σύμβολον τοῦ φόβου καὶ τῆς λυπητερῆς μοναξιάς, ἐν τούτοις ὁ Baudelaire πού εἶναι ἓνα θῶμα τῆς ἡμέρας, συμβολίζον τὴν ἀνθρώπινη ζωὴ, τὴν μετατρέπει σὲ στήριγμα τῆς ἐσωτερικῆς του ζωῆς καὶ ὁ έρχομὸς τῆς βραδυᾶς ἀκριβῶς εἶναι ἐκεῖνος πού τὸν σπρώχνει πρὸς τὰ ἄνω, ἐάν μπορεῖ τις νὰ μαντεύσει τὴν δημιουργική του συγκίνηση.

Ε'

Ὁ ποιητὴς δηλαδή ἀντιπαραβάλλει καὶ ἀντιπαραθέτει σὲ μιὰ χτυπητὴ ἀντίθεση τὴν ἡμέρα ἀνάμεσα ἀπὸ τὴ νύχτα καὶ τὸν κόσμον, κατὰ τὲς στιγμὲς ἰδίως πού βρίσκεται καταμόναχος μὲ τὸν ἴδιο τὸν ἑαυτό του, ἀντιπαραβάλλει δηλαδή τὴν νύχτα μὲ τὴν έρημιὰ τῶν πεδιάδων, μὲ τοὺς πέτρινους λαβυρίνθους μιᾶς πρωτεύουσας, μὲ τὴν μαρμαρυγὴν τῶν ἀστεριῶν, μὲ τὴν έκρηξη τῶν φανοστατῶν.

Καὶ ἡ ἀντιπαραβολὴ αὐτὴ εἶναι ἐποικοδομημένη σὲ μιὰ ἀντίθεση μὲ τὸ φῶς, μὲ τοὺς ἀλαμπεῖς καὶ θαμπὰ φωτιζόμενους πέτρινους ὄγκους τῶν οἰκοδομημάτων τῆς πρωτεύουσας μὲ τὴν μαρμαρυγὴν τῶν ἀστεριῶν, μὲ τὴν σιωπὴν τῆς έρημιᾶς τοῦ λαβυρίνθου, μὲ τὸ σπινθηροβόλημα τῶν λαμπτήρων καὶ γενικὰ μὲ κάθε τι πού ἀσκεῖ ὑποβολὴν γύρω ἀπὸ τὴν δημιουργίαν μιᾶς ἀτμοσφαίρας έορταστικῆς, μιᾶς διαθέσεως χαρούμενης.

Καὶ στο τέλος ἐπακολουθεῖ ἡ τελικὴ εἰκὼν πού ἀνακεφαλαιώνει καὶ ἐπεξηγεῖ ὅλην τὴν ἀρχὴν τοῦ ποιήματος.

«Εἶσαι, ὦ νύχτα μου! τὸ φῶς τὸ τεχνητὸν τῆς θεᾶς ἐλευθερίας.»

Μιὰ τέτοια σύγκριση ἐξαγγέληκε μὲ τὴν εἰκόνα τῆς ἐσωτερικῆς έορταστικῆς διαθέσεως.

Ἡ τολμηρὰ δηλονότι σύνδεσις ἐνὸς συγκεκριμένου ὄρου καὶ μιᾶς ἀλ-

ληγορίας, αὐτὴ ἀκριβῶς εἶναι ἐκεῖνη πού κεντάει καὶ τὴν φαντασίαν καὶ τὴν συγκρατεῖ.

Ἐπὶ πλέον ἡ ἐπιφωνηματικὴ ἐπικλήσις, τελειώνουσα μὲ τὴν λέξιν τῆς ἐλευθερίας, ἐπισφραγίζει ὅλην τὴν σπουδαιότητα.

Καὶ ἐδῶ ἀκριβῶς βρίσκεται ἐντοπισμένον τὸ ὑπέρτατον ἀγαθὸν πού προσκομίζει ἡ νύχτα καὶ τὸ ὁποῖον ἀδυνατεῖ νὰ προσφέρει ἡ ἡμέρα.

Εἶναι δηλαδή τὸ γεγονὸς ὅτι κατὰ τὴν νύχτα ὁ ποιητὴς ξεφεύγει ἀπὸ ὅλες τὲς πιέσεις καὶ ἀπὸ ὅλους τοὺς καταναγκασμοὺς πού τοῦ προκαλοῦσε ἡ τέταρτη πρωτὴν ὥρα, δηλαδή ἡ ὑποδούλωσις του εἰς τὴν κοινωνικὴν ζωὴν καὶ ἡ ἠθικὴ του μοναξιά ἀνάμεσα ἀπὸ τὲς ὑπάρξεις, τελείως διαφόρους μεταξὺ τῶν, ἐνῶ ἀντιθέτως ἡ νύχτα τὸν ἀφίνει ξεμοναχιασμένον μὲ σύντροφον τὴν ψυχὴν του, καὶ αὐτὴ ἀκριβῶς εἶναι ἡ στιγμὴ τῆς ἀναπαύσεως καὶ τῆς πνευματικῆς διαυγείας, ἡ στιγμὴ δηλονότι τῆς γειτνιάσεως πρὸς τὸ ἰδεῶδες.

ΣΤ'

Ἀφοῦ λοιπὸν ἔτσι ἀπεκάλεσε τὴν νύχτα, μιὰ ἐκκλησις δηλαδή πού προεκλήθη ἀπὸ τὴν θέαν τοῦ λυκόφωτος, στρέφεται ἐν συνεχείᾳ πρὸς ἐκεῖνο πού εἶναι ὁ οἶωνός τῆς εὐτυχίας:

«ὦ λυκόφως! πόσον εἶσαι γλυκὺ καὶ τρυφερόν.»

Ὁ Baudelaire φαίνεται ἐπὶ τοῦ προκειμένου σάν νὰ προσωποποιεῖ τὸ λυκόφως μὲ μιὰ φιλικὴ ἐμφάνιση, ἐάν ληθεῖ ὅτι τὸ λυκόφως εἶναι πράγματι ἡ ὥρα ἡ πιὸ γλυκεῖα τῆς ἡμέρας μὲ τοὺς πιὸ χτυπητοὺς χρωματισμοὺς του, μὲ τὴν ἀτμόσφαιρά του καὶ μὲ τοὺς θορύβους του πού εἶναι λιγάκι μετριασμένοι.

Τὸ λυκόφως εἶναι τρυφερόν γιατί εἶναι ὁ ἐξάγγελος τῆς ἀναπαύσεως καὶ συνεπῶς ἔχομεν ἐπὶ τοῦ προκειμένου νὰ ἀντικρύσομεν ἓνα φίλον.

Ἐπὶ πλέον θά μπορούσε τις ἀκόμη νὰ σκεφθῇ καὶ κάποια γειτνίαση μὲ τὴν μορφὴ ἐκεῖνη τοῦ λυκόφωτος πού εἶναι διατυπωμένη στὴν «Maison du Berger» καὶ κατὰ τὴν ὁποῖαν:

«Τὰ ἄνθη τῆς νύχτας μισοανοίγουν τὴ φυλακή.»

Ἀλλ' ἡ ἐπικλήσις γίνεται ἐν συνεχείᾳ τελείως Μπωντλερική.

Ἐμφανίζεται δηλαδή τὸ λυκόφως ὑπὸ τὴν μορφήν μιᾶς σειράς εἰκόνων, τὰς ὁποῖας ὁ ποιητὴς ἀντιδιαστέλλει πρὸς τὸν οὐρανὸν καὶ αἱ ὁποῖες ὅλες μαζί «ἀπομιμοῦνται τὰ πολὺπλοκα συναισθήματα πού παλαίουν στὴν ἀνθρώπινη καρδιὰ κατὰ τὲς πανηγυρικὲς ὥρες τῆς ζωῆς».

Θά μπορούσε δηλαδή νὰ σκεφθῇ τις ὅτι ὁ ποιητὴς πλαστοουργεῖ ἀπὸ τὴν βραδυὰ μιὰ ὥρα τέτοια κατὰ τὴν ὁποῖαν τὸ πεπρωμένον ἀγρυπνεῖ καὶ μέσα στὲς κινήσεις τοῦ οὐρανοῦ, δηλαδή τῆς πάλης πού διεξάγεται ἀνάμεσα ἀπὸ τὴν ἡμέρα καὶ τὴν νύχτα, διακρίνει τις τὲς πολὺπλοκες ἐμπνεύσεις, διακρίνει τὲς ἀποφάσεις, διακρίνει τὲς ἀμφιταλαντεύσεις, διακρίνει τὲς ἀβεβαιότητες πού δοκιμάζει ὁ ἄνθρωπος, προτοῦ καταπιασθεῖ καὶ ἐπιτελέσει κάποια πράξη καὶ ἐνέργειά του, πού θά ἔχει βαρεῖς συνέπειες.

Ζ'

Αὐτὲς εἶναι κατ' ἀρχὴν αἱ τριανταφυλλένιες ἀναλαμπές πού διαγράφονται ἀκόμη στὸν ὀρίζοντα, αἱ τελευταῖες δηλονότι στιγμὲς τῆς ἀποχωριζομένης ἡμέρας, στιγμὲς τὲς ὁποῖες θά ἐκδιώξει σὲ λιγάκι ἡ σκοτεινιὰ κυνηγώντας τες, στιγμὲς πού μοιάζουν κατὰ τὴν γραφικὴ ἔκφρασιν τοῦ ποιητοῦ: «μὲ τὴν ἀγωνίαν τῆς ἡμέρας ἀπὸ τὴν νικηφόρον πίεσιν τῆς νύχτας».

Αὐτὴ ἡ εἰκόνα εἶναι πλουσία νὰ τροφοδοτήσῃ τὲς αἰσθήσεις, εἶναι ἡ

εικόνα που επιτρέπει να προμαντεύσει τις πώς ή μάχη ανάμεσα από την ημέρα και την νικηφόρον νύχτα είναι άνιση, είναι εικόνα έντοπισμένη επάνω σ' ένα ανθρώπινο σχεδίασμα, το όποιο θα καταστήσει νικηφόρον ή αποφασιστικό ή ή άβελαιότης γύρω από τες τελευταίες λύπες.

Εν συνεχεία ή επίκλησις, ή πιό πρωτότυπος και ή πιό πομπώδης, εμφανίζει επί της σκηνής ένα θέαμα αυτόχρονα νεραϊδένιας μαγείας:

«Τὰ φῶτα δηλαδή τῶν λαμπτήρων, πού προκαλοῦν κηλίδες μιᾶς ἐρυθρότητος σκιερᾶς καί μὴ διαφανοῦς κατὰ τὴν τελευταίαν ὥραν τῆς δόξης τοῦ ἡλίου, πού γέρνει πρὸς τὴν δύσιν του.»

Καί ἐπὶ τοῦ προκειμένου, ἡ ἀτμόσφαιρα μεταμορφώνεται σὲ μιὰ ἄχνα θρησκευτική καί μυστικοπαθῆ, μιὰ ἀτμόσφαιρα δηλαδή πού μοιάζει σὰν τὴν ἀτμόσφαιρα τῆς «ἁρμονίας τῆς βραδυᾶς».

Ἔτσι στὴν περίπτωσι αὐτῇ ἐπιβεβαιούται ὁ θρίαμβος τῆς νύχτας, ἡ ὁποία κρύβει κηλίδες ἐρυθρότητος σκιερᾶς καί μὴ διαφανοῦς, τές κηλίδες δηλαδή τῶν τελευταίων ἀχτίδων τοῦ ἡλίου πού γέρνει πρὸς τὴν δύση του.

Καί τὴν ὥρα αὐτῇ οἱ φανοστάται μοιάζουν κι αὐτοὶ σὰν νὰ συμβολίζουν ὅλες τές ξεμοναχιασμένες καί μονήρεις ἐκεῖνες ψυχές πού ἀγρυπνοῦν κατὰ τὴ νύχτα, ὅπως καί ἡ ψυχὴ τοῦ ποιητοῦ, ἀλλ' ἡ σύγκρισις ἀξίζει ἴσως περισσότερο γύρω ἀπὸ τὴν ἐλευθερίαν, πού ἐπιτρέπει τὴν ἁρμονίαν, παρὰ γιὰ τὸν στενὸν κύκλον τῶν αἰσθήσεων.

Η'

Καί ἡ τελευταία καί ἴσως ἡ πιό ὁμορφὴ ἀπὸ τές τρεῖς αὐτές εἰκόνες, εἶναι ἡ εἰκόνα πού δείχνει τὴν ἀνοδὸν τῆς σκοτεινιάς, πίσω ἀπὸ τὴν ὁποίαν ἐξαφανίζεται ἐν τέλει τὸ φῶς, πίσω δηλαδή ἀπὸ τές «περικεκαλυμμένες ἐκεῖνες λωρίδες, πού κάποιον χέρι ἀόρατο ἀνασύρει ἀπὸ τὰ βάθη τῆς Ἀνατολῆς».

Κατὰ τὴν ὥρα αὐτῇ ὁ οὐρανὸς σχίζεται σὲ δυὸ μέρη, στὸ Ἀνατολικόν, ὅπου αἱ περικεκαλυμμένες αὐτές λωρίδες ἀποβάλλουν τὴν πυκνότητα ἀπὸ τὴν σκοτεινιά καί εἰς τὴν Δύσιν, ὅπου αἱ λάμψεις ἐξαφανίζονται βαθμῶν διὰ μέσου τῶν λωρίδων αὐτῶν.

Καί ἐπὶ τοῦ προκειμένου ὁ Baudelaire μᾶς δίδει μιὰ ἐρμηνεῖα πρωτότυπον, μᾶς δίδει μιὰ καινούργια ἐρμηνεῖα ἐνὸς θεάματος οἰκογενειακοῦ, μιὰ ἐρμηνεῖα δηλαδή πού προκαλεῖ τὴν αἴσθησιν τοῦ ἐκπληκτικοῦ, προκαλεῖ τὴν αἴσθησι τοῦ ἀγνώστου, προκαλεῖ τὴν αἴσθησι τοῦ παραδόξου, ἐνῶ ἡ σκοτεινιά περιβάλλει τὸν ἄνθρωπον μὲ τὰ πυκνά τῆς περιστρώματα, πού δείχνουν κάποιον θρίαμβον, ἀλλὰ ποιόν ἄρα γε;

Δείχνουν τὸν θρίαμβον στὴν ἀναποφάσιστη καρδιά του.

Καί τὸ ποίημα αὐτὸ τελειώνει ὅχι σὲ μιὰ νότα ἐνθουσιασμοῦ, ὅπως στὴν ἀρχή, ἀλλὰ σὲ μιὰ ἐντύπωση μυστηρίου καί ἀμφιβολίας.

Καί ἐρωτᾶται: Ποιὰ ἄρα γε νὰ εἶναι τὸ βάθος αὐτὰ τὰ πολύπλοκα συναισθήματα;

Ὁ ποιητὴς ἀφήνει στὸν καθένα τὴν φροντίδα γιὰ νὰ τὰ ἐρμηνεύσει σύμφωνα μὲ τὴν δική του προσωπικότητα.

Τὸ ποίημα αὐτὸ δὲν λογίζεται ἴσως ἀνάμεσα ἀπὸ τὰ πιό γνωστὰ ποιήματα τοῦ Baudelaire, ὁ ὁποῖος δὲν θεωρεῖται συνήθως παρὰ ὡς ὁ ποιητὴς τῶν «Ἀνθέων τοῦ κακοῦ».

Ἐπάνω ὅμως σ' ἓνα θέμα παρόμοιο θὰ μπορούσε τις νὰ προτιμήσει τὴν «Ἀρμονίαν τῆς βραδυᾶς του»¹, ποιήματος δηλονότι, τοῦ ὁποῖου ἡ πλα-

1. Harmonie du soir.

στικὴ ὁμορφιά εἶναι ἴσως πολὺ μεγαλύτερη ἀπὸ τὴν θέα τοῦ ἡλιογέρματος τὴν ὥρα πού «ὁ ἥλιος βυθίστηκε μέσα στὸ αἷμα τοῦ πού πάγωσε».

Παρὰ ταῦτα... ἓνα τέτοιο ποίημα μοῦ φαίνεται πλημμυρισμένο καί ἐμπλουτισμένο μὲ μιὰ συγκίνησι ἀμεση, μὲ μιὰ συγκίνησι ἀνθρώπινη.

Καί αὐτὸ ἀκριβῶς εἶναι ἐκεῖνο πού ζητῶ ἀπὸ τὴν ποίησι.

Catherin Audard

V

Ἐτελειώσαμε...

Πιστεύομε πὼς ἡ ὡς ἄνω βραβευθεῖσα ἐκθεσι τῆς μαθητρίας δὲν ἔχει καμμίαν ὁμοιότητα οὔτε πρὸς τὴν μορφήν τῶν ἐκθέσεων πού καλλιεργοῦνται στὰ Γυμνάσιά μας, οὔτε μὲ τές ἐκθέσεις πού δίδονται στὰ ποικιλόνυμα φροντιστήρια, οὔτε μὲ τὰ ὑποδείγματα τῶν ἐκθέσεων, πού εἶναι ἐγκατεσπαρμένα στοὺς διαφόρους Ὁδηγοὺς Ἐκθέσεων.

Αὐτὰ ὡς πρὸς τὴν οὐσιαστικὴν διαπίστωσιν.

Γεννῶνται ὅμως ἐν συνεχείᾳ τὰ κάτωθι ἀμείλικτα ἐρωτήματα:

Καλλιεργεῖται στὰ Γυμνάσιά μας ἡ πραγματικὴ μύησις γύρω ἀπὸ τὴν ἔννοιαν τῆς λογοτεχνίας διὰ τῆς μεθόδου διδασκαλίας τῶν Νέων Ἑλληνικῶν, ὅπως αὕτη λαμβάνει χώραν;

Προπαρασκευάζουν τοὺς ἐφήβους ἀμφοτέρων τῶν φύλων αἱ μορφές τῆς ἀναλύσεως τῶν πεζογραφημάτων καί τῶν ποιητικῶν συλλογῶν κατὰ τὴν διδασκαλίαν τῶν Νέων Ἑλληνικῶν σὲ τρόπον ὥστε νὰ διατυπώσουν σκέψεις καί στοχασμοὺς μὲ ἀναλυτικὴν καί κριτικὴν διεισδυτικὴν πνοήν, ὅπως ἡ ὡς ἄνω ἐκθεσις τῆς Γαλλίδος συναδέλφου τῶν Catherine Audard;

Ἀλλ' ἡ ἀπάντησις στὰ ὡς ἄνω ἐρωτήματα θὰ μπορούσε—χωρὶς φόβον καί χωρὶς πάθος—νὰ συνοψισθεῖ εἰς τὸ κάτωθι:

«Ὁ ἀναμάρτητος πρῶτος τὸν λίθον βαλέτω».

Ἐν συνεχείᾳ ὅμως θὰ μπορούσαν νὰ προβληθοῦν καί τὰ κάτωθι ἐρωτήματα:

Τὸ σύστημα τῶν Baccalauréat, πού ἐφαρμόζεται στὴ Γαλλία θὰ ἦταν δυνατόν—ὅχι νὰ τύχει ἀπομιμήσεως στὴ δική μας ἐκπαιδευτικὴ πραγματικότητα—ἀλλὰ νὰ γεννήσει τουλάχιστον μερικές σκέψεις:

α) γύρω ἀπὸ τὴν μεταβολὴν τῆς μεθόδου διδασκαλίας τῶν Νεοελληνικῶν;

β) γύρω ἀπὸ τὴν ριζικὴν μεταβολὴν τῆς συντάξεως τῶν ἐν χρήσει Ἀναγνωστικῶν τῶν Νέων Ἑλληνικῶν, γιὰ τές ἀνώτερες ἰδίαι τάξεις τῶν Γυμνασίων μας;

γ) γύρω ἀπὸ τὴν καλλιέργειαν βάσεων μύησεως τῶν ἐφήβων μας—ἀμφοτέρων τῶν φύλων—εἰς τὴν ἔννοιαν τῆς λογοτεχνίας, ἐν συνδυασμῷ καί πρὸς εὐρωπαϊκῶν χωρῶν πρότυπα;

Τόσον τὰ ἀγόρια ὅσον καί τὰ κορίτσια μας εἶναι ἐπιδεκτικὰ κατὰ τὴν περίοδον τῆς ἐφηβικῆς τῶν ἡλικίας γιὰ τοιοῦτου εἶδους λογοτεχνικὰς ἐκφάνσεις, ἀρκεῖ νὰ ὑποβοηθήσῃ τὴν προσπάθειάν των κάποια κατάλληλος προοπτικὴ τόσον ὑπὸ ἔποψιν διδακτικὴν, ὅσον καί ὑπὸ ἔποψιν ἐπιλογῆς τῆς ὕλης.

Πάντως ἂς ἐλπίσωμεν ὅτι ὁ ἀντίπαλος ἀπὸ τὰς βραβευομένας ἐκασοτε ἐκθέσεις τῶν Baccalauréat, δὲν θὰ μᾶς ἀφήσῃ ἀσυγκινήτους, οὔτε θὰ παρέλθῃ ἴσως ἀπαρατήρητος.

Εὐριπίδης Σούρλας

ΣΚΕΨΕΙΣ ΕΠΙ ΤΟΥ ΑΡΘΡΟΥ ΤΟΥ Κ. Γ. ΞΥΔΗ

“ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΑ ΒΙΒΛΙΑ ΚΑΙ ΜΕΤΑΦΡΑΣΕΙΣ,”

(Περιοδικόν «Σχολεῖον καὶ Ζωή» — Μάρτιος 1959, τεύχος 3ον)

Ἐκτιμῶ ἰδιαίτερώς τὴν προσπάθειαν τοῦ κ. Ξύδη καὶ μὲ ἐνδιαφέρον διαβάζω τὰ ἄρθρα του.

Διατυπῶνων τὰς κατωτέρω σκέψεις μου, δὲν σκοπεύω νὰ μειώσω τὸ κύρος τοῦ ἁρθρου του, ἀλλ’ ἀπλῶς διὰ τῆς συζητήσεως νὰ διαλευκανθοῦν σημειὰ τινὰ ἐπιδεκτικὰ παρεξηγήσεως, δυνάμενα νὰ παρασύρουν ἡμᾶς εἰς παρερμηνείας ἢ καὶ ἀκρότητας.

Νομίζω ὅτι ὁ κ. Ξύδης, ἐν τῇ ἐπιθυμίᾳ του νὰ ἐξάρῃ τὴν σημασίαν τῆς Παιδαγωγικῆς καὶ ψυχολογικῆς ἐρεῦνης καὶ τὴν διὰ τούτων ἐπίλυσιν τῶν παιδαγωγικῶν προβλημάτων τῆς χώρας μας, παρεσύρθη εἰς ἀρνήσεις κατὰ τῶν μεγάλων φιλοσόφων καὶ παιδαγωγικῶν, τῆς μεθόδου, τῶν μεταφρασζομένων βιβλίων καὶ τῶν μεταφραστῶν.

Αἱ γενικεύσεις, τὰς ὁποίας χρησιμοποιοῖ ἀσκῶν τὸν ἔλεγχον, εἶναι νομίζω ἐπιδεκτικαὶ κριτικῆς. Ἀντὶ νὰ ἐπιτιθέμεθα γενικῶς καὶ ἀορίστως κατὰ πάντων τῶν μεταφραστῶν καὶ τῶν μεταφρασζομένων βιβλίων, θὰ ἦτο ὀρθὸν νὰ προβαίνωμεν εἰς αὐστηράν καὶ ἀντικειμενικὴν κριτικὴν ἐνὸς ἐκάστου μεμονωμένως διὰ τὴν ἐνημέρωσιν καὶ συγχρόνως προφύλαξιν τοῦ ἀναγνωστικοῦ κοινοῦ, ἂν καὶ εἶναι δυνατόν τὰ ἰδιαίτερα διαφέροντά μας ἢ καὶ ἡ προσήλωσίς μας εἰς ὠρισμένον τομέα ἐρευνῶν νὰ μᾶς καταστήσῃ ἀδίκους κριτὰς ἢ ἐπικριτὰς.

Τὸ ἄρθρον μοῦ ἔφερε εἰς τὴν μνήμην μου τοὺς θυμοὺς τοῦ Βάκωνος, ποὺ ἐν τῇ ἐπιθυμίᾳ του νὰ ἀπαγκιστρώσῃ τοὺς συγχρόνους του ἀπὸ τὴν προσήλωσιν τῶν ἢ μᾶλλον τὴν προσκόλλησιν τῶν εἰς τοὺς ἀρχαίους Ἑλλήνας φιλοσόφους, ἀπηύθυνε κατηγορίας ἀναξιότητος κατὰ τῶν Πλάτωνος καὶ Ἀριστοτέλους, ἂν καὶ αὐτὸς ὁ ἴδιος ὑπῆρξε πνευματικὸν τέκνον τῶν δύο φιλοσόφων. Ἡ ἐπιθεσίς του ἐνῶ δὲν ἐκλόνισεν ἢ ἐμείωσε τὸ κύρος τῶν Ἑλλήνων φιλοσόφων, συνετέλεσεν εἰς τὸ νὰ ἀφυπνισθοῦν οἱ ἐπιστήμονες τῆς ἐποχῆς του καὶ νὰ στραφοῦν εἰς τὰς ἐφευρέσεις καὶ νὰ συμβάλουν εἰς τὴν πρόοδον τῆς ἐπιστήμης, ἀντὶ τῆς στατικῆς ἀποδοχῆς τῶν ἀντιλήψεων τῶν προϋπαρξάντων φιλοσόφων.

Ἐπανερχόμενος λοιπὸν εἰς τὴν περίπτωσιν τοῦ κ. Ξύδη, νομίζω ὅτι οὗτος δὲν ἀρνεῖται τὴν ἀξίαν καὶ τὴν συμβολὴν τῶν θεωρουμένων ὡς παιδαγωγῶν καὶ φιλοσόφων, ἀλλ’ ὅτι θέλει νὰ τονίσῃ μίαν ἄλλην, νέαν ὁδὸν ἐπιλύσεως τῶν ἐκπαιδευτικῶν προβλημάτων.

Θεωρῶ τὴν μετάφρασιν τῶν ἐκλεκτῶν βιβλίων τῶν μεγάλων παιδαγωγικῶν ὡς καθήκον τῶν δυναμένων, διότι ἀποτελοῦν ἀστειρεύτους παιδαγωγικὰς πηγὰς, αἱ ὁποῖαι δύνανται νὰ ὀδηγήσουν, νὰ ἐμπνεύσουν καὶ νὰ δημιουργήσουν τοὺς καταλλήλους ἐκπαιδευτικοὺς λειτουργοὺς. Διὰ τῶν βιβλίων αὐτῶν ὁμιλοῦν τὰ προικισμένα πνεύματα ποὺ ἤγγισαν καὶ ἡρμήνευσαν τὰ μεγάλα καὶ σπουδαῖα ψυχολογικὰ καὶ παιδαγωγικὰ προβλήματα ὑπὸ τὸ πρῶμα τῆς ἐποχῆς τῶν ἢ καὶ τῆς αἰωνιότητος.

Τὰ βιβλία αὐτὰ ἀποτελοῦν τὴν πολυτίμον κληρονομίαν τοῦ παρελθόντος, ἢ ὁποῖα θὰ μᾶς βοηθήσῃ διὰ νὰ ἐρευνήσωμεν τὸ παρὸν καὶ νὰ τὸ ἀντιμετωπίσωμεν, καθὼς καὶ διὰ νὰ θέσωμεν τὰ θεμέλια τοῦ μέλλοντος.

Κατὰ τὴν γνώμην μου, δὲν δημιουργοῦν τὸν ἄξιον καὶ φωτισμένον ἐκπαιδευτικὸν λειτουργὸν τὰ ἐγχειρίδια τῆς παιδαγωγικῆς, διδακτικῆς καὶ

ψυχολογίας, ἂν καὶ εἶναι πολυτίμα διὰ νὰ εἰσαγάγουν τὸν ἀνίδεον εἰς τὸν λαβύρινθον τῆς Παιδαγωγικῆς καὶ Ψυχολογίας.

Εἶναι ἀνάγκη διὰ τῶν βιβλίων νὰ κάμωμεν τὴν γνωριμίαν μας μὲ τοὺς μεγάλους σοφοὺς.

Πολλοὶ τῶν ἀρχῶν, τῶν περιεχομένων εἰς τὰ βιβλία τῶν κλασσικῶν, δυνατόν νὰ εὕρισκωνται ἐκτὸς τόπου καὶ χρόνου σήμερον, δὲν καθιστοῦν ὅμως τὰ βιβλία τῶν ἄχρηστα ἢ περιφρονητέα.

Ἴσως οἱ νεώτεροι ἀναμασοῦν ἢ συσκοτίζουν τὰς λαμπρὰς ἰδέας τῶν μεγάλων παιδαγωγικῶν.

Ἐὰν συνάδελφοί τινες ἐτόλμησαν νὰ ἐπαινέσουν τὸν Φραῖμπελ, τὸν Ρουσσὸ ἢ τὸν Ντεκρολύ κλπ., δὲν νομίζω ὅτι ἡμάρτησαν. Πάντες οἱ γράφοντες δὲν εἶναι τῆς αὐτῆς ἀξίας. Εἶναι ὅμως γνωστὸν ὅτι μὲ τοὺς ὡς μεγάλους καὶ σπουδαίους θεωρουμένους παιδαγωγικοὺς καὶ διδακτικοὺς ἡσχολήθησαν οἱ πλεῖστοι τῶν φιλοσόφων ἢ ἐπηρεάσθησαν ἐξ αὐτῶν. Συνεπῶς δύνανται νὰ τύχῃσι συγγνώμης οἱ σήμερον γράφοντες Ἑλληνες ἐκπαιδευτικοί. Νομίζω ὅτι θὰ ἦτο ἀξιολογωτάτη ἡ προσπάθειά μας νὰ τοὺς ἐρμηνεύσωμεν ἢ καὶ νὰ τοὺς κρίνωμεν.

Ποῖοι μέχρι σήμερον προσέφερον περισσότερον εἰς τὴν Παιδαγωγικὴν καὶ τὴν Ψυχολογίαν; Οἱ ἐργαζόμενοι πειραματικῶς ἢ οἱ ἄνευ πειραματικῆς ἐρεῦνης διατυπώσαντες θεωρίας περὶ ἀγωγῆς;

Πιστεύω ὅτι καὶ αἱ δύο κατευθύνσεις ὑπηρετήσαν τὴν Παιδαγωγικὴν. Ἡ πειραματικὴ ἐρευνα, ὡς νεωτέρα, δανειζομένη τὴν ἐργασίαν τῶν προηγουμένων, προσπαθεῖ νὰ θέσῃ ὑπὸ τὸν ἔλεγχόν της καὶ νὰ ἐπιλύσῃ προβλήματα τῆς Παιδαγωγικῆς.

Ἡ προσπάθεια εἶναι ἀξιόλογος καὶ ἀξία πάσης τιμῆς. Ἐπιτακτικὴ δὲ ἀνάγκη εἶναι νὰ ἀρχίσῃ καὶ εἰς τὴν πατρίδα ἡμῶν.

Τὸ θέμα, ἐν τούτοις, παραμένει φιλοσοφικόν, ἀναγόμενον εἰς ζητήματα πεποιθήσεων περὶ τοῦ δυνατοῦ ἢ μὴ τῆς ἐφαρμογῆς τῶν μεθόδων τῶν φυσικῶν ἐπιστημῶν εἰς τὴν Παιδαγωγικὴν καὶ κυρίως εἰς τὸ στάδιον τῆς ἐρμηνείας, τῆς ἐξαγωγῆς τῶν ἐμπειρικῶν νόμων καὶ παροχῆς κατευθύνσεων πρὸς ἐφαρμογὴν.

Ἡ περὶ μεθόδου διατυπουμένη γνώμη τοῦ κ. Ξύδη εἶναι ἐπιδεκτικὴ συζητήσεως, καθ’ ὅσον δι’ αὐτῆς ὑποστηρίζεται ὅτι τὰ Ἑλληνόπουλα μανθάνουν ἀνεξαρτήτως μεθόδου ἢ πορείας διδασκαλίας. Μανθάνουν μὲ τὴν ὀλικήν... καὶ πρὸ παντὸς μανθάνουν καλλίτερα, ὅταν διδάσκωνται ἄνευ συγκεκριμένης τινὸς μεθόδου. Τὸ τελευταῖον δὲν ἀποτελεῖ ὑπερβολὴ (κλπ.).

Πιστεύω ὅτι τὰ παιδιὰ ὅλων τῶν ἐθνικοτήτων, ἀνεξαρτήτως δαίμονος εὐφυΐας ἢ καὶ προνομιακῶν ἢ μὴ κληρονομικῶν προδιαθέσεων μανθάνουν δι’ οἰασδήποτε μεθόδου. Τὸ ζήτημα εἶναι: τί μανθάνουν καὶ πῶς τὸ μανθάνουν ἢ τί θὰ ἐμάνθανον καὶ πῶς θὰ τὸ ἐμάνθανον.

Ἡ ὑποστηριζομένη ἄποψις ὅτι ἡ διδασκαλία, ποὺ ἐξηγεῖ τὰ πάντα καὶ ὁ διδάσκαλος ὁ ὑπερεπαρκής, ὁ σαφής, ὁ ἔχων ἄριστον μεταδοτικόν, ἐνῶ μεταδίδουν γνώσεις, καταστρέφουν τὰς διανοητικὰς δυνάμεις τοῦ μαθητοῦ καταδικάζοντάς τον εἰς ἀδράνειαν, εἶναι δι’ ἐμέ, παιδαγωγικῶς περιέργος καὶ πρωτάκουστος.

Ὁ διδάσκαλος ὁ ἰκανὸς νὰ διδάξῃ κατὰ τὸν ἀνωτέρω τρόπον, θὰ ἔχη τὸν στοιχειώδη νοῦν ν’ ἀντιληφθῇ, νὰ μὴ παρέχῃ εἰς τοὺς μαθητὰς ἐτοιμους γνώσεις, ἂν καὶ τοῦτο ἐνίοτε εἶναι ἀναγκαῖον, ὥστε νὰ καταστήσῃ τοὺς μαθητὰς ἀπλοὺς δέκτας. Ἀσφαλῶς θὰ ὑπάρχῃ ἀσάφεια, ὠρισμένα κενὰ ἢ καὶ κάποια ἀμφιβολία. Ἀσφαλῶς οἱ μαθηταὶ θ’ ἀποροῦν καὶ ἀναλόγως τῆς χρονολογικῆς καὶ πνευματικῆς ἡλικίας τῶν, τοῦ μαθήματος, τοῦ

ειδικού κεφαλαίου, των ειδικών συνθηκών της τάξεως και του Σχολείου, των ατομικών διαφορών και κλίσεων θά μετέχουν της εργασίας αυτενεργώς ή θά προτρέπονται εις αυτενέργειαν.

Αποδεχόμενοι την άποψιν του κ. Ξύδη κινδυνεύομεν νά θέσωμεν εις τὸ δεξιὸν τοὺς ανεπαρκεῖς συναδέλφους, διότι ἐκ τῶν ἀσφαλειῶν τῆς διδασκαλίας τῶν καὶ τὴν ἑλλειψιν μεθόδου οἱ μαθηταὶ θ' ἀποροῦν καὶ θά προοδεύουν καὶ εἰς τὸ ἀριστερόν τοὺς ὑπερεπαρκεῖς.

Πιστεύω ὅτι μόνον ὁ ἀνεπαρκὴς ἢ ἐπαρκὴς ἐκπαιδευτικὸς προσπαθεῖ νά μεταδώσῃ ἐτοιμοὺς γνώσεις.

Εἰς πᾶσαν διδασκαλίαν ὑπάρχουν ἀσάφεια καὶ κενά, διότι, κατὰ τὴν γνώμην μου, σπανίως μία διδασκαλία δύναται νά εἶναι πλήρης.

Ἐπανερχόμενος εἰς τὴν μέθοδον, θεωρῶ ταύτην ἀπαραίτητον. Εἶναι ἀναντικατάστατον ὄπλον τοῦ διδασκάλου καὶ κυρίως τοῦ μὴ ἐμπειροῦ. Ὁ ἐμπειρὸς ἴσως νά λοξοδρομῇ μὲ εὐχέρειαν ἢ καὶ νά πειραματίζεται. Δὲν παραλύει καὶ δὲν παρασύρεται εὐκόλῃ ἀπὸ τὴν θύελλαν. Οἱ μὴ ἐμπειροὶ ὅμως...

Οἱ πλεῖστοι ἀνατρεπόμεθα καὶ ἀπὸ τὴν θαλασσίαν αὔραν.

Δι' αὐτὸ χρειάζεται ἀπαραίτητως καὶ διὰ τοὺς ἐμπειροὺς ἀκόμη: μέθοδος, προπαρασκευὴ, σχέδιον καὶ πορεία, ἄλλως οὐδεμία ἐγγύησις ὑπάρχει. Παραδέχομαι ὅτι ἀπλὴ μετάδοσις συστηματοποιημένων γνώσεων σημαίνει δολοφονίαν τῆς αυτενεργου μαθήσεως. Δυνατὸν ὅμως νά εἶναι προτιμότερα τῆς ἀμεθοδίας καὶ τῆς ἀσφαλείας. Οἱ μαθηταὶ τοῦ Δημοτικοῦ Σχολείου δὲν εἶναι φοιτητα τοῦ Πανεπιστημίου. Δὲν διαθέτουν γνώσεις, ἐμπειρίαν ἢ καὶ μέσα (βιβλιοθήκας, εργαστήρια, γόνιμον ἀνταλλαγὴν ἀπόψεων – συνεργασίαν ἀνωτέρου βαθμοῦ κλπ.). Θά ζαλισθοῦν ἐξ ἀρχῆς. Πρὸς ἀποφυγὴν παρεξηγήσεων ἀντιδιαστέλλω τὴν αυτενέργειαν.

Ἡ μέθοδος ἐξασφαλίζει διανοητικὴν πειθαρχίαν καὶ ὀρθὴν πορείαν σκέψεως. Συγκεντρώνει, ζωογονεῖ καὶ ἐνδυναμώνει τὰ γεγονότα. Ἀκολουθεῖ τὴν ὁδὸν τῆς ἐλαχίστης θυσίας ἢ ἀπωλείας δυνάμεως, οὐχὶ εἰς βλάβην τῆς αυτενεργείας, κατανέμει τὴν ἐργασίαν μεταξὺ διδασκάλου καὶ μαθητῶν, ἐνθαρρύνει τὴν αυτενέργειαν, ἐξασφαλίζει τὴν προσοχὴν καὶ τὸ διάφρον καὶ ἀσκεῖ τοὺς μαθητὰς νά ἐργάζωνται μὲ εὐφυᾶ, εὐχάριστον καὶ φυσικὸν τρόπον. Δὲν πελαγοδρομοῦν.

Συνηγοροῦμεν λοιπὸν ὑπὲρ τῆς ζωογόνου καὶ οὐχὶ ὑπὲρ τῆς πνευματοκτόνου μεθόδου (ἐὰν δύναται νά ὀνομασθῇ αὕτη μέθοδος).

Γράφει ὁ κ. Ξύδης: «θὰ ἦτο ἐπωφελὲς τὸ ἔργον τῶν μεταφράσεων, ἂν ἐλάμβανε χώραν στρόφην ἀπὸ τὰ μυθιστορήματα εἰς τὰ ἐπιστημονικὰ δοκίμια. Ἐχομεν ἀνάγκην βιβλίων περὶ μεθόδων ἐρευνῶν, πειραματικῶν σχεδίων, ἐγχειριδίων στατιστικῆς κλπ.». (Εἶναι περίεργον πῶς καὶ διατὶ ἐδῶ χρειάζεται μέθοδος καὶ σχέδιον καὶ οὐχὶ εἰς τὴν διδασκαλίαν!)

Βεβαίως ἔχομεν ἀνάγκην, καὶ μεγάλην μάλιστα, τῶν βιβλίων τοῦ εἴδους αὐτοῦ. Πόσοι ὅμως καὶ ποῖοι θά ἐνδιαφερθοῦν διὰ νά ἀγοράσουν τὰ βιβλία τοῦ εἴδους αὐτοῦ;

Νομίζω ὅτι τὸ μάθημα τῆς Πειραματικῆς Παιδαγωγικῆς καὶ Ψυχολογίας καὶ αἱ στατιστικαί, πρέπει νά εἰσαχθοῦν ὑποχρεωτικῶς εἰς τὸ Πανεπιστήμιον, τὴν μετεκπαίδευσιν τῶν Καθηγητῶν καὶ διδασκάλων καὶ τὰς Παιδαγωγικὰς Ἀκαδημίας. Μάλιστα νά ἀσκοῦνται καὶ πρακτικῶς. Τότε καὶ μεταφρασταὶ θά εὐρεθοῦν καὶ συγγραφεῖς, διότι θά ὑπάρξῃ ἀγοραστικὸν κοινὸν ἢ ἐνδιαφέρον.

Ὑποστηρίζω ὅτι αἱ συνθηκαὶ ἐκδόσεως βιβλίων εἰς τὴν χώραν μας εἶναι δύσκολοι. Εἶναι δαπανηραὶ καὶ δὲν ὑπάρχει εὐρὺ ἀναγνωστικὸν κοι-

νόν. Ἴσως ὅμως ἡ εὐγενὴς αὕτη προσπάθεια θά ἠδύνατο νά ἐπιδοτηθῇ παρὰ Ὁργανισμοῦ Ἐκδόσεως Σχολικῶν Βιβλίων ἢ ἄλλοθεν.

Μόνον ὅταν οἱ ἐκπαιδευτικοὶ λειτουργοὶ μνηθοῦν εἰς τὴν νέαν κίνησιν, τότε θά ἐνδιαφερθοῦν καὶ διὰ τὴν ἀγορὰν τῶν βιβλίων τοῦ εἴδους αὐτοῦ. (Ἦδη ἐξεδόθη τὸ βιβλίον τῶν κ.κ. Ι. Κυριαζικίδου καὶ Γ. Κυριαζοπούλου «Στοιχεῖα Στατιστικῆς, Ψυχολογίας καὶ Παιδαγωγικῆς»).

Δὲν σκοπεύω ν' ἀπογοητεύσω ἢ ν' ἀνακόψω τὴν εὐγενὴ προσπάθειαν τοῦ κ. Ξύδη.

Αἰσθανόμεθα τὴν ἑλλειψιν τῆς ὁργανώσεως ἐπιστημονικῆς ἐρευνῆς καὶ εὐχόμεθα συντόμως νά λειτουργήσῃ καὶ εἰς τὴν Χώραν μας ἐπισήμως καὶ συστηματικῶς, διὰ νά ἐπιλύσῃ τὰ εἰς τὴν σφαῖραν τῶν ἀρμοδιοτήτων τῆς ἐκπαιδευτικῆς προβλήματα τῆς πατρίδος μας.

Ἀθανάσιος Ποπόρης

ΑΙ ΛΑΪΚΑΙ - ΚΟΙΝΟΤΙΚΑΙ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΑΙ

Παράγων πνευματικῆς ἀνατάσεως καὶ πολιτιστικῆς ἐξυψώσεως τοῦ λαοῦ τῆς Ὑπαίθρου

Πολλοὶ παιδαγωγοί, κοινωνιολόγοι καὶ ἄλλοι ἐργάται τοῦ πνεύματος, ἀλλὰ καὶ οἱ ἄνθρωποι πάσης κοινωνικῆς τάξεως, ἀρμόδιοι καὶ ἀναρμόδιοι, εἰδικοί καὶ μὴ, ἐξετάζοντες τὴν στάθμην τοῦ πνευματικοῦ, πολιτιστικοῦ καὶ μορφωτικοῦ ἐπιπέδου τοῦ λαοῦ μας, εἰς μίαν καὶ τὴν αὐτὴν – θλιβεράν δυστυχῶς καὶ δυσάρεστον – ἄγονται διαπίστωσιν: «ὅτι ἡ χώρα μας κεῖται εἰς ἐπίπεδον χαμηλῆς πνευματικῆς ἀναπτύξεως.

Ἡ χώρα, ἡ ὁποία τόσον ἀφειδῶς ἐσκόρπισε τὸ φῶς εἰς ὀλόκληρον τὴν Οἰκουμένην, ἐδημιούργησε τὸν περιλαμπρὸν ἐκείνον πολιτισμόν, τοῦ ὁποιοῦ αἱ ποικίλαι πνευματικαὶ ἀκτινοβολίαι ἀποτελοῦν ἐσσεὶ κλασσικὸν ὑπόδειγμα τοῦ συγχρόνου παγκοσμίου πολιτισμοῦ, συγκαταλέγεται – δυστυχῶς πρέπει νά ὁμολογηθῇ – μεταξὺ τῶν λαῶν τῆς μετρίας ἢ τῆς ἥσσονος μορφωτικῆς πνευματικῆς συγκροτήσεως.

Περὶ τούτου ἀδιαφεύστως ὁμιλοῦν οἱ ἀριθμοί, τοὺς ὁποίους παραθέτει εἰς συγκριτικοὺς στατιστικοὺς πίνακας ἡ γνωστὴ ἀνὰ τὸν κόσμον Ὁργάνωσις τοῦ Ο.Η.Ε. U.N.E.S.C.O., ἡ ὁποία ἀναβιβάζει τὸ ποσοστὸν τῶν ἀγραμμάτων εἰς τὴν χώραν μας (Μάϊος 1958) εἰς 32,5%.

Βεβαίως τὰ μεγαλύτερα ρεκόρ ἀγραμματοσύνης τὰ κατέχουν ἄλλαι χώραι. Ἀλλὰ καὶ διὰ τὴν Ἑλλάδα μας τὸ ἐν λόγῳ ποσοστὸν εἶναι ἀνησυχητικόν. Ἐσχάτως ὅμως τὸ ποσοστὸν τοῦτο βαίνει συνεχῶς ἐλαττούμενον μὲ τὴν ἴδρυσιν καὶ λειτουργίαν τῶν Νυκτερινῶν Σχολῶν καὶ τῶν Κέντρων Λαϊκῆς Ἐπιμορφώσεως.

Οὐδεὶς δύναται νά θέσῃ ὑπὸ ἀμφισβήτησιν τὰς ἀρετάς τοῦ συγχρόνου Ἑλληνος, ὁ ὁποῖος κληρονομικῶς καὶ ἐμφύτως διαθέτει πλούσια ψυχικά, πνευματικά καὶ ἠθικά ἀποθέματα, τὰ ὁποῖα τὸν καθιστοῦν ἄνθρωπον ἀπὸ τὰς ἐκάστοτε ἐπερχομένας ἐθνικὰς συμφοράς. Κυριευμένος ἀπὸ τὴν φιλοπατρίαν, ἀφωσιωμένος εἰς τὰς ἐλληνοχριστιανικὰς παραδόσεις καὶ προσανατολισμένος πρὸς τὰ πεπρωμένα τῆς Φυλῆς, ἀκολουθεῖ τὴν ἱστορικὴν πορείαν τοῦ Ἑθνους.

Εἶναι γεγονὸς ἐκτὸς πάσης ἀμφιβολίας, ὅτι ἡ πρόοδος, ἀκμὴ καὶ εὐημερία ἑνὸς λαοῦ εὐρίσκεται εἰς σχέσιν ἀνάλογον τῆς πνευματικῆς ἀναπτύ-

ξεως και ωριμότητος αὐτοῦ — πρωτίστως — ἐν συναρτήσῃ βεβαίως καὶ μὲ ἄλλας πλουτοπαραγωγικὰς δυνάμεις τοῦ τόπου, αἱ ὁποῖαι ἀξιοποιοῦνται καταλλήλως, τίθενται εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τοῦ ἀνθρώπου καὶ ἀποβαίνουν πα-
ράγων ὑλικῆς καὶ οἰκονομικῆς ἀνορθώσεως.

Ὑπάρχουν λαοὶ τῆς γῆς, οἱ ὅποιοι ζοῦν εἰς γόνιμα ἐδάφη καὶ πλού-
σια ὑπεδάφη (χῶραι Κεντρ. Ἀφρικῆς, Ἀραβικαὶ καὶ ἄλλαι) καὶ ὅμως, τό-
σον τὸ βιοτικόν, ὅσον καὶ τὸ πολιτιστικόν ἐπίπεδον τῶν κατοίκων τῶν εὐ-
ρίσκεται εἰς χαμηλὴν στάθμην. Αἱ χῶραι αὗται εἶναι ἐντεταγμέναι εἰς τὴν
χορείαν τῶν ὑπαναπτύκτων.

Διὰ τὴν ἐπιβίωσιν, ὡς γνωστὸν, προκόψῃ καὶ ἀναπτυχθῇ σήμερον ἓνας
λαός, πρέπει νὰ διαθέτῃ πλούσιον μορφωτικὸν κεφάλαιον. Νὰ εἶναι δηλα-
δὴ ἀπηλλαγμένος τῶν νοσηρῶν καὶ ταπεινῶν ἐκείνων σκέψεων καὶ ἀντιλή-
ψεων, αἱ ὁποῖαι τὸν καθελώνουν εἰς τὴν στασιμότητα.

Πρέπει νὰ εἶναι ἐνσταλαγμένος εἰς τὴν ψυχὴν τοῦ ὁ πλοῦτος τῆς ἀν-
θρωπίνης σοφίας, διαποτισμένος ἀπὸ τὴν ὑπερτάτην ἀλήθειαν, τὴν ὁποίαν
ἐθεμελίωσε καὶ καθηγίωσε διὰ τῆς θυσίας Του ὁ Θεάνθρωπος.

Ὁ ἄνθρωπος τοῦ 20οῦ αἰῶνος ἀντιμετωπίζει πλεῖστα ὅσα προβλήματα
εἰς τὴν ζωὴν. Εὐρίσκεται διαρκῶς πρὸ νέων ἀποκαλύψεων, πρὸ νέων τε-
χνικῶν καὶ μηχανικῶν ἐπιτεύξεων.

Ἡ προοπτικὴ προσαρμογῆς του εἰς τὴν νέαν κατάστασιν τοῦ προ-
καλεῖ τὸν ἱλιγγόν.

Μέσα εἰς ἓνα παροξυσμὸν ἐφευρέσεων καὶ εἰς ἓνα ἄνευ προηγουμέ-
νου ἀνταγωνισμὸν διὰ τὴν κατάληψιν τῆς πρωτοπορίας εἰς τὴν κατὰ τε-
ραστία διαφοροποίησιν ὅλων τῶν τομέων καὶ μορφῶν ζωῆς τοῦ ἀνθρώ-
που. Τὰ τεράστια αὐτὰ ἄλματα προόδου ἐσημειώθησαν ἰδίᾳ κατὰ τὴν τε-
λευταίαν δεκαετίαν. Ἰσως νὰ εἶναι μία ἐνσυνείδητος προσπάθεια συμπλη-
ρωσεως τοῦ κενοῦ, τὸ ὅποιον ἀφήκεν ὁ Βορὶ παγκόσμιος πόλεμος μὲ τὰ
θλιβερά του ἐπακόλουθα.

Ἀποτέλεσμα τῶν τελευταίων αἱματηρῶν πολέμων καὶ τῆς ἀλματώ-
δους ἐξελιξεως τῶν διαφόρων ἐπιστημονικῶν τομέων, εἶναι ἡ μεγάλη, ἡ
τεράστια διαφοροποίησις ὅλων τῶν τομέων καὶ μορφῶν ζωῆς τοῦ ἀνθρώ-
που. Τὰ τεράστια αὐτὰ ἄλματα προόδου ἐσημειώθησαν ἰδίᾳ κατὰ τὴν τε-
λευταίαν δεκαετίαν. Ἰσως νὰ εἶναι μία ἐνσυνείδητος προσπάθεια συμπλη-
ρωσεως τοῦ κενοῦ, τὸ ὅποιον ἀφήκεν ὁ Βορὶ παγκόσμιος πόλεμος μὲ τὰ
θλιβερά του ἐπακόλουθα.

Εἶναι ἀναμφίλεκτος ἡ ἀλήθεια, ὅτι μετὰ τὴν πολυκύμαντον καὶ πολυ-
τάραχον πολεμικὴν περίοδον διεμορφώθησαν νέαι διαφοροποιημέναι κοι-
νωνικαὶ τάσεις.

Ἡ χώρα μας εἶναι ἀπὸ τὰς σκληρότερον δοκιμασθείσας ἐκ τῶν πο-
λέμων.

Πολλὰ εἶναι τὰ ὑλικά, ἠθικά καὶ ψυχικά τραύματά της. Οὐδεὶς ἐκ
τῶν ἐπιδρομῶν ἐφείσθη τῆς λαμπρᾶς ἱστορίας τῆς Πατρίδος μας. Καὶ τὰ
παρεπόμενα τῆς ζοφερᾶς κατοχῆς καὶ τῶν μετέπειτα ἐθνικῶν συμφορῶν
καὶ κινδύνων, ἦσαν, δυστυχῶς, δυσάρεστα καὶ παραμένουν ὡς παρεκκλι-
σεις ἐνῶν ἀτόμων ἀπὸ τῶν ἠθικῶν καὶ θρησκευτικῶν κατευθύνσεων καὶ
τῶν ἐθνικῶν προσανατολισμῶν τῆς Φυλῆς.

Αἱ διαπιστώσεις αὗται τῶν ὀλεθρίων ἀποτελεσμάτων τῶν συγκλονι-
στικῶν ἐθνικῶν περιπετειῶν ἤρχισαν ν' ἀπασχολοῦν τοὺς ἀρμοδίους. Μία
ἀνησυχία κατέχει ὅλους, ἐκ τῆς ὁποίας διαφαίνεται μία τάσις καὶ ἐπιθυμία
θεραπείας τοῦ κακοῦ διὰ τῶν λαμβανόμενων μέτρων.

Πρέπει ἰδιαίτερος νὰ προσεχθῇ ἡ ὑπαιθρος, ἡ ὁποία γίνεται ὁ στό-
φος τῶν καπῆλων τῆς ἐθνικῆς συνειδήσεως.

Πρέπει νὰ ληφθοῦν γενικώτερα μέτρα προστασίας τῆς πνευματικῆς
ἀναπτύξεως τοῦ ἀγροτικοῦ πληθυσμοῦ.

Αἱ γνώσεις, τὰς ὁποίας παρέχει εἰς τὸ ἄτομον τὸ ἐξαετὲς Σχολεῖον τῆς
Στοιχειώδους Ἐκπαιδεύσεως — ὅπως συμβαίνει τοῦλάχιστον ἐν Ἑλλάδι —
ὁσονδήποτε καὶ ἂν αὗται ἐνυφαίνωνται καὶ ἐναρμονίζωνται πρὸς τὴν ἐν-
ἐξελιξείν περιοχὴν τοῦ ἀνθρωπίνου ἐπιστητοῦ, κρίνονται ἀνεπαρκεῖς καὶ ἀπο-
τελοῦν ἀπλᾶ μόνον στοιχεῖα καὶ ἐφόδια θεωρήσεως, διερευνήσεως καὶ γνώ-
σεως τοῦ πέραν κόσμου.

Μετὰ τὴν ἀποφοίτησιν ἐκ τοῦ Δημοτικοῦ Σχολείου (ἡλικία 12—13
ἐτῶν) τὸ «ἄβγαλτο» παιδί ἀντικρύζει «κατάφατσα» τὴν χαώδη κοινωνικὴν
ζωὴν μὲ τὴν ποικιλίαν τῶν ἐκφάνσεων καὶ τῶν ἐπιδράσεων. Εἶναι ἀνίκανον
καὶ ἀνώριμον ψυχοσωματικῶς διὰ τὴν προσαρμοσθῇ πρὸς αὐτὴν καὶ νὰ ἐν-
ταχθῇ εἰς αὐτήν. Εἶναι εὐπρόσβλητον εἰς τὸν πνέοντα ἄνεμον τῆς διαφθο-
ρᾶς καὶ τῆς παρανομίας. Ἡ οἰκογενειακὴ ἐπιρροὴ ἐπ' αὐτοῦ ὅλον ἐν χάνει
ἐδαφος.

Τὸ παιδί εἶναι ἕρμαιον τῆς τύχης. Ὁδηγεῖται ἀπὸ τὰ κυριαρχοῦντα
ἐνστικτα τῆς ἐφηβείας, ποὺ τὰ διακρίνει μεγάλη δόσις συναισθηματισμοῦ.
Παρασύρεται εὐκολα. Περισσότερον κινδυνεύει νὰ πέσῃ εἰς τὸν βοῦρνον
τῆς ξενοκινήτου καὶ ἐθνοκτόνου κομμουνιστικῆς ἰδεολογίας, νὰ γίνῃ προδότης
τῆς πατρίδος του.

Ἐπάνω εἰς αὐτὴν τὴν κρίσιν τοῦ κινδυνεύει νὰ παρασυρθῇ καὶ ἀπὸ
τὸν ἄνεμον τῆς ἀστυφιλίας, τὴν φοβερὰν αὐτὴν κοινωνικὴν μάστιγα, ἡ ὁποία
τείνει νὰ ἀπογυμνώσῃ τὴν ὑπαιθρον, νὰ τὴν στερήσῃ τοῦ ἄνθους της, τῆς
δυνάμεώς της.

Ἐδῶ θὰ πρέπει νὰ σταθοῦμε, διὰ τὴν σκεφθοῦμε μήπως ὑπάρχει τρόπος
ν' ἀναχαιτισθῇ ἡ φορὰ τοῦ κακοῦ. Νὰ ἐξετάσωμε, μήπως ἡ ἔλλειψις πνευ-
ματικῆς τροφῆς διὰ τὸν Ἕλληνα εἶναι ἡ αἰτία τοῦ κακοῦ, διὰ τὴν ἐπέλθῃ ὁ
μαρasmus τῆς ὑπαιθρου.

Πρέπει νὰ γίνῃ συνειδητὸν ἀπὸ ὅλους μας, ὅτι πέραν ἀπὸ τὸ καθῆκον
μας πρὸς δημιουργίαν ἐνὸς ὑψηλοῦ καὶ μοντέρνου πολιτισμοῦ εἰς τὴν χώ-
ραν, ἔχομεν ἐπιτακτικὸν καθῆκον νὰ παράσχωμεν πνευματικὴν τροφήν εἰς
τοὺς κατοίκους τῆς ὑπαιθρου. Ἔτσι θὰ ὀπλίσωμεν αὐτοὺς κατὰ τοῦ δια-
φαινομένου εἰς τὸν ὀρίζοντα ἰδεολογικοῦ κινδύνου.

Ἐπέστη, νομίζομεν, ὁ χρόνος διὰ τὴν στραφῇ ἡ προσοχὴ ὅλων τῶν
θέσει καὶ ἰδιότητι ὑπευθύνων καὶ ἀρμοδίων πρὸς τὴν Νεολαίαν μας, τὴν
χρυσὴν ἐλπίδα τῆς αὔριον, ἡ ὁποία διατρέχει τὸν κίνδυνον ἐθνικοῦ κλονι-
σμοῦ καὶ ἠθικῶν καὶ κοινωνικῶν ὀλισθημάτων.

Διαφώτισις λοιπόν. Διαφώτισις. Ἐρευνα καὶ γνώσις τῆς ἀληθείας. Τὸ
ἡλεγμένον βιβλίον ὅς γινῇ κτῆμα καὶ τοῦ τελευταίου ἀγρότου.

Ὁρθοτάτη καὶ λίαν ἀποδοτικὴ ἡ ὑπὸ τῆς Πολιτείας ἀναληφθεῖσα δια-
φωτιστικὴ ἐξόρμησις εἰς τὴν ὑπαιθρον παρ' εἰδικῶν στελεχῶν κύρους τῶν
διαφόρων ἐπιστημονικῶν κλάδων.

Ἐξαιρετικὴ ἐπίσης καὶ καρποφόρος ἡ προσπάθεια τοῦ Σοῦ Ὑπουρ-
γείου Προεδρίας τῆς Κυβερνήσεως νὰ κάμῃ μετόχους πνευματικῆς τροφῆς
τοὺς χωρικοὺς διὰ τῶν κινητῶν Λαϊκῶν Βιβλιοθηκῶν. Εἶναι καὶ αὐτὸς ἓνας
τρόπος διοχετεύσεως τοῦ πνεύματος τῆς πόλεως εἰς τὸ χωριό.

Βεβαίως ὑπάρχουν καὶ ἄλλα μέσα, διὰ τῶν ὁποίων ἐπιτυγχάνεται ἡ
ἐνημέρωσις τῶν ἀγροτικῶν πληθυσμῶν ἐπὶ τῶν ἐξελιξεων καὶ προόδων τῶν
ἐπιστημῶν. Τοιαῦτα μέσα εἶναι τὸ ραδιόφωνον, ἡ ἐφημερίς, ὁ κινηματο-
γράφος, ἡ τηλεόρασις (ὅταν θὰ ὑπάρχῃ) καὶ ἄλλα.

Τὸ βιβλίον, ὅμως — τὸ καλὸν βιβλίον — καθὼς εἶναι γνωστὸν, ἀποτελεῖ
τὸν φωτεινὸν φάρον, φωτίζοντα καὶ ὁδηγοῦντα τὸν ἄνθρωπον εἰς τὸν
ἀσφαλὴ λιμένα τῆς ἐπιστήμης καὶ τοῦ πολιτισμοῦ.

Τὰ βιβλία παρέχουν έτοιμους καί σαφείς τὰς γνώσεις, τήν σοφίαν τῶν λαῶν καί τῶν σοφῶν. Εἶναι οἱ πλέον πιστοί καί άγνοί σύντροφοι τοῦ ανθρώπου, άμισθοί σύμβουλοί του.

Έντός αὐτῶν φυλάσσονται τὰ δημιουργήματα τῆς ἀνθρωπίνης διανοίας καί μεταφέρονται ἀπό γενεᾶς εἰς γενεάν πρὸς φωτισμόν καί άνοδον εἰς ὑψηλά επίπεδα ζωῆς.

Ο ρόλος τοῦ βιβλίου ὡς μέσου ἡθικῆς καί πνευματικῆς ἀναπτύξεως, τεχνικῆς κατευθύνσεως καί ἐπαγγελματικοῦ προσανατολισμοῦ εἶναι καί θά παραμείνῃ πρωταρχικῆς σημασίας. Μὲ τὰ βιβλία θεραπεύονται τὰ πνευματικά καί ἐπαγγελματικά διαφέροντα τῶν ἀνθρώπων.

Ἡ ταπεινότης μας ἐκφράζει τήν γνώμην καί τολμᾷ νά τήν προτείνῃ, ὅτι ἐπιβάλλεται εἰς κάθε συνοικισμόν τῆς χώρας νά ἰδρυθοῦν Λαϊκαί Κοινοτικά βιβλιοθήκαι, προσκεκολλημέναι κατ' ἀρχήν καί κατ' ἀνάγκην εἰς τὸ σχολεῖον τοῦ χωρίου, ἐλλείψει ειδικοῦ χώρου. Νά πλουτισθοῦν μὲ ὀλίγα μὲν, κατάλληλα ὅμως καί ἀπολύτως ἀναγκαῖα καί σύμφωνα πρὸς τὰς ἀσχολίας καί τὰ διαφέροντα τῶν κατοίκων, βιβλία. Νά ἐθισθοῦν οἱ χωρικοί εἰς τήν ἀνάγνωσιν. Εἶναι τόσον εὐχάριστος δι' αὐτοὺς ἀπασχόλησις, ἰδίᾳ κατὰ τὰς ἐσπερινὰς ὥρας τοῦ χειμῶνος. Νά ἐπιστρατευθοῦν ὅλοι οἱ μορφωμένοι, Γυμνασιόπαιδες κ.λ.π. διὰ ν' ἀποτελέσουν τὸν πυρῆνα τῆς κοινωνικῆς διαφωτίσεως τοῦ χωρίου τῶν.

Εἴμεθα ἀπολύτως βέβαιοι, ὅτι ὀλίγον κατ' ὀλίγον ἡ αἴθουσα τοῦ ἀναγνώστηριου θά γίνῃ μία ἐστία φωτός, ἓνα πνευματικόν ἐστιατόριον μέσα εἰς τὸ ὅποιον θά «συμποσιᾶζονται» ὅλοι οἱ χωρικοί, μακρὰν κοιμητικῶν ἐρίδων καί διακρίσεων καί μακρὰν πρὸ παντός τοῦ ἀνθυγιεινοῦ καί φθοροποιοῦ περιβάλλοντος τοῦ καφενείου καί τῆς ταβέρνας.

Ἐκεῖ, δραττόμενος τῆς εὐκαιρίας ὁ Διδῆλος ἢ ἄλλος τις, δύναται νά παρουσιάσῃ μίαν διάλεξιν ἢ νά κάμῃ μάθημα πολιτικῆς καί κοινωνικῆς ἀγωγῆς.

Φρονοῦμεν ὅτι αἱ Λαϊκαί Κοινοτικά Βιβλιοθήκαι θά πρέπει ν' ἀποτελέσουν θεσμόν μόνιμον, τελούντα ὑπὸ τήν ἐποπτείαν τῶν Ὑπουργείων Παιδείας καί Προεδρίας τῆς Κυβερνήσεως. Νά συντηροῦνται δὲ μερίμνη τῶν Ὁργανισμῶν Τοπικ. Αυτόδιοικήσεως καί αὐτοῦ τούτου τοῦ Κράτους.

Παρ' ἐκάστη δὲ Νομαρχία νά συσταθῇ εἰδικὴ συντονιστικὴ Ἐπιτροπὴ, ἡ ὁποία νά παρακολουθῇ, ἐλέγχῃ, συντονίζῃ καί γενικῶς ἐπιλαμβάνεται τῆς λειτουργίας αὐτῶν.

Ἐν τῇ Περιφερείᾳ Γιαννιτσῶν ἐνεκαινιάσθη πρὸ τινος ἢ πρώτῃ Λαϊκῇ Κοινοτικῇ Βιβλιοθήκῃ, ἰδρυθεῖσα ἐν Ν. Μυλοτόπῳ, παρουσίᾳ τοῦ ἐνθουσιώδους, τοῦ ἀκαμάτου καί πρὸς τὸν τομέα τῆς λαϊκῆς Ἐπιμορφώσεως μετ' ἰδιαιτέρου ἐνδιαφέροντος, δραστηρίως κινουμένου Ἐπιθ]τοῦ Στοιχειώδους Ἐκπαιδεύσεως κ. Χαριλάου Βενιζέλου, καθὼς καί ἐκλεκτῆς μερίδος τῆς κοινωνίας τῶν Γιαννιτσῶν. Κατὰ τὰ ἐγκαίνια ὠμίλησε καταλλήλως ὁ κ. Ἐπιθεωρητής.

Μόνον διὰ τῆς τοιαύτης ἐπιμορφώσεως εἶναι δυνατόν νά διαλυθῇ τὸ σκότος τῆς ἀμαθείας τῶν χωρικῶν, νά λυθοῦν αἱ ἀπορίαι τῶν καί νά δοθοῦν ἀπαντήσεις εἰς τὰ ποικίλα ἐρωτήματά τῶν.

Οὕτω θ' ἀφοπλισθοῦν οἱ ἐθνοκάπηλοι, οἱ φερόμενοι ὡς ἐργατοπατέρες καί ἀγροτοπατέρες ξενοκίνητοι πράκτορες. Ὁ δὲ ἀγρότης, ἀπηλλαγμένος ὀχληρῶν προσεγγίσεων καί κατατοπισμένος εἰς τὰς ἐπαγγελματικὰς ἀσχολίας του, θά ἐπιδίδεται μετὰ ζήλου καί χαρᾶς εἰς τὸ ἐφ' ᾧ ἐτάχθη ἔργον, ἐρχόμενος ἀρωγὸς καί συνεπίκουρος τῆς ὑπὸ τῆς Πολιτείας ἀναληφθείσης σταυροφορίας διὰ τήν ἐξυγίανσιν καί ἐξύψωσιν τοῦ κοινωνικοῦ, πολιτιστικοῦ καί βιοτικοῦ ἐπιπέδου τῆς χώρας.

Αἱ μνημονευθεῖσαι ἀπόψεις, γνώμαι καί ὑποδείξεις ἐπὶ ἐνὸς ζωτικοῦ καί κεφαλαιώδους ζητήματος τῆς λαϊκῆς Ἐπιμορφώσεως ἀποτελοῦν ὥχρὰν σκιαγραφίαν μιᾶς καταστάσεως, πρὸς θεραπείαν τῆς ὁποίας δεόν νά ληφθοῦν τ' ἀναγκαῖα μέτρα ὑπὸ τῶν κατὰ τόπους ὑπευθύνων παραγόντων, συντονιζομένων πρὸς τήν ὑπὸ τοῦ Κράτους χαραχθεῖσάν ἐπ' αὐτοῦ πορείαν.

Ἡ ἴδρυσις Λαϊκῶν - Κοινοτικῶν Βιβλιοθηκῶν περιβάλλεται ἀσφαλῶς ἀπὸ πολλὰς δυσκολίας, ἰδίᾳ οἰκονομικὰς.

Εἶναι καί αὐτὸ ἓνα θέμα, ποῦ πρέπει νά ἐξετασθῇ μέσα εἰς τὸ γενικώτερον πλαίσιον τῆς Ἑλληνικῆς Ἐκπαιδευτικῆς Πραγματικότητος.

Οἱ καιροὶ οὐ μενετοί. Ἐὰν θέλωμεν νά ἐξασφαλίσωμεν τήν ἀτομικὴν εὐημερίαν καί τήν κοινωνικὴν μας πρόοδον, ἐὰν θέλωμεν νά καταστή τὸ Ἑλληνικὸν Ἔθνος ἱκανὸν νά ἐξακολουθήσῃ διαδραματίζον τὸν κοσμοϊστορικὸν του ρόλον, φωτίζον καί καθοδηγοῦν τήν Οἰκουμένην, ὀφείλομεν νά καταβάλωμεν πᾶσαν δυνατὴν προσπάθειαν πρὸς τελείαν πνευματικὴν, ἡθικὴν καί ἐπαγγελματικὴν ἀγωγὴν τῶν νέων. Ὀφείλομεν νά ὀπλίσωμεν τοὺς νέους, ἰδίᾳ δὲ τοὺς νέους τῆς κωμοπόλεως, τοῦ χωρίου, τῆς ὑπαίθρου, μὲ ὅλα τὰ ἐφόδια, διὰ τῶν ὁποίων θά δυνηθοῦν νά ἐργασθοῦν ἀποτελεσματικῶς καί ὑπὲρ αὐτῶν καί ὑπὲρ τοῦ Ἑθνους.

Πρέπει νά κατανοηθῇ ὅτι ὁ προτεινόμενος θεσμὸς τῶν Λαϊκῶν βιβλιοθηκῶν πρέπει ν' ἀποβῇ τὸ μέσον, διὰ τοῦ ὁποίου θά ἐξυπηρετηθοῦν ἐθνικοὶ καί κοινωνικοὶ σκοποὶ τοῦ Κράτους.

Δὲν δυνάμεθα νά ἐλπίζωμεν εἰς πνευματικὴν ἄνοδον καί ἀνόρθωσιν τοῦ κοινωνικοῦ, τοῦ οἰκονομικοῦ καί πολιτιστικοῦ μας ἐπιπέδου, ὅταν αἱ λαϊκαὶ μᾶζαι διατελοῦν ἐν πνευματικῷ ληθάργῳ.

Ἐδῶ καλεῖται νά πρωταγωνιστήσῃ ὁ διδῆλος, ὁ ἐθνικὸς οὗτος στυλοβάτης, ὁ ἐπιτελὼν τὸ ἡράκλειον ἐθνικὸν καί παιδευτικὸν ἔργον τῆς διαπλάσεως τῆς νέας γενεᾶς, ὁ πλάστης τῆς ψυχосоωματικῆς δομῆς τῶν ἀτόμων.

Εἶναι βέβαιοι ὅτι καί ταύτην τήν πρόσθετον ἐξωσχολικὴν δρᾶσιν δὲν θ' ἀρνηθῇ νά ἐπωμισθῇ καί νά φέρῃ εἰς πέρας ὁ πολλὰ καί ὑπὸ πολλῶν ταλανιζόμενος Ἑλλήν Διδάσκαλος, ὁ δαδοῦχος τοῦ ἐλληνοχριστιανικοῦ πνεύματος, καὶ ὅς βαρύνῃ τήν ψυχὴν του τὸ καταθλιπτικὸν συναίσθημα τῆς ἀνίσου μεταχειρίσεως καί τῆς κοινωνικῆς περιφρονήσεως.

Μὲ ὀλίγην θέλησιν, τὸν ὑπάρχοντα ἐνθουσιασμόν καί τήν κατανόησιν ἐκ μέρους τῶν τοπικῶν ὑπευθύνων ὅλα θά πᾶνε κατ' εὐχὴν καί ἡ Αἰωνία Ἑλλάς, ἡ ἀστείρευτος πηγὴ τοῦ Φωτός, θά εὐημερῇ διὰ νά φωτίξῃ τοὺς ἐν σκότει.

Ἀναστ. Παντελίδης

ΣΧΟΛΕΙΟ ΚΑΙ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ

Ὁ μεγάλος Γερμανὸς φιλόσοφος καί παιδαγωγὸς Spranger γράφοντας γιὰ τοὺς παράγοντες ποῦ συντελοῦν στὴν πραγματοποίηση τῶν σκοπῶν τῆς ἀγωγῆς στὸ λαϊκὸ σχολεῖο, λέει ἀνεπιφύλακτα πὼς εἶναι δύο :

1) Ἡ ὁργάνωσις τοῦ λαϊκοῦ σχολείου.

2) Ἡ μόρφωσις τοῦ ἐργάτη του.

Ἀπὸ τοὺς δύο αὐτοὺς παράγοντες ὁ πρῶτος ἔχει σὰ σκοπὸν του νά συντάξῃ ἓνα πρόγραμμα διδασκαλίας καί νά ἐπιβλέψῃ στὴν πιστὴ καί μεθοδικὴ ἐφαρμογὴ του καί ὁ δεύτερος νά δημιουργήσῃ δασκάλους, ποῦ θά εἶναι φορεῖς, ὅχι μόνο ξηρῶν ἐπιστημονικῶν γνώσεων, μὰ καί μορφωτικῶν

άξιων, ώστε σάν φάροι νά έκπέμπουν σωτήριο φῶς πρὸς ὅλα τὰ σημεῖα τοῦ ὀρίζοντα καὶ νά καθοδηγοῦν σέ ἀπάνεμο λιμάνι τὸν τρόφιμο τοῦ λαϊκοῦ σχολείου.

Ἄλλ' ἄς ἰδοῦμε χωριστά, καθέννας ἀπὸ τοὺς παράγοντες αὐτοὺς, πῶς λειτουργεῖ στὴ σημερινή Ἑλληνική σχολική πραγματικότητα.

—Εἶναι ἀλήθεια πῶς τὸ σημερινό λαϊκό σχολεῖο ἔχει δασκάλους ποιοτικά πολὺ ἀνώτερους ἀπ' ἐκείνους πού διέθετε στὶς ἀρχές τοῦ αἰῶνα μας. Καὶ λέγοντας ποιοτικά ἀνώτερους ἐννοοῦμε πῶς ὁ σημερινὸς δάσκαλος ἔχει πνευματικό καὶ ψυχικό ἐξοπλισμὸ ἀσύγκριτα ἀνώτερο ἀπ' ἐκείνους. Πολλοὶ λόγοι συνετέλεσαν σὲ τοῦτο, μὰ ὁ σπουδαιότερος εἶναι τὸ συναίσθημα μειονεξίας πού φωλιάζει ἐδῶ καὶ πολλὲς δεκαετιρίδες στὴ δασκαλική ψυχή. Βλέποντας ὁ δάσκαλος πῶς παραμερίζεται ἀπὸ τὴν κοινωνία, σάν ἀσήμαντο ἀνθρώπακι καὶ κατατάσσεται ἀπὸ τὴν Πολιτεία στὸ τελευταῖο σκαλοπάτι τῆς δημοσιοῦπαλληλικῆς τάξης, ἀνέλαβε μόνος του τὸν ἀγῶνα τῆς ἐπιβολῆς του. Ἡ συμπεριφορὰ καὶ τὸ ἦθος του τείνουν νά ἐγγίσουν συμπεριφορὰ καὶ ἦθος ἀληθινῆς προσωπικότητας. Διάγει ζωὴ τίμια καὶ ἠθική καὶ συνεχῶς ἡ πνευματική του κατάσταση βελτιώνεται. Ρίχτηκε μὲ τὰ μούτρα στὸ βιβλίο γιὰ νά δυνηθῇ ἀπὸ τὴ μιά μεριά νά ἐπιτελέσῃ τελειότερα τὸ μεγάλο ἔργο του τῆς διαπαιδαγώγησης τῶν Ἑλληνοπαίδων κι' ἀπὸ τὴν ἄλλη μὲ τὴν πλατεία του μόρφωση μόνος του, μὲ τὴν ἀξία του νά ἐπιβληθῇ στὴν Κοινωνία μας, μιά καὶ ἡ Πολιτεία τὸν παραγκονίζει ἠθικά καὶ ὕλικά. Ἔτσι ἡ παιδαγωγική καὶ ψυχολογική μόρφωσή του, πού ἀποτελεῖ τὴν ἐπαγγελματική του κατάρτιση, εἶναι καλή. Ἡ δὲ ἐγκυκλοπαιδική του μόρφωση καθημερινὰ πλουτίζεται. Ἀπλώνεται σὲ ὅλους τοὺς τομεῖς τῆς ἀνθρώπινης σκέψης καὶ τὸν κάνει νά ξεχωρίζῃ ἀνάμεσα στοὺς μορφωμένους ἀνθρώπους. Ὁ σημερινὸς δάσκαλος ἐπηρεασμένος ἀπὸ τὸ Εὐρωπαϊκὸ παιδαγωγικὸ ρεῦμα, καταβάλλει συγκινητικὲς προσπάθειες νά μετουσιώσῃ σὲ πράξη ὅλα, ὅσα ἡ πειραματική ἔρευνα καὶ ἡ πολύχρονη πεῖρα τῶν μεγάλων Εὐρωπαίων ψυχολόγων, παιδαγωγῶν καὶ διδασκικῶν συνιστᾷ σάν ὀρθά, παρ' ὅλες τὶς ἀντιξοότητες πού συναντᾷ στὸ ἔργο του. Ἡ ἐπαγγελματική του μόρφωση ἔχει εἰσχωρήσει μέσα στὴν ψυχὴ του βαθειὰ καὶ ἄθελα τοῦ ἀνέτρεψε τὸ εἶναι του, καὶ τὸ διαμορφώνει καθημερινὰ σύμφωνα μὲ τὰ μεγάλα πρότυπα τῆς παιδαγωγικῆς ἐπιστήμης (Πεσταλότσι, Ρουσσώ).

Παρ' ὅλην ὅμως αὐτὴ τὴν πρόοδο ἡ διετὴς φοίτησή του στὶς Παιδαγωγικὲς Ἀκαδημίες θεωρεῖται σήμερὰ ἀνεπαρκής. Ἀναγνωρίζεται πιά πῶς στὸ ὑψηλὸ ἀποστολικὸ ἔργο του ἀπαιτεῖται ὑψηλότερος πνευματικὸς ἐξοπλισμός, πλατύτερη ψυχικὴ μόρφωση, γιὰ ν' ἀποβῇ πρότυπο ὁλοκληρωμένης προσωπικότητας, πού θὰ δράσῃ πραγματικά μορφωτικά.

Ἄν ὅμως κάποια συνεχῶς βελτιούμενη κατάσταση ἔχομε νά παρουσιάσωμε στὴ διδασκαλικὴ μόρφωση, στὴν ὁργάνωση τοῦ λαϊκοῦ σχολείου δὲν ἔχομε τίποτε νά ἐπιδείξωμε.

Αὐτὴ μένει ἡ ἴδια, ὅπως καὶ στὶς ἀρχές τοῦ αἰῶνα μας, παρ' ὅλο πού μιά δλάκερη κοσμογονία συνετελέσθη γύρω μας.

Τὸ πρόγραμμα διδασκαλίας εἶναι παραφορτωμένο ἀπὸ ἄχρηστες γιὰ τὴ σημερινή πραγματικότητα διδασκτικὴ ὕλη καὶ ἀπὸ τὸ πολὺ φορτίο βογγᾶ καὶ ὑποφέρει. Ὑλὴ πάλι πού σήμερὰ κρίνεται ἀπαραίτητη γιὰ νά διδασχθῇ δὲν συμπεριλαμβάνεται στὸ πρόγραμμα.

Εἶναι γνωστὸ πῶς οἱ τελευταῖες ἔρευνες τῆς Ἐπιστήμης τοῦ παιδιοῦ ἀπέδειξαν, πῶς τὸ παιδί ἀντιλαμβάνεται συνολικά τὸ γύρω του κόσμο. Παρ' ὅλα αὐτὰ ἐξακολουθεῖ καὶ σήμερὰ ἡ διδασκαλία νά προσφέρῃ τὴ δι-

δακτικὴ ὕλη σὲ χωριστὰ μαθήματα καὶ σὲ τακτὲς ὥρες, πράγμα πού δὲν ἀνταποκρίνεται στὴν ψυχὸσύνθεση τοῦ παιδιοῦ καὶ συντελεῖ στὴν παράλυση καὶ νέκρωση τῶν ψυχικῶν του δημιουργικῶν δυνάμεων.

Οἱ γνώσεις πού παίρνει τὸ παιδί στὸ σχολεῖο, ἔτσι ὅπως προσφέρονται, εἶναι κάτι πού μὲ τὴ βία ἀποθηκεύομε στὸ μυαλὸ τοῦ παιδιοῦ, ἀφοῦ δὲν ὑπάρχει τὸ παιδικὸ διαφέρον γι' αὐτὲς κι' ἀφοῦ εἶναι ξένες πρὸς τὴ γύρω του ζωὴ. Ἔτσι ἀντὶ νά ἀφομοιωθοῦν ἀπὸ τὸ παιδί καὶ νά κατακρατηθοῦν σάν ἐσωτερικὴ του ζωὴ, ἀπομνημονεύονται μηχανικά καὶ στὸ τέλος καταντοῦν χωρὶς καμμιά ἀξία, ψεύτικες πού σαρώνονται ἀπὸ τὸ πρῶτο φύσημα τοῦ ἀνέμου τῆς ζωῆς.

Στὸ σημερινὸ σχολεῖο τὸ κάθε μάθημα εἶναι παρμένο ἀπὸ μιά ἐπιστήμη καὶ μὲ βάση αὐτὴν διαρθρώνεται ἡ ὕλη του. Ἡ ἐπιστήμη ὅμως γενικά ἐξετάζει, ἀναλύει καὶ ταξινομεῖ τὸ παρελθόν, κάτι πού ἦταν μιά φορὰ παρόν, ζωὴ, ἐνῶ τὸ παιδί τοῦ λαϊκοῦ σχολείου, πού μὲ τὸ ζόρι τὸ ὑποχρεώνομε νά παρακολουθῇ τὸ μάθημα, εἶναι ζωὴ καὶ ζῇ μέσα στὴ ζωὴ, στὸ παρόν. Ἔτσι τὸ μάθημα καταντᾷ κάτι τέλεια ξένο, ἀφύσικο, σωστὴ ἀγ-γαρεία γιὰ τὸ παιδί.

Ὅπως ἀναφέραμε πρὶν πάντων τὸ σημερινὸ σχολεῖο βαρυφορτώνει τὸ παιδικὸ μυαλὸ μὲ ἕνα πλῆθος ξερὲς γνώσεις, ξώπετσα τοποθετημένες, προσωρινές. Τοῦτο ἔχει ἀναγνωρισθῇ ἀπὸ ὅλους. Κι' ἐνῶ ἡ ζωὴ εἶναι πολὺ δύσκολη καὶ ζητεῖ ἀπὸ τὸ νέο πού πρωτομπαίνει στὸ στίβο τῆς πραγματικότητος, δεξιότητες, δημιουργικότητα, τὸ σημερινὸ σχολεῖο ἀγνοεῖ τὴν πραγματικότητα αὐτὴ καὶ καμμιά προσοχὴ δὲν δίνει στὸν ἐπαγγελματικὸ προσανατολισμό. Ἀντίθετα βγάζει νέους, μικροὺς στὴν ἡλικία (12 ἐτῶν), πού μόλις βρεθοῦν στὸ πεντανέμι τῆς ζωῆς, στὸ πρῶτο ἄγριο φύσημα τῆς βιοπάλης ὅλη αὐτὴ τὴ σοφία τοῦ σχολείου τὴν ἀποτινάζουν ἀπὸ πάνω τους, ὅπως τὰ κοκκόρια τὸ χῶμα πού πήραν στὰ φτερά τους γιὰ νά ξεψειριαστοῦν.

Οἱ σύγχρονοι ψυχολόγοι καὶ παιδαγωγοὶ πού τόσο συνετέλεσαν στὴν εἴσοδο τῶν χειροτεχνικῶν ἐργασιῶν στὸ λαϊκὸ σχολεῖο φωνάζουν : Ὅργανώστε τὸ περιβάλλον τοῦ παιδιοῦ στὸ σχολεῖο. Δημιουργήστε ἀτμόσφαιρα εὐχάριστη στὸ μάτι καὶ στὴν ψυχὴ τοῦ παιδιοῦ, γιὰ νά ἐργάζεται εὐχάριστα στὸ σχολεῖο καὶ νά μὴ τὸ θεωρῇ πιά σάν φυλακὴ, πού μὲ τὴ βία τὸ κατακρατεῖ. Καὶ στὸ σημεῖο ὅμως αὐτὸ τὰ σχολεῖα μας ἔχουν μεσάνυχτα. Τέσσερις παγεροὶ τοῖχοι μόνότονοι, μιά ἔδρα καὶ δέκα θρανία πενταθέσια, ἀπαρτίζουν τὰ ἐπιπλά μιᾶς αἵθουσας. Τίποτε στὸν τοῖχο, οὔτε μιά εἰκόνα, πού νά σπάζῃ τὴν παγερότητα καὶ τὴ μονοτονία. Περιβάλλον γενικά ψυχρὸ καὶ ἀφιλόξενο. Ὅσο γιὰ τὸ ἰδιαιτέρου παιδικὸ ἐργαστήρι ἢ τὸ ἀναγνωστήριο μὲ μιά πλούσια παιδικὴ βιβλιοθήκη, ὅπου κάθε παιδί θ' ἀπασχολῆται εὐχάριστα καὶ θ' ἀκονίζῃ τὴν ἱκανότητά του, ἀποτελοῦν γιὰ τὰ σχολεῖα μας ἀπροσέγγιστη πολυτέλεια.

Σήμερὰ πιά πού οἱ παραπάνω διαπιστώσεις κατάντησαν κοινοτοπία, ἡ μεταρρύθμιση στοὺς δύο αὐτοὺς παράγοντες, πού συντελοῦν στὴν ἐπιτυχία τοῦ σκοποῦ τῆς ἀγωγῆς στὸ Λαϊκὸ σχολεῖο, μοιάζει μὲ ὠριμα στάχυα, πού βαρυφορτωμένα γέρνουν καὶ προσμένουν τὸν τίμιον θεριστὴ νά τὰ θερίσῃ.

Ἐμεῖς δὲν εἴμαστε ἀρμόδιοι γιὰ νά προτείνωμε μετρρυθμιστικὰ μέτρα, μὰ κι οὔτε τὴ δύναμη ἔχομε νά προβοῦμε σὲ τέτοιες ὑποθέσεις. Ἀπλῶς, σπρωγμένοι ἀπὸ τὴν πεῖρα μας στὴ δασκαλικὴ πράξη, κάνουμε διαπιστώσεις, πού κι ἄλλοι εἰδικώτεροι καὶ ἀρμοδιώτεροι ἐκτελεστοῦν ἀπὸ μᾶς τὶς ἔκαναν.

Εὐχόμεθα ὁλόψυχα, μιά καὶ διακονοῦμε μὲ πίστη θερμῶς.

ΑΠΟ ΤΗΝ ΠΡΑΞΗ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΡΑΞΗ

Η ΜΕΘΟΔΟΣ CUISENAIRE ΕΙΣ ΤΗΝ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΝ ΤΗΣ ΑΡΙΘΜΗΤΙΚΗΣ ΕΝ ΤΗ ΠΡΑΞΕΙ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Ἡ σημασία τῆς Ἀριθμητικῆς εἰς τὴν καθημερινὴν ζωὴν εἶναι πρωταρχική. Διὰ τοῦτο τὸ μάθημα τῆς Ἀριθμητικῆς εἶναι τὸ βασικώτερον μάθημα εἰς τὸ Δημοτικὸν—Ἰδίως—Σχολεῖον μετὰ τὸ μάθημα τῆς μητρικῆς γλώσσης. Καὶ εἶναι ἀπαραίτητον νὰ βοηθήσωμεν τοὺς μαθητὰς νὰ κατανοήσουν καλῶς τὰς βασικὰς ἀριθμητικὰς πράξεις καὶ νὰ ἀναπτύξουν ἐπαρκὴ ἱκανότητα εἰς τοὺς λογαριασμούς. Ἡ διδασκαλία ὅμως τῆς ἀριθμητικῆς παρουσιάζει πολλὰς δυσκολίας, διότι ὁ «ἀριθμὸς» εἶναι μία ἀφαίρεσις (ἔννοια ἀφηρημένη), καὶ διὰ νὰ γίνῃ κανονικὸς ὁ ἀριθμὸς ἀπὸ παιδιὰ 5·6 χρόνων καὶ ἔξης πρέπει νὰ γίνῃ χρήσις συγκεκριμένων μέσων.

Πολλοὶ παιδαγωγοὶ προσεπάθησαν νὰ εὕρουν ἓνα ἀπλοῦν τρόπον διδασκαλίας τῶν ἀριθμητικῶν πράξεων εἰς τὰ παιδιὰ διὰ τῆς χρήσεως συγκεκριμένων ἀντικειμένων, βῶλων, χανδρῶν, ξυλαρίων κλπ. Μερικοὶ μετεχειρίσθησαν τὰ χρώματα (χρωματιστοὺς κύκλους ἢ δακτυλίους ὡς ὁ Küihnel) διὰ νὰ δώσουν μίαν ὀλικήν—ἢ ὡς λέγουν «σφαιρικὴν»—ιδέαν τοῦ ἀριθμοῦ.

Ὁ Cuisenaire, Βέλγος Παιδαγωγὸς καὶ ἀνώτερος ὑπάλληλος τοῦ Ὑπουργείου τῆς Παιδείας τοῦ Βελγίου, ἐγνώριζε τὴν χρῆσιν τῶν ἀντικειμένων καὶ τῶν χρωμάτων εἰς τὴν διδασκαλίαν τῆς ἀριθμητικῆς. Συνεδύασε δὲ αὐτὰ καὶ ἐδημιούργησε ἓνα τρισδιάστατον ἐγχρωμον ὑλικόν, διὰ τὴν ἐπιτυχεστέραν διδασκαλίαν τῆς ἀριθμητικῆς. Τὸ ἐποπτικὸν τοῦτο ὑλικόν εἶναι ἐντελὸς νέον καὶ ἐπροκάλεσε μεγάλον ἐνθουσιασμόν ὅπουδήποτε ἐχρησιμοποιήθη. Ὑπάρχουν, βεβαίως, καὶ μερικοὶ διστακτικοὶ καὶ σκεπτικοὶ περὶ τούτου. Εἰς τοῦτο φαίνεται ὅτι ἀκολουθοῦν τὴν συμβουλὴν τοῦ Κόλεριτζ (Coleridge), ὁ ὅποιος παρεκκίνει τοὺς διδασκάλους νὰ εἶναι «σκεπτικοὶ ἐνθουσιώδεις». Πολλοὶ ἔπαινοι ἠκούσθησαν καὶ πολλὰ ἐπιτεύξεις ἀποδίδονται εἰς τὴν χρῆσιν τοῦ ὑλικοῦ τούτου. Ὁ δημιουργὸς τοῦ ἐποπτικοῦ τούτου ὑλικοῦ, Cuisenaire καὶ ὁ συνεργάτης του δόκτωρ Cattegno ἰσχυρίζονται ὅτι τοῦτο λύει τελείως τὸ πρόβλημα τῆς διδασκαλίας τῆς ἀριθμητικῆς εἰς τὸ Δημοτικὸν Σχολεῖον καὶ ὅτι βοηθεῖ ἐν τινὶ μέτρῳ καὶ εἰς τὸ Γυμνάσιον. Διὰ νὰ ἴδωμεν ἔάν καὶ κατὰ πόσον εἶναι δικαιολογημέναι αἱ ιδέαι καὶ ἐπαγγελίαι τῶν δημιουργῶν τοῦ ὑλικοῦ καὶ τῆς μεθόδου Cuisenaire ἀνελάβομεν μίαν συγκριτικὴν μελέτην δύο τάξεων ἰσοδυνάμων κατὰ τὴν νοημοσύνην καὶ ἔχουσάν περὶπου ὅμοια ὅ,τι θὰ ἐλέγομεν «διδασκτικὰ ἐρεθίσματα». Ἐν μέρος τῆς μελέτης ταύτης—τὸ πρῶτον—εἶναι σει-

Παιδείας, πολὺ γρήγορα νὰ πραγματοποιηθῇ ἡ ἀναμενομένη σωτήρια μεταρρύθμιση στὸ λαϊκὸ μας σχολεῖο, γιὰ ν' ἀνατελοῦν καινούργιες ἡμέρες, ἀνθρωπινώτερες, πού ὁ ζωοδότης ἥλιος μιᾶς ὀρθῆς καὶ εὐχάριστης σχολικῆς ἐργασίας θὰ θερμάνῃ τίς καρδίαις παιδιῶν καὶ δασκάλων.

Χάρης Παπαδημητρίου.

ρὰ ἐπισκέψεων εἰς σχολεῖα στοιχειώδους ἐκπαιδεύσεως, τὰ ὁποῖα εἶχον εἰσαγάγει τὴν νέαν μέθοδον Cuisenaire κατὰ τὸ σχολικὸν ἔτος 1957·1958 εἰς τὴν πόλιν τοῦ Ἐδιμβούργου (Σκωτίας) διὰ νὰ ἴδωμεν τὴν μέθοδον ταύτην εἰς τὴν σχολικὴν πράξιν.

Διὰ νὰ κατατοπισθῇ ἀναγνώστης καλλίτερον παραθέτομεν σύντομον περιγραφὴν τοῦ ἐποπτικοῦ ὑλικοῦ Cuisenaire, τὴν ὁποίαν ἐλάβομεν ἀπὸ τὸ βιβλίον τῶν: Cuisenaire καὶ Cattegno «Numbers in colour» («Οἱ ἀριθμοὶ με χρώμα»).

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α'.

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΤΟΥ ΕΠΟΠΤΙΚΟΥ ΥΛΙΚΟΥ CUISENAIRE

Τὸ ἐποπτικὸν ὑλικὸν Cuisenaire ἀποτελεῖται ἀπὸ δύο σειράς:

1. Ἀπὸ μίαν σειρὰν ἐκ 241 χρωματιστῶν ράβδων, ἐγκαρσίας τομῆς ἐνὸς τετραγωνικοῦ ἑκατοστοῦ τοῦ μέτρου, μήκους ἀπὸ 1—10 ἑκατ. τοῦ μέτρου. Τὸ μήκος τῶν ράβδων ἀντιστοιχεῖ πρὸς τὸ χρῶμα καὶ σχηματίζουν «οἰκογενεῖας». Ὁ ἀριθμὸς τῶν ράβδων τῆς σειράς ἐξ ἐκάστου εἶδους εἶναι ὁ ἑξῆς:

α'. Οἰκογένεια τοῦ κοκκίνου

Κόκκινος	2	ἑκατ.	μήκος,	50	ράβδοι
Βαθυκόκκινον	4	ἑκατ.	μήκος,	25	ράβδοι
Καφέ	8	ἑκατ.	μήκος,	12	ράβδοι

β'. Οἰκογένεια τοῦ κυανοῦ

Ἀνοικτοπράσινον	3	ἑκατ.	μήκος,	32	ράβδοι
Βαθυπράσινον	6	ἑκατ.	μήκος,	16	ράβδοι
Κυανοῦν	9	ἑκατ.	μήκος,	11	ράβδοι

γ'. Οἰκογένεια τοῦ κιτρίνου

Κίτρινον	5	ἑκατ.	μήκος,	20	ράβδοι
Πορτοκαλί	10	ἑκατ.	μήκος,	10	ράβδοι
δ'. Μαῦρον	7	ἑκατ.	μήκος,	14	ράβδοι
ε'. Λευκόν	1	ἑκατ.	μήκος,	50	ράβδοι

2. Ἀπὸ μίαν σειρὰν καρτῶν, ἐπὶ τῶν ὁποίων ἀναγράφονται τμήματα τοῦ Πυθαγορείου Πίνακος. Τὰ χρώματα εἶναι τὰ αὐτά, ὅπως καὶ εἰς τὰς ράβδους, ἐπὶ παραδείγματι: κίτρινον διὰ τὸ 5, κόκκινον διὰ τὸ 2, μαῦρον διὰ τὸ 7 καὶ ἔχουν τὸ σχῆμα μηνίσκου (ἡμισελήνου, κρεσέντο) πέριξ λευκοῦ κύκλου. Οἱ κάρτες αὐτὲς εἶναι τριῶν εἰδῶν:

I. Ἕνας πίναξ, ἐπὶ τοῦ ὁποίου ἀναγράφονται ὅλα τὰ γινόμενα τῶν παραγόντων ἀπὸ 1 ἕως 10 ὡς ἑξῆς:

$$\begin{array}{l} 2 \times 2, 2 \times 4, 2 \times 8 = 4 \times 4, 4 \times 8, 8 \times 8, 2 \times 5, \\ 2 \times 10 = 4 \times 5, 4 \times 10 = 8 \times 5, 8 \times 10, 2 \times 3, 2 \times 6 = 4 \times 3, \\ 2 \times 9 = 3 \times 6, 4 \times 6 = 3 \times 8, 4 \times 9 = 6 \times 6, 8 \times 6, 8 \times 9, \\ 5 \times 3, 3 \times 10 = 6 \times 5, 5 \times 9, 6 \times 10, 9 \times 10, 3 \times 3, 9 \times 9, \\ 2 \times 7, 3 \times 7, 4 \times 7, 5 \times 7, 6 \times 7, 7 \times 7, 8 \times 7, 9 \times 7, \\ 10 \times 7, 10 \times 10, 5 \times 5, 5 \times 10, 3 \times 9, 6 \times 9. \end{array}$$

II. Τρεῖς μικρότερες κάρτες, ἐκ τῶν ὁποίων αἱ δύο ἔχουν δώδεκα καὶ ἡ τρίτη δεκατρία γινόμενα ἐκ τῶν ἀνωτέρω τριάκοντα ἑπτὰ, γραμμένα ὅχι κατὰ τὴν αὐτὴν σειρὰν, ὅπως εἰς τὸν πίνακα τῶν γινομένων.

1. Περίληψις ἐκ τοῦ βιβλίου τῶν Cuisenaire καὶ Cattegno. «Numbers in Colour». (Οἱ ἀριθμοὶ με χρώμα).

III. Μία σειρά από τριάντα έπτά κάρτες, εκάστη των οποίων φέρει έν γινόμενον εκ των άνωτέρω με τα αντίστοιχα χρώματα. Άντιστοιχοϋν προς τα γινόμενα αυτά τριάντα δίσκοι, έκαστος των οποίων άναγράφει τó αριθμητικόν άποτέλεσμα έκάστου εκ των τριάντα έπτά πολλαπλασιασμών.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Β'.

ΕΠΙΣΚΕΨΕΙΣ ΕΙΣ ΣΧΟΛΕΙΑ ΧΡΗΣΙΜΟΠΟΙΟΥΝΤΑ ΤΟ ΕΠΟΠΤΙΚΟΝ ΥΛΙΚΟΝ CUISENAIRE

Ο σκοπός των επισκέψεών μου

Δέν εγνώριζον πολλά περί τοϋ τρόπου κατά τόν όποιον τó υλικόν Cuisenaire χρησιμοποιείται εις την διδασκαλίαν της αριθμητικής εις τó Δημοτικόν Σχολείον από την μελέτην τοϋ βιβλίου τοϋ Cuisenaire «Οί αριθμοί με χρώματα», αλλά διά νά μάθω περισσότερα έπραγματοποίησα αρκετάς επισκέψεις εις δύο δημοτικά σχολεία τοϋ Έδιμβούργου, τα όποια είχαν εισαγάγει τó έποπτικόν υλικόν τοϋτο εις την διδασκαλίαν της αριθμητικής, δηλ. τó Τζέιμς Γκιλλέσπι'ς Μπόϋς Σκούλ και τó Δημοτικόν σχολείον της Άκαδημίας τοϋ Λειθ. Τó Γραφείον Παιδείας της πόλεως τοϋ Έδιμβούργου και οί διευθυνται των άνω σχολείων έδωσαν εύγενώς την άδειαν διά νά έπισκεφθώ τα άνωτέρω σχολεία. Έκείνο, τó όποιον έπεθύμουν νά αποκομίσω ήτο νά ίδω τó υλικόν έν χρήσει, νά εύρω ποίον βαθμόν προόδου ήδύναντο νά επιτύχουν διά της χρήσεως τοϋ υλικού και διά νά έχω έρεθίσματα και βοήθειαν διά την διαμόρφωσιν ενός έρωτηματολογίου, τó όποιον θα ήδυνάμην νά χρησιμοποιήσω διά νά εύρω τί έσκέπτοντο οί διδάσκαλοι περί της χρήσεως τοϋ έποπτικού υλικού και περί των έπιτευγμάτων.

Αί επισκέψεις μου, περιγραφή των οποίων ακολουθεί κατωτέρω, δέν δίδουν πλήρη εικόνα της έργασίας εις την τάξιν, διότι έπεσκεπτόμην έκαστον σχολείον μίαν φοράν καθ' έκάστην έβδομάδα και επί πέντε ή έξ έβδομάδας κατά την διάρκειαν τοϋ πρώτου τριμήνου (φθινοπωρινού τριμήνου) τοϋ σχολ. έτους 1957-1958, πάντως όμως άποτελοϋν έν δείγμα της έργασίας της τάξεως. Εις πολλές περιπτώσεις άναγράφω ακριβώς και επί λέξει τί είπεν ή διδασκάλισσα ή οί μαθηταί, εις άλλας περιπτώσεις όμως περιγράψω την έργασίαν της τάξεως με ιδικάς μου λέξεις, αλλά πάντοτε προσπαθώ νά κάμω την έκθεσίν μου όσον τó δυνατόν πλησιεστέραν προς τα γινόμενα και λεγόμενα εις την τάξιν. Έκ των δέκα επισκέψεων αί πέντε άναφέρονται εις την Α' τάξιν και αί άλλαι πέντε εις την διδασκαλίαν ταύτης εις την Β' τάξιν.

Αί επισκέψεις

Άριθ. 1

Έπίσκεψις εις την Α' τάξιν τοϋ Δημοτικού Σχολείου της Άκαδημίας Λειθ. Περίπου 40 μαθηταί (άγόρια και κορίτσια).

Τά θρανία των μαθητών είναι τοποθετημένα εις σειράς ανά δύο (θρανία, τραπεζάκια τύπου Μοντεσσόρι). Έκαστος μαθητής έχει σακκίδιον εκ βαμβακεροϋ ύφασματος, περιέχον αριθμόν έγχρώμων ράβδων. Ζητείται πρώτον από τους μαθητάς νά τοποθετήσουν τάς ράβδους επί των θρανίων και κατόπιν νά τάς τακτοποιήσουν καθ' ομάδας. Οί μαθηταί σχηματίζουν την κλίμακα.

Πρώτη ή λευκή ράβδος — ή μονάς

Δευτέρα	ή κόκκινη ράβδος	—	δύο	μονάδες
Τρίτη	ή ανοικτοπράσινη ράβδος	—	τρεις	μονάδες
Τετάρτη	ή βαθυκόκκινη ράβδος	—	τέσσαρες	μονάδες
Πέμπτη	ή κίτρινη ράβδος	—	πέντε	μονάδες
Έκτη	ή βαθυπράσινη ράβδος	—	έξ	μονάδες
Έβδομη	ή μαύρη ράβδος	—	έπτά	μονάδες
Όγδόη	ή καφέ ράβδος	—	όκτώ	μονάδες
Ένάτη	ή κυανή ράβδος	—	έννέα	μονάδες
Δεκάτη	ή πορτοκαλιόχρους ράβδος	—	δέκα	μονάδες

Η διδασκάλισσα έδωσε την έντολήν νά πάρουν την πορτοκαλιόχρους ράβδον και παραπλεύρως ταύτης νά τοποθετήσουν την μαύρην και νά εύρουν ποία ράβδος έλλείπει — ή ποία ράβδος έπρεπε νά προστεθί εις την μαύρην διά νά δώση μήκος ίσον προς τó μήκος της πορτοκαλιόχρους ράβδου. — Οί περισσότεροι μαθηταί έπήραν μίαν ράβδον ανοικτοϋ πρασί-νου χρώματος, ένας μαθητής έπήρε μίαν κόκκινην ράβδον, άλλ' είδε ότι ήτο μικρά και την άντικατέστησε με άνοικτοπράσινην ράβδον. Κατά τόν αυτόν τρόπον οί μαθηταί εύρον ότι ή ράβδος βαθυπράσινου χρώματος και ή ράβδος βαθυκόκκινου χρώματος μαζί είναι ίσαι με την πορτοκαλιόχρους ράβδον, και άπήγγειλαν τοϋτο έν χορῳ. Η διδασκάλισσα ήλεγξε τάς έργασίας των. Εϋθύς ως έκαστος μαθητής συνέθετε έν άθροισμα ίσον προς τó δέκα έπρεπε νά δηλώση τοϋτο δι' άνατάσεως της χειρός. Οί μαθηταί έπροχώρουν με άλλα παραδείγματα εις τó μάθημά των: «τó κόκκινο χρειάζεται τó καφέ διά νά σχηματίση τó πορτοκαλί, και τó καφέ χρειάζεται τó κόκκινο διά νά σχηματίση τó πορτοκαλί».

Παρατήρησις:

Η άφαίρεσις διδάσκεται ως συμπληρωματική πρόσθεσις π. χ. $10 - 7 = 3$; ό μαθητής σκέπτεται: 7 σύν; $= 10$, εύρίσκει $7 + 3 = 10$, οϋτω $10 - 7 = 3$.

Η διδασκάλισσα μετεχειρίζετο την λέξιν «story» = παραμύθι, ιστορία, διά νά φανέρωση την άθροισιν και την μέτρησιν των ράβδων. Εις άλλας περιπτώσεις μετεχειρίζετο την λέξιν «τραίνο». Εύρίσκω και τάς δύο αυτές λέξεις καταλλήλους διά τα παιδια της ήλικίας ταύτης. Διά τα παιδια των 5 — 6 έτών αί λέξεις «ιστοριούλα» και «τραίνο» σημαίνουν παιγνίδι ή άθυρμα. Και πράγματι πολλοί διδάσκαλοι παρετήρησαν ότι τα παιδια ζητοϋν τó υλικόν Cuisenaire διά νά παίζουν νά κατασκευάζουν οικίσκους, γεφύρας, έπιπλα κ.λ.π. Ένα παιδάκι παρεκάλεσε τόν Άγιον Βασίλειον νά τοϋ φέρη ως δώρον μίαν σειράν ράβδων Cuisenaire. Η φράσις «τó κόκκινο χρειάζεται τó καφέ διά νά σχηματίση τó πορτοκαλί» έχει άνθρωπομορφικήν έννοιαν και άνταποκρίνεται προς την σκέψιν τοϋ παιδιού αυτής της ήλικίας.

Άριθ. 2

Έπίσκεψις εις την Α' τάξιν τοϋ Δημοτικού Σχολείου της Άκαδημίας Λειθ. Τμήμα α'. Περίπου 40 μαθηταί (άγόρια και κορίτσια).

Οί μαθηταί άσκοϋνται κατ' αρχάς εις την ταύτισιν των ράβδων και χρωμάτων ή καλλίτερον μήκους και χρώματος, διά τόν συνειρμόν χρώματος και μήκους δι' έκάστην ράβδον.

Ένα είναι τó λευκόν
Δύο είναι τó κόκκινον
Τρία είναι τó ανοικτοπράσινον
Τέσσαρα είναι τó βαθυκόκκινον

Πέντε είναι τὸ κίτρινον
 Ἐξ είναι τὸ βαθυπράσινον
 Ἐπτὰ είναι τὸ μαῦρον
 Ὀκτὼ είναι τὸ καφέ
 Ἐννέα είναι τὸ κυανοῦν καὶ
 Δέκα είναι τὸ πορτοκαλί. Κατόπιν :
 Κυανοῦν καὶ λευκὸν είναι ἴσα μὲ τὸ πορτοκαλί
 Μαῦρο καὶ ἀνοικτοπράσινον είναι ἴσα μὲ τὸ πορτοκαλί
 Καφέ καὶ κόκκινον είναι ἴσα μὲ τὸ πορτοκαλί
 Κίτρινον καὶ κίτρινον είναι ἴσα μὲ τὸ πορτοκαλί
 Βαθυπράσινον καὶ βαθυκόκκινον είναι ἴσα μὲ τὸ πορτοκαλί.
 Πῶς σχηματίζομεν τὸ πορτοκαλί ;

Μὲ κυανοῦν	καί ;	(Ἀπάντησις)	Λευκὸν
Μὲ καφέ	καί ;	»	Κόκκινον
Μὲ μαῦρον	καί ;	»	Ἀνοικτοπράσινον
Μὲ βαθυπράσινον	καί ;	»	Βαθυκόκκινον
Μὲ κίτρινον	καί ;	»	Κίτρινον
Μὲ βαθυκόκκινον	καί ;	»	Βαθυπράσινον
Μὲ ἀνοικτοπράσινον	καί ;	»	Μαῦρον
Μὲ κόκκινον	καί ;	»	Καφέ
Μὲ λευκὸν	καί ;	»	Κυανοῦν.

Παρατήρησις :

Ἐκ τούτων είναι φανερόν ὅτι ἀπαιτεῖται νὰ μάθῃ ὁ μαθητὴς μίαν διπλὴν σειρὰν συνειρμῶν, δηλ. συνειρμούς χρώματος καὶ συνειρμούς ἀριθμοῦ, καὶ νὰ καταστή ὑπὸ μίαν ἔννοιαν «δίγλωσσος». Ναί ! ἀλλὰ πόσον εὐκολος καὶ εὐχάριστος είναι ἡ γλῶσσα αὐτὴ μὲ τὰ δέκα γράμματα (χρώματα). Τὸ παιδί δὲν αἰσθάνεται πίεσιν ἢ δυσκολίαν νὰ μάθῃ τοῦτο καὶ χαίρεται, τὸ χρῶμα ἐλκύει τὸ παιδί καὶ είναι καλὸ κλειδί διὰ νὰ μάθῃ, μὲ τὴν βοήθειάν του, τοὺς ἀφηρημένους ἀριθμούς.

Ἀριθ. 3

Ἐπίσκεψις εἰς τὴν Α' τάξιν τοῦ Δημοτικοῦ Σχολείου τῆς Ἀκαδημίας Λεῖθ. Τμήμα α'. Περίπου 40 μαθηταὶ (ἀγόρια καὶ κορίτσια).

Οἱ μαθηταὶ κάμνουν «ἱστοριοῦλες» μὲ τὰς ράβδους. Κόκκινον καὶ ἀνοικτοπράσινον είναι ἴσα μὲ τὸ καφέ. Κατόπιν παραγγελίας τῆς διδασκαλίσσης ἀλλάσσουν τὴν θέσιν τῆς κόκκινης ράβδου καὶ τὴν τοποθετοῦν μεταξὺ τῶν δύο πρασίνων, καὶ παρατηροῦν ὅτι τὸ ὅλικόν μήκος παραμένει τὸ αὐτό. Ἀνοικτοπράσινον καὶ κόκκινον καὶ ἀνοικτοπράσινον είναι ἴσα μὲ τὸ καφέ. Μερικὰ παιδιὰ ἔδειξαν τὴν ἐκπληξίν των δι' αὐτὴν τὴν ἀνακάλυψιν, ἢ ὅποια είναι εἰς τὴν πρᾶξιν ἢ ἀνακάλυψις τοῦ μετατρεπτικοῦ νόμου τῆς προσθέσεως ὅτι : «Τὸ ἄθροισμα ὁσωνδήποτε ἀριθμῶν δὲν μεταβάλλεται ὡς ἐξῆς : «Δὲν ἔχει σημασίαν ποῖαν ράβδον θέτομεν πρώτην ἢ δευτέραν ἢ εἰς τὸ μέσον, αἱ αὐτοὶ ράβδοι (ἐδὼ κόκκινη - ἀνοικτοπράσινη καὶ ἀνοικτοπράσινη) θὰ δώσουν τὸ αὐτὸ συνολικὸν μήκος, ὅταν τοποθετηθοῦν πλησίον». Κατόπιν ἐζητήθη ἀπὸ τοὺς μαθητὰς νὰ κατασκευάσουν «τραῖνα». Διὰ νὰ κατασκευάσουν τραῖνο ἴσον μὲ τὴν πορτοκαλιόχρουν ράβδον ἐτοποθέτησαν :

- α. Κόκκινον καὶ καφέ.
- β. Ἀνοικτοπράσινο καὶ μαῦρο.
- γ. Βαθυπράσινο καὶ βαθυκόκκινον.

Ἡ διδασκάλισσα ἠρώτησε : «Τί χρειάζεται τὸ κόκκινον διὰ νὰ σχηματίσῃ τὸ πορτοκαλί ;» Οἱ μαθηταὶ ἀπήντησαν : «τὸ καφέ».

Οἱ μαθηταὶ κάμνουν ἀσκήσεις διὰ νὰ ταυτίζουν τὰς ράβδους διὰ τῆς ἀφῆς, χωρὶς νὰ τὰς βλέπουν, μανθάνουν νὰ ὑπολογίζουν τὸ μήκος (διὰ τῆς ἀφῆς). Εἰς ἓνα μαθητὴν ἐδόθησαν τρεῖς ράβδοι καὶ ἐκλήθη νὰ εὕρῃ τὴν ράβδον πέντε (κίτρινη) μὲ τὰς χεῖρας ὀπίσω, ὁ μαθητὴς εὗρεν αὐτὴν ἀπαίστως, τὸ αὐτὸ ἐπέτυχε καὶ διὰ τὴν ράβδον δύο κ.λ.π. Οἱ μαθηταὶ ἡσκοῦντο ἐπίσης εἰς τὸ νὰ ὑπολογίζουν τὸ μήκος τῶν ράβδων μεταξὺ τῶν δακτύλων (δεικτῶν) τῶν χειρῶν των, ἀφήνοντες τὸ ἀκριβὲς διάστημα κενόν.

Ἀριθ. 4

Ἐπίσκεψις εἰς τὴν Α' τάξιν τοῦ Δημοτικοῦ Σχολείου τῆς Ἀκαδημίας Λεῖθ. Περίπου 40 μαθηταὶ (ἀγόρια καὶ κορίτσια).

Οἱ μαθηταὶ τοποθετοῦν τὰς ράβδους των ἐπὶ τῶν θρανίων των. Σχηματίζουν τὴν κλίμακα ἀπὸ ἓν ἕως δέκα καὶ ἡ διδασκάλισσα ἐλέγχει τὴν ἐργασίαν των. «Τώρα», τοὺς λέγει, «νὰ κάμετε μίαν ἱστοριοῦλα μὲ τὸ βαθυπράσινον, ποῦ είναι ἴσον μὲ τὸ κόκκινον καὶ τό ; (βαθυκόκκινον)». «Τὸ κόκκινον χρειάζεται τὸ βαθυκόκκινον διὰ νὰ κάμῃ τὸ βαθυπράσινο». «Ἀλλὰ μίαν ἱστοριοῦλα διὰ τὸ κυανοῦν, γίνεται μὲ τὸ καφέ καὶ τό ; (λευκόν)». Διὰ νὰ κάμετε μὲ τὸ βαθυκόκκινον μὲ τὸ κόκκινον καὶ τό ; (κόκκινον). Σηκώσετε τὸ χέρι σας τί χρειάζεται τὸ κόκκινον διὰ νὰ κάμῃ τὸ βαθυκόκκινον ; (κόκκινον).

Οἱ μαθηταὶ ἐπινοοῦν ἱστοριοῦλες δικές των. Ἐκλέγουν μίαν ράβδον καὶ προσπαθοῦν νὰ εὕρουν δύο ἄλλας ράβδους μικροτέρας τῆς πρώτης, αἱ ὁποῖαι νὰ δίδουν τὸ αὐτὸ μήκος μὲ τὴν μεγάλην, κατόπιν καλοῦνται νὰ ἀνακοινώσουν τὴν ἐργασίαν των. «Βαθυκόκκινον καὶ κίτρινον είναι ἴσα μὲ τὸ κυανοῦν. Ἀνοικτοπράσινο καὶ ἀνοικτοπράσινο είναι ἴσα μὲ τὸ βαθυπράσινο». Ἡ διδασκάλισσα ἐρωτᾷ : «Βαθυπράσινον είναι ἴσον μὲ τὸ βαθυκόκκινον καὶ τό ; (κόκκινον)». Πορτοκαλί είναι ἴσον μὲ κυανοῦν καὶ ; (λευκόν)». «Κίτρινον είναι ἴσον μὲ ἀνοικτοπράσινο καὶ ; (κόκκινον)». Ἡ διδακτικὴ ὥρα ἐτελείωσε, οἱ μαθηταὶ συνεκέντρωσαν τὰς ράβδους καὶ τὰς ἐτοποθέτησαν εἰς τὰ σακκιδία των.

Σημειώσεις : Κατ' αὐτὴν τὴν βαθμίδα δὲν ἀνεφέρθη ἡ λέξις «ἰσοδύναμος» ἀλλ' ἡ λέξις «ἴσος» (ὡς ρῆμα καὶ ὡς ἐπίθετον). Ὡς είναι φυσικόν, οἱ μαθηταὶ ἠδύναντο νὰ γινώσκουν καὶ τὸ χρῶμα καὶ τὸν ἀριθμόν, ἀλλὰ κατὰ τὴν ἡμέραν αὐτὴν δὲν ἐχρησιμοποίησαν τὸ ὄνομα τῶν ἀριθμῶν.

Παρατήρησις :

Ἡ χρῆσις τῶν ὀνομάτων τῶν χρωμάτων ἀντὶ τῶν ὀνομάτων τῶν ἀντιστοίχων ἀριθμῶν, δύναται νὰ εἴπω ὅτι, κατ' ἀρχὰς μὲ ἔφερεν εἰς ἀμηχανίαν, ἀλλὰ κατόπιν ἐπρόσεξα ὅτι ὅταν οἱ μαθηταὶ ἔπρεπε νὰ ἀντικαταστήσουν ἀριθμὸν ἀντὶ χρώματος ἦσαν ἱκανοὶ νὰ πράξουν τοῦτο εὐκόλως. Αἱ ἐγχρωμοὶ ράβδοι διακρίνονται εὐκολώτερον τῶν λευκῶν, ἐπὶ πλέον ἐάν ὅλαι αἱ ράβδοι ἦσαν τοῦ αὐτοῦ χρώματος, αἱ διάφοροι ράβδοι θὰ διεκρίνοντο δυσκολώτερον ἢ μίαν ἀπὸ τὴν ἄλλην. Τὰ εἰδικὰ χρώματα τὰ ὁποῖα ἐξελέγησαν, ἰσχυρίζεται ὁ Cuisenaire, εἶναι προϊόντα εἰκοσαετοῦς πειραματισμοῦ καὶ σχηματίζουν «οἰκογενεῖας» στηριζομένας ἐπὶ τῆς ἀρχῆς τοῦ διπλασιάζειν :

Οἰκογένεια τοῦ κόκκινου : Κόκκινον (2), βαθυκόκκινον (4), Καφέ (8).

Οἰκογένεια τοῦ κυανοῦ : Ἀνοικτοπράσινο (3), βαθυπράσινο (6) κυανοῦν (9).

Οἰκογένεια τοῦ κίτρινου : Κίτρινο (5), πορτοκαλί (10).

Ὁ ἀριθμὸς 7 δὲν συμβιβάζεται με τοὺς ἄλλους καὶ οὕτω εἶναι μαῦρος.

'Αριθ. 5

Ἐπίσκεψις εἰς τὴν Α' τάξιν τοῦ Δημοτικοῦ Σχολείου τῆς Ἀκαδημίας
Λειθ. Περίπου 40 μαθηταὶ (ἄγόρια καὶ κορίτσια).

Ἡ διδασκαλία λέγει εἰς τοὺς μαθητάς: «Ἀδειάσετε τὰ σακκίδια, σχηματίσατε τὴν κλίμακα (1 – 10), τὰ χέρια ψηλὰ ὅσοι ἐτελείωσαν. Λάβετε τὴν καφέ ράβδον, τοποθετήσατε κάτω ταύτης δύο ἀνοικτοπράσινες ράβδους, εὑρετε ποία ράβδος πρέπει νὰ προστεθῇ διὰ νὰ γίνουν ἴσαι μετὰ τὴν καφέ». Οἱ μαθηταὶ εὗρον ἀμέσως τὴν κόκκινη ράβδον καὶ ἀπαγγέλλουν ἐν χορῷ. «Ἀνοικτοπράσινον καὶ ἀνοικτοπράσινον καὶ κόκκινον ἰσοῦνται πρὸς τὴν καφέ». «Ἄς εἰπῶμεν καὶ τοὺς ἀριθμοὺς, τρία σὺν τρία σὺν δύο ἴσον ὀκτώ».

Αὐτὴ εἶναι ἡ πρώτη εἰσαγωγὴ εἰς τοὺς ἀριθμοὺς εἰς τὴν τάξιν αὐτὴν. Οἱ μαθηταὶ εἶχον μάθει τοὺς ἀριθμούς, οἱ ὅποιοι ἀντιστοιχοῦν εἰς ἐκάστην ράβδον εἰς προηγούμενα μαθήματα, ἀλλὰ δὲν τοὺς μετεχειρίζοντο ἀκόμη διὰ νὰ κάμουν πρόσθεσιν. Ἡ διδασκάλισσα εἶπεν εἰς τοὺς μαθητάς: «Λάβετε τὴν πορτοκαλόχρουν ράβδον, θέσατε κάτω ταύτης τὴν κίτρινην καὶ τὴν ἀνοικτοπράσινην, τί χρειάζεται διὰ νὰ γίνουν μετὰ τὴν πρώτην; (κόκκινην)». Οἱ μαθηταὶ διαβάζουσαν τὴν «ἱστοριοῦλα» ὀνομάζοντες πρῶτα τὰ χρώματα καὶ κατόπιν τοὺς ἀριθμούς: κίτρινον καὶ ἀνοικτοπράσινον καὶ κόκκινον εἶναι ἴσον μετὰ τὸ πορτοκαλί· καὶ $5+3+2=10$. Κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον οἱ μαθηταὶ ἔκαμαν τὸ μάθημα $2+5+2=9$, $3+3+3=9$, $4+1+4=9$. Ἡ διδασκάλισσα ἠκολούθει τὸ βιβλίον τοῦ C. Cattegno: «Ἡ Ἀριθμητικὴ μετὰ τοὺς ἀριθμοὺς εἰς χρώματα».

Παρατήρησης: «Όταν οί μαθηταί είχαν κάμει τήν ἀνάλυσιν καί τήν σύνθεσιν τῶν ἀριθμῶν 8 καί 10 δι' ἐναλλαγῆς τῶν ράβδων, ἡ διδασκάλισα προέβη εἰς τήν γενίκευσιν. «Δέν ἔχει σημασίαν ποίαν ράβδον θέτομεν πρώτην ἢ δευτέραν ἢ εἰς τὸ μέσον, ὅλαι δίδουν τὸ αὐτὸ ἄθροισμα». Ἀπεδείχθη πειραματικῶς, ὅτι ἡ πρόσθεσις καί ὁ πολλαπλασιασμός εἶναι δυνατὸν νὰ ἐκτελεσθοῦν καθ' οἷανδήποτε σειρὰν καί ἀπεδείχθη κατὰ τρόπον ἱκανοποιητικόν. Εἶμαι βέβαιος ὅτι θὰ ἔλθῃ εὐκαιρία ἐκ νέου καί ἡ ἰδέα τῆς διατηρήσεως τῆς ποσότητος—παρὰ τὴν ἀλλαγὴν εἰς τὴν σειρὰν τῶν συστατικῶν στοιχείων τῆς—θὰ σταθεροποιηθῇ εἰς τὸν νοῦν τῶν μαθητῶν, χωρὶς νὰ ἀναφερθοῦν αἱ λέξεις «διατήρησις τῆς ποσότητος» ἢ «νόμος τῆς ἐναλλαγῆς».

(Συνεχίζεται)

Δημήτριος Καρατζίνας

ΣΤΟ ΚΑΤΩΦΛΙ ΤΗΣ ΣΧΟΛΙΚΗΣ ΖΩΗΣ...

Πρὶν ἀπὸ δυὸ μῆνες χτύπησαν καὶ πάλι οἱ καμπάνες καὶ γιόμισαν οἱ αὐλὲς καὶ οἱ αἶθουσες τῶν σχολείων ἀπὸ τὰ χαρούμενα ξεφωνητά, τὰ πρόσχαρα γέλια καὶ τὲς ξένοιαστες φωνοῦλες τῶν παιδιῶν, ποὺ γεμάτα νέες προσδοκίες καὶ εὐχάριστα συναισθήματα, κατέκλυσαν πάλι τὰ σχο-
λεῖα μας !..

Πόσα νεόφερτα πάλι ἀγγελούδια κατέφθαναν καὶ φέτος δειλὰ δειλὰ ἔξω ἀπὸ τὶς σχολικὲς αἴθουσες, παιδάκια τρυφερὰ τῶν 6 χρονῶν, φορτωμένα μ' ἓνα σωρὸ διαφορετικὰ συναισθήματα χαρᾶς καὶ λύπης. Ἄς στρέψωμε τὸ βλέμμα τῆς παιδαγωγικῆς μας ἀγάπης σ' αὐτὰ τὰ νεόφερτα πλάσματάκια, ποὺ γιὰ πρώτη φορὰ μπήκαν μέσα στὸ στίβο τῆς σχολικῆς ζωῆς

και που τόσο οι γονεῖς, όσο και η κοινωνία τὰ ἐμπιστεύονται στὰ χέρια μας !..

”Ας προσπαθήσουμε να μπούμε μέσα στην ψυχολογία τους, να κατέβουμε πολύ χαμηλά, στη δική τους ψυχολογική και διανοητική στάση, για να μπορέσουμε να τα βοηθήσουμε όσο καλύτερα μπορούμε στην τόσο λεπτή και δύσκολη αυτή καμπή της ζωής τους.

Πρωτύτερα όμως ἄς ξαναγυρίσουμε γιὰ λίγο πίσω, ν' ἀνασκαλέψωμε τὸ παρελθὸν γιὰ νὰ ξαναβροῦμε τὸν ἑαυτὸ μας ἕνα δειλὸ καὶ ἄβουλο παιδάκι τῶν 6 χρόνων, ποὺ γιὰ πρώτη φορὰ πατήσαμε τὸ πόδι μας στὸ κατώφλι τοῦ σχολείου. Μόλις ἀντικρύσαμε τὸ σχολεῖο, ψηλὸ καὶ ἄρρενωπὸ μπροστά μας, ἕνας δλόκληρος κόσμος ἀνέτειλε ξαφνικὰ γιὰ μᾶς... Ἐκεῖ, μπροστὰ στὸ μεγάλο κτίριο μὲ τίς 6 αἴθουσες, μέινανε βουβά, μὲ δυὸ μάτια ποὺ μεγάλωσαν ξαφνικὰ γεμᾶτα ἀπορία, γεμᾶτα ἐρωτηματικά...

Κι όταν πήραμε τὰ πρῶτα βήματα μέσα στὴ χαλικοστρωμένη αὐλὴ, σφίξαμε πιὸ δυνατὰ ἀκόμη τὸ χέρι τῆς μαμᾶς, κι ἡ ἀγωνία μας, ἄγνωστη ὡς τότε, ἔφθασε στὸ κατακόρυφο, ὅταν ἀντικρύσαμε τὸ σοβαρό, τὸ αὐστηρό, τὸ μεγαλοπρεπὲς ὕφος τοῦ δασκάλου μας.

Πέρασαν τόσα χρόνια από τότε. Το σκηνικό άλλαξε. Τώρα δασκά-
λοι έμειτς και νεόφερτα άγγελούδια τά δχρονα παιδάκια που τώρα έχουμε
στα χέρια μας.

Ἡ παιδικὴ ψυχολογία μᾶς μιλά τόσο εὐγλωττα γιὰ τὴν ἡλικία αὐτῆς τῶν 6 χρόνων. Ἄν ρίξωμε ἓνα ψυχολογικὸ βλέμμα στὸ παιδί αὐτό, θὰ δοῦμε καθαρά πόση ποικιλία συναισθημάτων ὑπάρχει μέσα του. Κανεὶς δὲν ξέρει ἂν αὐτὸ πού πλημμυρίζει τὸ παιδί αὐτό, εἶναι χαρὰ ἢ λύπη. Εἶναι τόσο ἀνάκατα τὰ συναισθήματά του ὅταν ἔρθῃ γιὰ πρώτη φορὰ στὸ σχολεῖο. Ἐχει τὴ χαρούμενη προσδοκία μέσα του γιὰ τὸ ἄγνωστο καὶ τὸ καινούργιο πού θὰ ρθῇ, καὶ λυπᾶται, προπαντὸς λυπᾶται, γιὰτὶ ἐγκαταλείπει πίσω του ἓναν ὁλόκληρο, δικό του κόσμον, τὸ ἀγαπημένο του «παρελθόν», πού τόσο ἔντονα καὶ ἀφρόντιστα καὶ ὁμορφα ἔζησε μέχρι τὰ 6 του χρόνια.

Μπαίνοντας τὸ παιδί στὸ σχολεῖο ἀφήνει πίσω του τὴν ἀδιάκοπη μη-
τρικὴ φροντίδα, τὶς νηπιακὲς του συνήθειες, τὴν προσχολικὴ του συντρο-
φιά. Ἡ ἡλικία αὐτὴ εἶναι ἡ κρίσιμη περίοδος τῆς ζωῆς τοῦ ἀνθρώπου. Ἀπό-
τομα ἀλλάζουν οἱ συνθήκες τῆς ζωῆς, συνεπῶς καὶ οἱ ἀντιλήψεις του. Παύει
πιά τὸ παιδί αὐτὸ νὰ εἶναι τὸ κέντρο διαφέροντος καὶ μερίμνης τῶν γο-
νέων του, ὅπως συνέβαινε πρωτύτερα, κοντὰ στὴν οἰκογένεια. Δὲν εἶναι
πιά ὁ «ἥρωας» μόνο αὐτός. Κι ἀκόμη τὴν ἀφρόντιστη καὶ ξένοιαστη ζωὴ
του, τὴν διαδέχεται ἡ ὑποχρεωτικὴ ἐργασία τοῦ σχολείου, συνοδευομένη
ἀπὸ ἀναγκαστικὴ πειθαρχία. Ἀπὸ τὴ στιγμή αὐτὴ ποὺ τὸ παιδί θὰ ὑποτα-
χθῇ στοὺς σχολικοὺς νόμους, νομίζει πῶς ἔχασε πιά τὴν προσωπικότητά
του, μὰ περισσότερο τὴν «ἐλευθερία» του. Ὅλα αὐτά, ὅπως κατάλαβαί-
νουμε, φέρνουν στὸ παιδί μιὰ ψυχικὴ μεταμόρφωση, ἓνα ψυχικὸ κλονισμό,
ποὺ ἀπομακρύνει κάθε χαρὰ καὶ ἡρεμία ἀπὸ τὴν ψυχὴ του. Φαντασθῆτε
πόση ἀνάγκη βοήθειας ἔχει αὐτὸ τὸ παιδί, γιὰ νὰ προσαρμοστῇ στὶς νέες
συνθήκες τῆς σχολικῆς του ζωῆς κι ἀκόμη νὰ ξαναβρῇ τὴ χαμένη ψυχικὴ
του ἰσορροπία στὴν ἀπότομη αὐτὴ στροφῇ τῆς ζωῆς του μπρὸς στὸ κατώ-
φλι τῆς σχολικῆς του ζωῆς. Ἀφήνει τὸ παιδί αὐτὸ τὸν πιὸ φυσικὸ τρόπο
ζωῆς ποὺ ζοῦσε πρῶτα, γιὰ ν' ἀρχίσῃ μιὰ συστηματικὴ δουλειὰ ποὺ θὰ τοῦ
ὑπαγορέψουν οἱ σχολικοὶ νόμοι.

Ἐδῶ τὸ παιδί χρειάζεται ἀγρυπνίη τὴν φροντίδα μας καὶ τὴν συμπαράστασή μας. Εἶναι ἀνάγκη νὰ τὸ βοηθήσωμε νὰ προσαρμοσθῇ στὴ νέα

προγραμματισμένη ζωή του σχολείου, αλλά προπαντός ν' αγαπήση το σχολείο. Όταν έξ αρχής αγαπήση το σχολείο μπαίνει πιά ο θεμέλιος λίθος, πάνω στον οποίο θα οικοδομήσωμε όλη την άλλη άγωγή του παιδιού. Έδω χρειάζεται να επιστρατέψωμε όλη μας την αγάπη για το παιδί κι όλη μας την παιδαγωγική τέχνη, ώστε με ένα τέλειο σύστημα διδασκαλίας να δώσωμε τον πιο χαρούμενο τόνο στην τάξη, μιας χαρούμενης και άνετης σχολικής ζωής.

Το παιδάκι αυτό, έξ αρχής, πρέπει να νοιώση πως το σχολείο δεν είναι «κρατητήριο», όπως νομίζει, ούτε ο δάσκαλος «μπαμπούλας», όπως τον έπλασε με την αχαλίνωτη φαντασία του.

Το σχολείο πρέπει να το δει σαν μια συνέχεια της φυσικής του ζωής που έζησε πριν έρθει ακόμη στο σχολείο. Τη δασκάλα με το γελαστό και καλόβολο ύφος, πρέπει να τη δει σαν δεύτερη μητέρα και να εμπιστευτεί τον έαυτό του σ' αυτήν.

Κι ο τρόπος διδασκαλίας πρέπει να είναι όσο πιο στενός μπορεί να γίνει με τη φύση, μακριά από κάθε σχολαστικισμό και τυπικότητα.

Κι η κορωνίδα, το τραγούδι, το πηγαίο αυτό και φυσικό ξεχύλισμα της παιδικής ψυχής, η χαρούμενη κυκλοφορία της σχολικής ζωής.

Δύσκολο και λεπτό λοιπόν το έργο μας για όσους θ' ασχοληθούμε με το παιδί της ηλικίας αυτής. Έν τω μεταξύ όμως σ' αυτό θα μάς βοηθήσει κι αυτό το ίδιο το παιδί. Στην ηλικία αυτή αρχίζει η σχολική ωριμότης. Το παιδί των 6 χρόνων είναι ώριμο πιά για τη σχολική ζωή και κοινωνικά και ψυχικά και σωματικά.

Όλες του οι ψυχικές λειτουργίες, νόηση, μνήμη, προσχή, παρατήρηση και προπαντός φαντασία, βρίσκονται σε μια συνεχή ανάπτυξη, πράγμα που απαιτεί να το βοηθήσωμε πολύ για να τις αναπτύξει και να τις καλλιεργήσει. Σ' αυτό θα μάς βοηθήσει, όπως είπαμε, τόσο η αγάπη, όσο και η παιδαγωγική και ψυχολογική μας πείρα.

Έτσι, δεν έχουμε παρά να ρίξωμε την προσοχή μας περισσότερο στο μικρό παιδί, που ήρθε και φέτος για πρώτη φορά στο σχολείο, να το βοηθήσωμε, όσο καλύτερα μπορούμε στο λεπτότατο αυτό σκαλοπάτι της ζωής του, ν' απλώσωμε με αγάπη το χέρι σ' αυτό, που ανεβαίνει στο κατώφλι της σχολικής του ζωής.

Αφροδίτη Καραγατσιδου - Ψαρουδάκη

ΠΩΣ ΚΑΙ ΓΙΑΤΙ ΕΔΗΜΙΟΥΡΓΗΣΑ ΑΝΑΓΝΩΣΤΙΚΟ ΜΕ ΤΟΥΣ ΜΑΘΗΤΑΣ ΜΟΥ ΤΗΣ Β' ΤΑΞΕΩΣ

Κατά την διάρκεια του λήξαντος σχολικού έτους 1959 - 1960 έδημιουργήσαμε εις την Β' τάξιν του σχολείου μας αναγνωστικό βιβλίο, του οποίου συγγραφείς είναι οι μικροί μας μαθηταί. Έχει τον τίτλο: «Το βιβλίο μας», διότι όλοι οι μαθηταί συνεργάσθηκαν εις την δημιουργίαν του. Αριθμεί 25 σελίδας με έναν μικρόν μου επίλογον.

Σκοπός, διά τον όποιον επεδίωξα την έκδοσιν του βιβλίου της τάξεως.

Γνωρίζουσα ότι το μάθημα της αναγνώσεως κατέχει λίαν εξαιρετικήν θέσιν εις όλας τας τάξεις του Δημοτικού Σχολείου και τυγχάνει μέσον άριστον διά την έν γένει έπιτυχίαν του σκοπού του Σχολείου, ήθέλησα να κεν-

τρίσω το ενδιαφέρον των μαθητών μου και να καλλιεργήσω την αγάπην των προς την ανάγνωσιν.

Παραλλήλως λοιπόν προς το έγκεκριμένον αναγνωστικόν της Β' τάξεως, διά το όποιον τους πρώτους μήνας έπιδεικνύουν ζήλον και ενδιαφέρον, άργότερον όμως, όπως έχομεν παρατηρήσει, το συνηθίζουν και δεν το διαβάζουν με τον ίδιον ζήλον, άπεφασίσαμεν να δημιουργήσωμεν το ιδικόν μας βιβλίον, διά το όποιον από την πρώτην στιγμήν έδειξαν μεγάλον ένθουσιασμόν.

Άλλ' ως φαίνεται κατωτέρω έκ των άποτελεσμάτων της εργασίας, η έκδοσις του βιβλίου μάς έξυπνέτησεν πολλαπλώς.

Προϋποθέσεις διά την έπιτυχίαν του σκοπού αυτού.

1ον. Θα έπρεπε, βάσει γνωστών διδακτικών αρχών, τα κεφάλαια, τα όποια θα περιείχοντο εις το νέον τους αναγνωστικόν, να έχουν άμεσον σχέσιν με τα ενδιαφέροντά των και το περιβάλλον έντός και έκτός του Σχολείου.

2ον. Να συμμετέχουν όλοι οι μαθηταί εις την εργασίαν αυτήν, ώστε να δοθής η εύκαιρία να άυτενεργήσουν όλοι και το σπουδαιότερον να αισθανθοούν την χαράν της δημιουργίας.

3ον. Τα θέματα να είναι έπίκαιρα.

Με αυτάς τας προϋποθέσεις ήρχισεν η εργασία μας.

Η πορεία της εργασίας μας.

Έκαστος μαθητής έχει το τετράδιόν του διά την εργασίαν αυτήν, το όποιον και όνομάσαμεν «Τετράδιον — γράφω, τι θέλω».

Εις το τετράδιον αυτό ο μαθητής έγραφε μίαν ή δύο προτάσεις, τας όποιας και προώριζε διά την σελίδα του βιβλίου. Το θέμα γύρω από το όποιον έγραφαν τας προτάσεις ήτο σχετικόν με την ένότητα, την όποιαν έπεξεργαζόμεθα. Αί προτάσεις αύται άνεφέροντο εις παρατηρήσεις και βιώματα των μαθητών ή εις ανακοινώσεις γεγονότων του περιβάλλοντός των, έντός και έκτός του Σχολείου. Μετά την γραφήν της προτάσεως έγένετο ανάγνωσις αυτής ύφ' έκάστου μαθητού και έν συνεργασία μεταξύ έμού και των μαθητών μου έσταχυολογούντο αί καλλίτεροι προτάσεις από άπόψεως έκφράσεως και καλλιλογικών στοιχείων, κατά το δυνατόν, συμφώνως προς το πνευματικόν επίπεδον των μαθητών της Β' τάξεως. Αύται αί προτάσεις των μαθητών καταλλήλως τοποθετούμεναι άπετέλουν το έκάστοτε έκάστοτε κεφάλαιον του βιβλίου. Εις τέσσαρας σελίδας του βιβλίου μας έχομεν τυπογραφήσει τας ωραιότερας προτάσεις από έκθέσεις μαθητών ή και όλόκληρον έκθεσιν και τοϋτο, διά να παρακινήσω τους μαθητάς μου εις την γραφήν καλών έκθέσεων. Εις δύο δε σελίδας του βιβλίου περιέχονται άυτοσχέδια ποιήματα μαθητών. Το διατυπωθέν λοιπόν κεφάλαιον έπρεπε έν συνεχεία να τυπογραφηθή. Αύτή ήτο πλέον ιδική μου εργασία. Έπρεπε να καθαρογράψω το κεφάλαιον με γράμματα εύανάγνωστα και κατά το δυνατόν καλλιγραφημένα, πλησιάζοντα προς τα γράμματα του τύπου, με μίαν ειδικήν μελάνην, την έκτογραφικήν. Το κείμενον αυτό το έτυπογράφουσα εις το σχολικόν μας τυπογραφείον.

Το τυπογραφείον μας είναι πρόχειρον και άποτελείται από ένα μίγμα ύλικών, το όποιον με την χρήσιν φθείρεται. Όταν φθαρής τελείως, έπιτα από χρήσιν μηνών, ανανεώνομεν το μίγμα.

Την έπομένην ήμέραν έγένετο ανάγνωσις της σελίδος ύπό των μαθητών. Έκαστος μαθητής έδιάβαζε από την ιδικήν του σελίδα. Κατόπιν έτοποθετούσε ο καθείς την σελίδα του εις τον άτομικόν του φάκελλον. Όλοι οι άτομικοί φάκελλοι έκρατούντο εις το Σχολείον, διά να μην καταστρα-

φοῦν καὶ διὰ νὰ καταστῇ δυνατὴ ἡ βιβλιοδέτησις. Εἰς τὸ κάτω μέρος τῆς σελίδος ὁ μαθητὴς ἰχνογραφοῦσε τὴν σχετικὴν εἰκόνα.

Τοιοῦτοτρόπως τὸ βιβλίον τοὺς εἶναι εἰκονογραφημένο ἀπὸ τοὺς ἰδίους τοὺς μαθητάς.

Τὰ ἀποτελέσματα ἐκ τῆς ἀνωτέρω ἐργασίας

Λίαν ἱκανοποιητικὰ ὑπῆρξαν τ' ἀποτελέσματα ἐκ τῆς ἀνωτέρω ἐργασίας.

1) Ἐκαλλιεργήθη εἰς μέγαλον βαθμὸν ἡ ἀγάπη τῶν μαθητῶν πρὸς τὴν ἀνάγνωσιν. Ἠγάπησαν πολὺ τὸ βιβλίον τοὺς. Τὸ περιεχόμενον τοῦ βιβλίου ἦτο βίωμά των. Ἡ χαρὰ των ἦτο ἔκδηλος, ὅταν ἀντίκρουζον κάθε νέαν σελίδα καὶ ἡ ἀνάγνωσις ἐγένετο μὲ μέγαλο ἐνδιαφέρον. Ἀγαπώντας τὸ βιβλίον των ἠγάπησαν νὰ διαβάζουν.

2) Ἐξειλίχθη ἡ ἐκφραστικὴ ἱκανότης τῶν μαθητῶν ἡ προφορικὴ καὶ ἡ γραπτὴ. Ἡ διατύπωσις τῶν προτάσεων προφορικῶς καὶ γραπτῶς ἐκ μέρους τοῦ μαθητοῦ καὶ ἡ ἐργασία, ἡ ὁποία ἐπακολουθοῦσε διὰ τὴν διόρθωσιν καὶ ἐπιλογὴν τῶν προτάσεων, τοὺς ἤσκησεν ἐξαιρετικῶς εἰς τὴν ὀρθὴν ἐκφρασιν. Τοῦτο ἀποδεικνύεται διὰ τῶν ὥραιων γραπτῶν ἐκθέσεων τὰς ὁποίας γράφουν ὅλοι σχεδὸν οἱ μαθηταί. Ἐδημιουργεῖτο μία ἄμιλλα μεταξὺ τῶν σχετικῶς μὲ τὸ ποῖος μαθητὴς θὰ προσέφευεν εἰς τὸ βιβλίον των τὴν καλλιτέραν πρότασιν ἀπὸ ἀπόψεως συντάξεως καὶ ὥραιων λέξεων.

3) Ἐδῶσε τὴν εὐκαιρίαν νὰ αὐτενεργήσουν ὅλοι καὶ νὰ καλλιεργηθῇ ἡ δραστηριότης αὐτῶν.

4) Ἠσκήθησαν οἱ μαθηταί εἰς τὴν ὀρθογραφίαν, διότι ἐγένετο διόρθωσις τῶν προτάσεων καὶ κάθε νέαν λέξιν ὑπεχρεοῦντο νὰ τὴν ὀρθογραφοῦν.

5) Μᾶς ἐξυπηρέτησε τὸ βιβλίον τῆς τάξεως ὡς ἀναγνωστικὸν διὰ κεφάλαια, τὰ ὁποῖα δὲν ὑπῆρχον εἰς τὸ ἐγκεκριμένον ἀναγνωστικὸν τῆς Β' τάξεως κατὰ τὴν ἐπεξεργασίαν τῶν ἐνοτήτων.

6) Ἐξειλίχθησαν λίαν ἐπαρκῶς αἱ ἰχνογραφικαὶ ἱκανότητες τῶν μαθητῶν, διότι ὅπως προηγουμένως ἀνέφερα, ἕκαστος μαθητὴς ἰχνογραφοῦσε μόνος του τὴν σελ. τοῦ ἀτομικοῦ του βιβλίου εἰς τὸ Σχολεῖον.

7) Ἐκαλλιεργήθη τὸ ὁμαδικὸν πνεῦμα ἐργασίας, διὰ τῆς συνεργασίας ὅλων τῶν μαθητῶν πρὸς ἐπίτευξιν κοινοῦ σκοποῦ. Ἐσυνήθισαν νὰ συνεργάζωνται καὶ νὰ ἀλληλοβοηθῶνται.

8) Κανεὶς παιδαγωγὸς δὲν εἶναι δυνατόν νὰ παραγνωρίσῃ τὸ αἶσθημα ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον αἰσθάνεται κάθε ἄνθρωπος, ὅταν δημιουργῇ. Εἶναι ἡ χαρὰ τῆς δημιουργίας. Δὲν θὰ λησμονήσω ποτὲ ἐκεῖνα τὰ λαμπερὰ ματάκια, ἐκεῖνα τὰ χαρούμενα προσωπάκια, ὅταν τὴν ἡμέραν τῆς ἐπιδόσεως τῶν ἐνδεικτικῶν ἁπλῶν τὰ μικρὰ των χεράκια διὰ νὰ πάρουν μαζί μὲ τὸ ἐνδεικτικὸν των καὶ τὸ ὥραϊο τοὺς βιβλίον.

Ἦτο δημιούργημα των καὶ ἡ ἱκανοποίησις των ἦτο ἔκδηλος. Ἦτο δημιούργημα ἐργασίας μιᾶς ὁλόκληρης χρονιάς. Ἡ χαρὰ τῶν παιδιῶν ἱκανοποίησε καὶ ἐμένα καὶ ἐνοιῶσα εὐχαρίστησιν διὰ τὸ συντελεσθὲν ἔργον.

Ἐν συνεχείᾳ ἀντιγράφωμεν τρεῖς σελίδας ἐκ τοῦ ἀναγνωστικοῦ των, διὰ νὰ λάβῃ τις κάποιαν ἰδέαν σχετικῶς μὲ τὸ τί ἠμπόρεσαν νὰ γράψουν οἱ μαθηταί τῆς Β' τάξεως εἰς τὸ ἀναγνωστικὸν των.

Ἐκ τῆς σελίδος 5 :

Κεφάλαιον : «Τὸ πάρκο τώρα τὸ φθινόπωρο»

«Σήμερα πήγαμε περίπατο στὸ πάρκο τῆς πλατείας Ἐλευθερίας. Στὸ πάρκο εἶδαμε πολλὰ χρυσάνθεμα.

Εἶχα τὰ κεφαλάρια τοὺς γυρμένα πρὸς τὸ χῶμα, σὰν νὰ μᾶς ἀποχαιρετοῦσαν.

Τὶ ὥραϊα ποὺ ἦταν τὰ ἄσπρα χρυσάνθεμα σὰν τοῦφες χιονιοῦ. Ἐμένα μοῦ ἄρεσαν οἱ φουντωτὲς πρασινάδες.

Οἱ φουντωτοὶ πυράκανθοι ἦταν κόκκινη σὰν τὴν φωτιά.

Εἶδαμε τὸν πίδακα καὶ τὴ λιμνούλα. Ὁ ἥλιος ἔκαμε τίς σταλαγματιὰς τοῦ πίδακα σὰν ἀτέλειωτα ἀσήμια. Τὸ πάρκο εἶχε καὶ καναπεδάκια. Οἱ τριανταφυλλιὰς εἶχαν τὰ τελευταῖα τοὺς τριαντάφυλλα.»

(εἰκόνα σχετική)

Ἐκ τῆς σελίδος 24

«Κεφάλαιον : «Ἡ ἐκδρομὴ μας στὰ Καλὰ Νερά».

Ξεκινήσαμε τραγουδώντας καὶ φτάσαμε στὴν ὥραϊα τοποθεσίαν τῶν Καλῶν Νερῶν. Τὰ Καλὰ Νερά εἶναι παραθαλάσιο μέρος. Μόλις κατεβήκαμε ἀπὸ τ' αὐτοκίνητα ξεχυθήκαμε στὴν ἀμμουδιὰ σὰν ὀρμητικὸς χεῖμαρρος. Ὅλα τώρα τὰ παιδάκια ζουζουνίζαμε σὰν μελίσσια στὸ γιᾶλο.

Μπροστὰ μας ἀπλώθηκε ἡ ἡσυχὴ γαλανὴ νεράϊδα, ἡ θάλασσα τῶν Καλῶν Νερῶν. Τὸ κυματάκι γλυκομουρμούριζε στὴν ἀμμουδιά. Βαρκοῦλες ἀρμένιζαν μὲ τὰ κάτασπρα πανάκια τοὺς στὴν καταγάλανη θάλασσα. Τὶ ὥραϊο θέαμα!

Τὰ πελώρια πλατάνια τῆς παραλίας ἔρριχναν τὸν ἴσκιο τοὺς γιὰ νὰ μᾶς εὐχαριστήσουν.

Σὲ ἓνα περίπατο, ποὺ πήγαμε εἶδαμε ἓνα ἔλος μὲ βατράχους καὶ γυρίνοντας.

Ἀξέχαστα θὰ μᾶς μείνουν τὰ ὅσα εἶδαμε.»

(εἰκόνα)

Ἐκ τῆς σελίδος 14.

Ποιήματα αὐτοσχέδια τῶν μαθητῶν.
«Γιὰ τὴ μανούλα καὶ τὸν πατερούλη»

1. Τῆς μανούλας ἡ ἀγκαλιὰ
εἶν' ἡ πιὸ ζεστὴ φωλιά.
Τὸ κορμάκι μου σὰν σφίξῃ
κάθε πόνος μου θὰ λείψῃ.

(Τόνια Βογιαντζή)

Εἰκόνα

2. Νάτος, ἔρχεται καὶ πάλι
φορτωμένος, κούρασμένος!
Μὰ σὰν βλέπει τὰ παιδιὰ του
φαίνεται ξεκούρασμένος.

(Χρῖστος Γιαννακόπουλος)

3. Ἡ μαμά μου ἡ καλὴ
μὲ ξυπνάει τὸ πρωῒ
γιὰ νὰ πάω στὸ σχολεῖο
ἔτοιμο καὶ καθαρὸ.

(Κατερίνα Κασσαβέτη)

Αἰκατ. Οἰκονομίδου

ΣΧΟΛΕΙΟ ΚΑΙ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ

Η ΣΗΜΑΣΙΑ ΠΟΥ ΕΧΕΙ Η ΘΕΣΙΣ ΤΟΥ ΠΑΙΔΙΟΥ ΜΕΣΑ ΣΤΗΝ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ

Εκτός από τόν παράγοντα της κληρονομικότητας, ο χαρακτήρας του παιδιού επηρεάζεται, μέχρις ενός βαθμού, από την θέση που κατέχει εντός της οικογενείας. Προς διασάφισιν τούτου ἄς ἐξετάσωμε διάφορες κατηγορίες παιδιών.

1. ΤΑ ΠΡΩΤΟΤΟΚΑ ΠΑΙΔΙΑ

Τὸ πρωτότοκο παιδί πλεονεκτεῖ ἀλλὰ συγχρόνως μειονεκτεῖ εἰς ὀρισμένα πράγματα. Εἶναι φανερόν ὅτι τὸ πρωτότοκον εἶναι τὸ παιδί πού ἔχει γνωρίσει τὴν ἀμέριστη προσοχή, τὴν μέριμνα καὶ τὴν ἀγάπη τῶν γονέων του. Εἶναι ἐπίσης τὸ παιδί ἐπὶ τοῦ ὁποίου οἱ γονεῖς πειραματίζονται καὶ μαθαίνουν στὴν πρᾶξι πῶς νὰ ἀνατρέφουν τὰ παιδιά τους. "Ὅλα τὰ τυχόν σφάλματα τῶν γονέων διαπράττονται κατὰ τὴν ἀνατροφή τοῦ πρωτοτόκου. "Ἔτσι, κατὰ τὸν χρόνον τῆς γεννήσεως τοῦ δευτέρου ἢ τρίτου παιδιοῦ, ἡ μητέρα ἔχει ἤδη ἀποκτήσει, εἰς μεγάλο βαθμό, βεβαιότητα καὶ κάποια ἐμπιστοσύνη σχετικῶς πρὸς τὸν τρόπον τῆς ἀνατροφῆς των. Τὸ μικρότερον παιδί εἶναι πάντοτε εὐθύς ἐξ ὀρχῆς ἕνα ἀπὸ τὰ πολλὰ ἄλλα παιδιά, ἐνῶ τὸ πρωτότοκον ἔχει νὰ ἀντιμετωπίσῃ τὸ ὀδυνηρὸ πλῆγμα ὅτι θὰ παύσῃ ἀργότερα νὰ ἀποτελῇ τὸ μόνο γιὰ τὴν οἰκογένεια παιδί. Ἡ ὀδυνηρότερη περίοδος γιὰ τὸ πρωτότοκον εἶναι ὁ χρόνος τῆς γεννήσεως τοῦ δευτεροτόκου ἀδελφοῦ του. Κι ὅταν ἀκόμη ἔχη πρὸς τοῦτο προπαρασκευασθῇ ψυχολογικῶς, ἡ γέννησις τοῦ ἀδελφοῦ ἀποτελεῖ γι' αὐτὸ ἰσχυρὸ ψυχικὸ κλονισμό. Οὐδέποτε μποροῦσε νὰ ἀντιληφθῇ ἀπὸ πρὶν, πλήρως τὴν μεγάλη σημασία τοῦ γεγονότος τούτου.

Μεγάλο μέρος τῆς προσοχῆς τῆς μητέρας στρέφεται τώρα κατ' ἀνάγκην πρὸς τὸ νεογέννητο. Τὸ πρωτότοκον εἶναι φυσικὸ νὰ θεωρῇ τὸν νεογέννητον ἀδελφόν του ὡς παρείσακτο καὶ ἀνταγωνιστὴ καὶ νὰ κυριεύεται ἔτσι ἀπὸ ζηλοτυπίαν.

Ἐκδηλώνει συχνὰ φανερὴ μνησικακία, συμπεριφέρεται πρὸς τὸ νεογέννητο μὲ τραχύτητα ἢ καὶ βαναυσότητα, «τραβᾷ» τὰ μαλλιά τῆς κεφαλῆς του καὶ τὸ μεταχειρίζεται χωρὶς καμμιὰ φιλοφροσύνη. "Ἀλλοτε πάλιν, τὸ πρωτότοκον ἐκδηλώνει τὴν ζηλοτυπία του μὲ λεπτότερον τρόπο καὶ περιορίζεται σὲ δυσφημιστικὰς, ταπεινωτικὰς ἢ ὕβριστικὰς μόνο παρατηρήσεις.

Καθῆκον πάντως τῶν γονέων εἶναι νὰ ἐπιτρέπουν στὸ παιδί νὰ ἐκδηλώσῃ τὰ συναισθήματά του καὶ νὰ μὴν τὸ ἀναγκάζουν νὰ αἰσθάνεται ἐντροπή γιὰ τὴν ζηλοτυπία του. "Ὅλοι οἱ γονεῖς γνωρίζουν ὅτι οἱ ἀντιδράσεις αὐτῆς τοῦ πρωτοτόκου εἶναι ἀναπόφευκτες· πρέπει δὲ νὰ κάνουν ὅ,τι μποροῦν γιὰ τὴν κατάλληλη ψυχολογικὴ προπαρασκευὴ του. Ἀπὸ τὸν καιρὸ τῆς ἐγκυμοσύνης τῆς ἡ μητέρα πρέπει νὰ ἐξηγῇ στὸ πρωτότοκο παιδί τῆς ὅτι πρόκειται νὰ ἀποκτήσῃ ἀδελφόν, καὶ νὰ ἀπαντᾷ σ' ὅλες τὰς ἐρωτήσεις του μὲ εἰλικρίνεια καὶ χωρὶς ἀμηχανία. Νὰ δείχνῃ στὸ πρωτότοκο τὰ

προοριζόμενα γιὰ τὸ νεογέννητον ἐνδύματα καὶ νὰ τοῦ ζητῇ νὰ δανείσῃ τὰ δικά του παλαιὰ «μωρουδίστικα» πού εἶναι ἤδη ἄχρηστα σ' αὐτό. Σὲ περίπτωση πού ἡ μητέρα εἰσαχθῇ σὲ μαιευτικὴ κλινικὴ θὰ πρέπει τὸ πρωτότοκο νὰ προπαρασκευάζεται ψυχολογικὰ γιὰ τὸν ἐπὶ βραχὺ χρονικὸ διάστημα χωρισμό τους. Θὰ τοῦ ἐξηγοῦν ὅτι ἡ ἀπουσία τῆς δὲν θὰ διαρκέσῃ ἐπὶ πολὺ καὶ ὅτι ὁ ἀποχωρισμὸς οὐδόλως σημαίνει μείωσι τῆς ἀγάπης τῆς πρὸς αὐτό. Τοῦτο βέβαια δὲν εἶναι εὐκόλον ἔργο, γιὰ τὰ μικρὰ παιδιά ἔχουν ἀτελὴ ἀντίληψιν τοῦ χρόνου καὶ ὁ ἀποχωρισμὸς γιὰ λίγες ἡμέρας τοὺς φαίνεται αἰωνιότης. Τὸ γεγονὸς ἐπίσης τῆς ἐπιστροφῆς τῆς μητέρας, συνοδευομένης ἀπὸ τὸ νεογέννητο, κάνει προφανῶς τὸν ἀποχωρισμὸ ὀλιγώτερον ἀνεκτό. Κι' ὅταν ἀκόμη τὸ πρωτότοκο προπαρασκευάζεται ἐπαρκῶς γιὰ τὴν γέννησιν τοῦ ἀδελφοῦ του, ἡ ἐμφάνισις προβλημάτων εἶναι ἀναπόφευκτη.

Μπορεῖ ἐπίσης τὸ πρωτότοκο νὰ μὴ ἐμφανίσῃ συμπτώματα ζηλοτυπίας καὶ νὰ παρουσιάζεται πρὸς τὸν ἀδελφόν του περιποιητικὸ καὶ φιλόφρον. Τοῦτο δὲν πρέπει νὰ ἐξαπατᾷ τοὺς γονεῖς. Ἡ ζηλοτυπία ἐξακολουθεῖ νὰ ὑπάρχῃ, ἀλλὰ τὸ πρωτότοκον, ἐνεκα φόβου, μετέρχεται κάθε μέσο γιὰ νὰ συγκαλύψῃ τὴν ζηλοτυπία του πού, ἐξ ἄλλου, δὲν εἶναι παρὰ μιὰ φυσικὴ ἐκδήλωσις. "Ἄν τὸ πρωτότοκον εἶναι κορίτσι, ἡ κατάστασις εἶναι σὲ γενικὰς γραμμὰς λιγώτερο δύσκολη, παρὰ ἂν εἶναι ἀγόρι. Τοῦτο ὀφείλεται ἐν μέρει στὸ γεγονὸς ὅτι τὰ κορίτσια ἀγαποῦν τὰ «μωρά» περισσότερον ἀπὸ τὰ ἀγόρια. "Ἐνας ἀκόμη κύριος λόγος εἶναι καὶ ὁ ἑξῆς: "Ἐχει παρατηρηθῇ ὅτι ἀπὸ τοῦ τρίτου ἢ τοῦ δευτέρου ἀκόμη ἔτους τῆς ἡλικίας των τὰ παιδιά ἀρχίζουν νὰ ἐκδηλώνουν μίαν ἰδιάζουσα προσήλωσιν πρὸς τὸν γονέα τοῦ ἀντιθέτου φύλου τους (τὰ ἀγόρια προσηλώνονται περισσότερον πρὸς τὴν μητέρα, τὰ δὲ κορίτσια πρὸς τὸν πατέρα). "Ὅταν λοιπὸν τὸ πρωτότοκον εἶναι κορίτσι, μετὰ τὴν γέννησιν τοῦ δευτέρου παιδιοῦ, αἰσθάνεται μεγαλύτερη προσήλωσιν πρὸς τὸν πατέρα. "Ἐφ' ὅσον δὲ ἡ μητέρα εἰσαχθῇ σὲ κλινικὴν, ὁ πατέρας ἀνήκει πιὸ ὀλοκληρωτικὰ σ' αὐτὸ καὶ ἔτσι ὁ ἀποχωρισμὸς ἀπὸ τὴν μητέρα γίνεται ἀνετώτερος. "Ὁρθὸν εἶναι νὰ ἀποφεύγεται ὁ θόρυβος γύρω ἀπὸ τὸ ὄνομα τοῦ νεογέννητου. Ποτὲ παρουσίᾳ τοῦ πρωτοτόκου δὲν πρέπει νὰ μιλοῦμε μὲ θαυμασμόν ἢ ἐνθουσιασμό γιὰ τὸ πρωτότοκο δὲν πρέπει νὰ μοιράζονται ἐξ ἴσου τὴν προσοχή τους μεταξὺ τοῦ νεογέννητου καὶ τοῦ πρωτοτόκου.

Μὲ τὴν λεπτὴ μεταχείρισιν καὶ τὴν γνώσιν τῶν διαφορῶν παγίδων, οἱ γονεῖς μποροῦν νὰ ἐπιλύσουν, στὸ σύνολό του, τὸ πρόβλημα τοῦτο ἱκανοποιητικὰ.

Τὸ πρωτότοκον ἀντιλαμβάνεται σύντομα ὅτι ἀμφότερα τὰ ἀδελφία ἀγαπῶνται ἐξ ἴσου ἀπὸ τοὺς γονεῖς των, καὶ ὅτι ἡ οἰκογένεια διακοσμεῖται καὶ ἐμπλουτίζεται μὲ τὴν παρουσίαν ἑνὸς μικροτέρου ἀδελφοῦ ἢ ἀδελφῆς. "Ὁ ἐσφαλμένος ὁμῶς χειρισμὸς τοῦ προβλήματος τούτου γεννᾷ πραγματικὰς περιπλοκὰς γιὰ τὸ πρωτότοκο καὶ μάλιστα ὅταν τοῦτο αἰσθάνεται ἐνοχὴ γιὰ τὸ συναίσθημα τῆς ζηλοτυπίας του.

2. ΤΑ ΔΕΥΤΕΡΟΤΟΚΑ ΠΑΙΔΙΑ

Τὸ δευτερότοκο παιδί ἔχει πάντοτε πρὸ αὐτοῦ τὸ παράδειγμα τοῦ μεγαλύτερου ἀδελφοῦ του. Ἀγωνίζεται διαρκῶς καὶ συναισθάνεται ὅτι μὲ τὴν καταβολὴ ἐντονωτέρων προσπαθειῶν θὰ μπορέσῃ νὰ ἐξισωθῇ πρὸς τὸ μεγαλύτερον ἀδελφόν του, ὡς πρὸς τὴν ἐκτέλεσιν ὀρισμένων ἔργων, τὴν σωματικὴν εὐρωστία καὶ ἀργότερα τὴν σχολικὴν ἐπίδοσίν του.

Ἡ μεταξὺ αὐτῶν ὑπάρχουσα, ἐκ τῆς ἡλικίας, ἀπόστασις, δὲν εἶναι

συνήθως τόσο μεγάλη, ώστε να είναι αδύνατη ή ικανοποιητική γεφύρωσής της. Ο μικρότερος αδελφός αισθάνεται μεγάλη ευχαρίστηση όταν ακούη τους γονείς του να λένουν γι' αυτόν: «Είναι περίπου σ' όλα τόσο καλός όσο και ο Νίκος μας». Ο δευτερότοκος λοιπόν διατελεί σε συνεχή άγωνα, όχι μόνο γιατί ρυμουλκείται από τα προσόντα του μεγαλύτερου αδελφού, αλλά και γιατί φοβάται επίσης παρόμοιον συναγωνισμόν από τον αδελφό που τυχόν ήθελεν γεννηθῇ στο έγγυς μέλλον. Έτσι, τα δευτερότοκα παιδιά αναπτύσσουν συνήθως εργατικότητα και προθυμία.

Το τρίτο παιδί διαφέρει πολύ των δύο πρώτων. Αναπτύσσει συνήθως λιγώτερον ανταγωνιστικές τάσεις. Αντιλαμβάνεται σύντομα ότι ο συναγωνισμός με τα αδέλφια του δεν τὸ ωφελεί σε τίποτε και αντικρύζει τὴν ζωὴ με εὐθυμότερη διάθεσι.

3. ΤΑ ΣΤΕΡΝΟΠΑΙΔΙΑ

Τὸ συνηθέστερο σφάλμα πού οἱ γονεῖς διαπράττουν κατὰ τὴν ἀνατροφή τοῦ μικρότερου παιδιοῦ τους, τοῦ «Βενιαμίν», ὅπως συνήθως ὀνομάζεται, εἶναι τὸ ὅτι τὸ «παραχαϊδεύουν». Οἱ λόγοι τούτου εἶναι εὐνόητοι. Ὅχι μόνον οἱ γονεῖς, ἀλλὰ καὶ οἱ μεγαλύτεροι ἀδελφοὶ τείνουν νὰ «χαλοῦν» τὸ στερνοπαῖδι. Λόγω τῆς μικρῆς ἡλικίας του, τὸ ὑτερότοκο παιδί ἐφελκύει περισσότερο τὴν προσοχὴ καὶ τὴν στοργὴ τῶν γονέων του. Τοῦτο ὅμως προκαλεῖ τὸν φθόνον τῶν ἀδελφῶν του.

Ἡ ἀγάπη, ἡ ἀνοχή καὶ ἡ κατανόησις παραχωροῦν τὴν θέσι στὴν ζυλοτυπία καὶ τὸ μῖσος. Ἐπὶ πλέον λίγο-λίγο γεννᾶται καὶ τὸ στερνοπαῖδι τὸ συναίσθημα τῆς κατωτερότητος.

Γιὰ τοὺς λόγους αὐτοὺς πρέπει, οἱ γονεῖς νὰ ἀποκρύπτουν ἀπὸ τοὺς ἀδελφούς του καὶ τὸ ἴδιο τὸ στερνοπαῖδι τὴν ὑπερβολικὴ πρὸς αὐτὸ στοργή τους. Ὅταν τὸ στερνοπαῖδι «κακομάθη» καὶ οἱ γονεῖς ἐνδίδουν στίς παράλογες ἀξιώσεις του (τὰ καπρίτσια του), ἀπλῶς καὶ μόνον λόγω τῆς μικρῆς ἡλικίας του, σύντομα ἀντιλαμβάνεται τὴν κατάστασι καὶ τὴν ἐκμεταλλεύεται ὅσο μπορεῖ. Ἀνακαλύπτει ὅτι ὑποδύμενο τὸν ρόλον τοῦ νηπίου ἀποκτᾷ νέα προνόμια καὶ ἀποφεύγει τὴν πειθαρχία πού ἐπιβάλλεται κάθε φορὰ στοὺς μεγαλύτερους ἀδελφούς του. Ἐτσι, παρατείνει τὸν ρόλον αὐτόν (τὴν νηπιώδη διαγωγὴν του) σὲ ὅσο τὸ δυνατόν μεγαλύτερο χρόνο καὶ ἐμποδίζεται ἔτσι ἡ ἄμεση καὶ πλήρης ἀνάπτυξις του.

Ἡ θέσις πού τὸ παιδί κατέχει μέσα στὴν οἰκογένεια παίζει σπουδαῖον ρόλον στὸν ρυθμὸ τῆς ἀναπτύξεως καὶ τὴν διάπλασι τοῦ χαρακτήρος του.

Κάθε παιδί, ἀνάλογα μετὰ τὴν σειράν τῆς γεννήσεώς του, ἔχει ὀρισμένα πλεονεκτήματα ἢ μειονεκτήματα, πού μποροῦν ὅμως νὰ διακρίνονται καὶ ἀντιμετωπίζονται μετὰ συγκатаβατικότητά. Συνήθως, ἐφ' ὅσον οἱ γονεῖς διαπιστώσουν τοὺς παράγοντες πού διέπουν τίς σχέσεις τῶν παιδιῶν μεταξύ τους, μποροῦν νὰ προλαμβάνουν τὴν ἐμφάνισιν ὀρισμένων δυσκολιῶν. Ὅποιαδήποτε κι ἂν εἶναι ἡ θέσις τοῦ παιδιοῦ στὴν οἰκογένεια, καθῆκον τῶν γονέων εἶναι νὰ ἐπιτρέπουν στὸ κάθε παιδί τὴν πλήρη ἀνάπτυξιν τῆς προσωπικότητός του καὶ νὰ τὸ ἐνθαρρύνουν νὰ παίρνῃ ἐνεργὸ μέρος στὸν οἰκογενειακὸ βίον. Τὸ κάθε παιδί πρέπει νὰ ἀγαπᾶται καὶ ἐκτιμᾶται γιὰ ἴδιο λογαριασμό, νὰ ἐνθαρρύνεται ἢ ἐκδηλώσει τῶν ἱκανότητων του καὶ νὰ ἀπολαύῃ τῆς ἀνάλογης πρὸς τὴν ἡλικία του μεταχειρίσεως.

Ὅπου ὑπάρχουν πολλοὶ ἀδελφοί, οἱ μικρότεροι ἀπ' αὐτοὺς σχηματίζουν ἀπὸ μόνοι τους μιὰ μικρὴ κοινωνία ἐντὸς τῆς οἰκογενείας, λόγω δὲ τοῦ ἀμοιβαίου σεβασμοῦ ἢ τῆς στοργῆς τους ἀλληλοβοηθοῦνται.

Τὸ αἶσθημα τοῦτο τῆς ἐνότητος καὶ τῆς ἀλληλεξαρτήσεως διατηρεῖται

καθ' ὅλον τὸν βίον τους σὰν μιὰ ἀπὸ τίς πιὸ εὐχάριστες συναισθηματικὲς ἱκανοποιήσεις.

4. ΤΑ ΜΟΝΟΠΑΙΔΙΑ

Εἶναι σοβαρὸ μειονέκτημα νὰ εἶναι κανεὶς μονοπαῖδι. Τὰ σχετικὰ πλεονεκτήματα πού ὑπάρχουν σὲ τέτοια παιδιὰ, ἔχουν ὕλικο μόνον χαρακτήρα καὶ περιορίζονται κατ' ἐξοχὴν στὰ πρῶτα τοῦ βίου τους ἔτη. Τὰ μονογενῆ δὲν γνωρίζουν ποτὲ τὸ τί σημαίνει νὰ εἶναι κανεὶς μέλος πραγματικῆς οἰκογενείας, νὰ μοιράζεται δηλαδὴ τὴν ζωὴ καὶ τὰ ἐνδιαφέροντά του μετὰ ἀδέρφια. Ἀς ἐξετάσωμε ἐν ὀλίγοις τὸν συνήθη τύπον τοῦ μονογενοῦς ἐντὸς τῆς οἰκογενείας. Ἐχει τὸ μονοπῶλιο τῆς μητρικῆς καὶ πατρικῆς στοργῆς. Ἐνθρονισμένο στὸ κέντρο τῆς οἰκογενείας, ἀποτελεῖ τὸν ἄξονα, περὶ τὸν ὁποῖον κινοῦνται τὰ πάντα. Προσελκύει ἀμέριστῃ τὴν προσοχὴ καὶ μέριμνα τῶν γονέων του, διατρέχοντας ἔτσι τὸν κίνδυνον νὰ ἀποτελματωθῇ ἀπὸ τὴν ὑπερβολικὴ ἀγάπην ἢ νὰ ὑποστῇ ἀσφυξία ἀπὸ τίς ὑπερβολικὲς περιποιήσεις.

Οἱ γονεῖς ἔχουν καταληφθῇ ἀπὸ φοβία, μήπως συμβῇ τίποτε κακὸ στὸ μονοπαῖδι τους καὶ σπεύδουν νὰ τοῦ ἱκανοποιήσιν ἐκάστη ἐπιθυμία. Τὰ πάντα εὐρίσκονται στὴ διάθεσί του. Κάνουν οἱ ἴδιοι τὸ κάθε τι γιὰ λογαριασμὸ τοῦ παιδιοῦ τους, ὑποσιτίζοντες ἔτσι τὴν ἀνεξαρτησία του.

Μὲ τὴν παραμικρὴ ἀδιαθεσίαν τοῦ οἱ γονεῖς καταλαμβάνονται ἀπὸ ζωερὴ ἀνησυχία καὶ συχνὰ ἀπὸ τρομερὴ ἀπελπισία. Τὸ χειρότερον δὲ ἀπ' ὅλα εἶναι ἡ ἀπερισκεψία τους νὰ ἐκδηλώνουν τὴν ἀνησυχία καὶ ἀγωνία τους ἐμπρὸς στὰ μάτια τοῦ παιδιοῦ. Ἐτσι τὸ μονοπαῖδι ἀντιλαμβάνεται ὅτι ὅλα γίνονται πρὸς χάριν του καὶ μέσα του ἀναπτύσσονται σιγὰ σιγὰ ἐγωϊστικὲς τάσεις.

Παραχαϊδεμένα ὅπως εἶναι, ὅταν τὰ μονογενῆ ἔλθουν γιὰ πρώτη φορὰ στὸ σχολεῖο, αἰσθάνονται εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς ἀπογοητεύσεις. Στὸ σχολεῖο δὲν συγκεντρώνουν πιά ἰδιαίτερη προσοχὴ καὶ μέριμνα· εἶναι ἀπλῆς μονάδες τῆς σχολικῆς κοινωνίας. Ἐτσι τὸ μονοπαῖδι δυσαρρεστεῖται ἐκ τῆς νέας καταστάσεως καὶ δυσκολεύεται νὰ προσαρμοσθῇ στὸ νέο καθεστῶς. Συνεπεία τούτου τὸ μονοπαῖδι γίνεται κάποτε δειλὸ καὶ ἀποφεύγει τὴν συναστροφή μετὰ τοὺς συμμαθητάς του.

Δὲν συμμετέχει, ἐνεργὰ στὰ σχολικὰ παιχνίδια καὶ φωλιασμένο σὲ μιὰ γωνιά τοῦ σχολείου παρακολουθεῖ ἀπὸ μακριὰ τὸ παιχνίδι. Φοβάται νὰ ἀντιμετωπίσῃ τίς δυσκολίες τῆς καθημερινῆς ζωῆς, γιὰ τὴν ἀνεξαρτησίαν τοῦ ἑαυτοῦ. Ἐπειὶ εἶναι ὑποανάπτυκτη, λόγω τῆς ἐσφαλμένης στάσεως τῶν γονέων του. Ἀλλὰ πάλι μονοπαῖδια, γιὰ νὰ προκαλέσουν τὴν προσοχὴ τοῦ δασκάλου, κάλουν διάφορες ἀταξίες. Στὴν περίπτωσιν τῶν μονογενῶν παιδιῶν ὁ ρόλος τοῦ δασκάλου εἶναι σοβαρώτατος. Ὁ δάσκαλος, κατανοῶν τὰ προβλήματα τοῦ μονοπαῖτος, νὰ προσαρμοσθῇ στὸ νέο καθεστῶς. Ἡ τά τους, βοηθεῖ τὰ μονοπαῖδια νὰ προσαρμοσθῇ στὸ νέο καθεστῶς. Ἡ συνεργασία Σχολείου—Οἰκογενείας ἐπὶ τοῦ προκειμένου εἶναι λίαν ἀπαραίτητη. Ἡ πιστὴ ἰέρεια τῆς θεᾶς Ἑστίδος—ἡ οἰκογένεια—τοῦ εἶναι ἀπαραίτητη. Μόνον μετὰ τὴν συνεργασίαν καὶ ἀλληλοκατανόησιν Σχολείου—Οἰκογενείας μποροῦμε νὰ ἐπιτύχωμε τὴν καλύτερην διαπαιδαγώγησιν τοῦ παιδιοῦ.

Ἀτυχῶς ὅμως, ἡ πρᾶξις ἔχει ἀποδείξει ὅτι οἱ γονεῖς τῶν μονογενῶν πολὺ δύσκολα ἀλλάζουν τακτικὴν, ὅσο κι ἂν ὁ ψυχολογικὸς κατὰρτισμένος δάσκαλος τοὺς ἀναλύσῃ τοὺς κινδύνους πού ἐγκλείει γιὰ τὸ παιδί ἡ ἐσφαλμένη στάσις των. Ἐξ ἄλλου, εἰς ἀντιστάθμισμα τῆς καταπίεσεως πού αἰμάνεται στὸ σχολεῖο, συμβαίνει συχνὰ ὥστε, μόλις τὸ μονοπαῖδι ἐπιστρέφεται στὸ σπῆτι του, νὰ ἐκδηλώσῃ τίς πιὸ παράξενες ἰδιοτροπίες· νὰ μὴ ὑπακούῃ στοὺς γονεῖς του καὶ νὰ γίνῃται σωστός τύραννος. Ἐτσι ἐξηγεῖται τὸ

50ή σύσταση προς τὰ Ὑπουργεῖα τῆς Παιδείας γιὰ τὴν ἐπεξεργασία καὶ δημοσίευση προγραμμάτων τῆς γενικῆς διδασκαλίας τῆς Μέσης ἐκπαιδεύσεως

Τὸ 23ον Διεθνὲς συνέδριο τῆς δημοσίας Ἐκπαιδεύσεως συνήλθε στὴ Γενεύη ἀπὸ 6-15 Ἰουλίου 1960. Σ' αὐτὸ ἔλαβαν μέρος ἔλαβον μέρος οἱ ἀντιπρόσωποι 78 χωρῶν. Ἀπὸ τὰ δύο θέματα τοῦ συνεδρίου τὸ πρῶτον ἀναφέρεται στὴν ἐπεξεργασία καὶ δημοσίευση τῶν προγραμμάτων τῶν scho-

γεγονὸς γιατί πολλὰ τέτοια παιδιὰ, ἐνῶ εἶναι ἄγγελοι στὸ σχολεῖο, γίνονται δαίμονες στὸ σπίτι.

Τί πρέπει νὰ γίνη γιὰ τὴν θεραπεία τῶν προβλημάτων αὐτῶν;

1) Οἱ γονεῖς τῶν μονογενῶν παιδιῶν δὲν πρέπει νὰ παραχαϊδεύουν τὸ παιδί τους. Μὲ τίς ὑπερβολικὲς περιποιήσεις τῶν καταστρέφουν τὸν χαρακτήρα του. Ὑποσιτίζουν τὴν ἀνεξαρτησία του, ὑπαναπτύσσουν τὴν βούλησί του καὶ τὸ κάνουν νὰ φοβᾶται τίς δυσκολίες τῆς ζωῆς. Ἡ διαγωγή τῶν γονέων αὐτῶν νὰ μὲν δὲν ἀποτελεῖ ἀξιόποινη πρᾶξι πού νὰ τιμωρῆται ἀπὸ τὴν κειμένη ποινικὴ νομοθεσία, ὥστόσο ἂς εἶναι βέβαιοι οἱ γονεῖς αὐτοὶ ὅτι σύντομα θὰ δρέψουν τὰ ἐπιβλαβῆ ἀποτελέσματα τῆς ἐσφαλμένης μεθόδου πού ἐφήρμοσαν γιὰ τὴν ἀνατροφή τοῦ παιδιοῦ τους. Ὅταν ἀργότερα τὸ παιδί τους θὰ εἶναι πιά μεγάλος, μὲ τὸ χαλασμένο χαρακτήρα του, θὰ δηλητηριάξῃ καὶ θὰ τραυματίσῃ ψυχὲς καὶ τότε ὑπεύθυνοι θὰ εἶναι οἱ γονεῖς καὶ πρὸ παντὸς οἱ μητέρες.

2) Οἱ γονεῖς δὲν πρέπει νὰ ἐκδηλώνουν τίς ἀνησυχίες καὶ τὴν ἀγωνία τους ἐμπρὸς στὰ μάτια τοῦ παιδιοῦ. Ἀφοῦ ἀποκτήσουν πλήρη ἐπίγνωση καὶ πιστεύσουν ἀκραδάντως ὅτι ἀπ' αὐτοὺς ἐξαρτᾶται ἡ διάπλασις καὶ ἡ εὐτυχία τοῦ παιδιοῦ τους, θὰ κατορθώσουν ἴσως τότε, μὲ λίγη φιλότιμη προσπάθεια, νὰ υἱοθετήσουν ὀρθὴν στάσιν ἀπέναντι τοῦ παιδιοῦ τους.

3) Οἱ γονεῖς πρέπει νὰ ἔχουν τὴν πόρτα τοῦ σπιτιοῦ τους ἀνοικτὴ, ἐνθαρρύνοντας ἄλλα παιδιὰ τῆς γειτονίας νὰ εἰσέρχονται καὶ νὰ παίζουν μὲ τὸ παιδί τους ἄνετα καὶ ἐλεύθερα, ὥσταν νὰ βρίσκονται στὸ σπίτι τους. Τὰ μονογενῆ παιδιὰ αἰσθάνονται τὸν ἑαυτό τους εἰς ἀπελπιστικὴ μοναξιά.

4) Κάθε μονοπαίδι πρέπει νὰ φοιτᾷ σὲ Νηπιαγωγεῖο. Τὸ σχολικὸ περιβάλλον τοῦ Νηπιαγωγείου τοῦ ἀμβλύνει τὰ κοινωνικὰ του ἐλαττώματα καὶ τοῦ χαρίζει ψυχικὴν υγεία.

5) Οἱ γονεῖς τέτοιων παιδιῶν ἔχουν καθήκον νὰ συνεργάζονται μὲ τὸν δάσκαλον μὲ εὐλικρίνεια καὶ θέλῃσι, γιὰ μιὰν ἱκανοποιητικὴν ἀντιμετώπισιν τῶν προβλημάτων, πού παρουσιάζονται κατὰ τὴν ἀγωγή τῶν παιδιῶν τους.

(Συνεχίζεται)

Ἰωάννης Χαραλαμπίδης

λείων Μέσης Ἐκπαιδεύσεως τῆς γενικῆς Παιδείας, καὶ τὸ δεύτερο σχετίζεται μὲ τὴν ὁργάνωση τῆς διδασκαλίας τῶν καθυστερημένων παιδιῶν.

Τὰ πορίσματα τῶν ἐργασιῶν τοῦ συνεδρίου διατυπώθηκαν ὡς 50ῇ καὶ 51ῇ συστάσεις πρὸς τὰ Ὑπουργεῖα τῆς Παιδείας.

Τὸ κείμενο τῆς 50ῆς συστάσεως, πού ἀναφέρεται στὸ πρόγραμμα τῶν σχολείων τῆς Μέσης Παιδείας, καὶ ὑποβάλλεται στὰ Ὑπουργεῖα Παιδείας τῶν διαφόρων χωρῶν, ἔχει ὡς ἐξῆς:

Γενικὲς κατευθυντήριες γραμμὲς γιὰ τὴν ἐπεξεργασία τῶν προγραμμάτων

1. Κατὰ τὴν ἐπεξεργασία τῶν προγραμμάτων τῆς διδασκαλίας τῆς Μέσης Ἐκπαιδεύσεως πρέπει νὰ ἔχουμε ὑπ' ὄψιν: α) τοὺς διαφόρους σκοποὺς τῆς διδασκαλίας αὐτῆς· β) τὴ σύστασή της, ἂν εἶναι ὁμοιόμορφη διδασκαλία ἢ διαιρεῖται σὲ κύκλους ἢ τμήματα· γ) τὴ σχετικὴ σπουδαιότητα πού πρέπει νὰ δώσουμε σὲ κάθε μάθημα ἢ ομάδα μαθημάτων· δ) τὸ περιβάλλον, ὅπου ἀναπτύσσονται τὰ παιδιὰ· ε) τίς δυνατότητες τῆς ἀφομοιώσεως ἀπὸ τοὺς μαθητὰς, τίς ἀνάγκες καὶ τὰ διαφέροντα τῆς ἡλικίας καὶ τοῦ φύλου τῶν.

2. Ἀφοῦ δὲν ὑπάρχουν ἀπόλυτες ἀρχές, πού νὰ μποροῦν νὰ ἀποδεχτοῦν καὶ νὰ ἐφαρμόσουν ὅλες οἱ χώρες, ἐπιτρέπεται νὰ συστήσουμε τοῦτο: κατὰ τὴν ἐπεξεργασία τῶν προγραμμάτων πρέπει νὰ ἐπιδιώκεται κάποια ἰσορροπία μεταξὺ τῶν διαφόρων ἀπόψεων τῆς ἀγωγῆς (διανοητικὴ μόρφωση, ἠθικὴ, κοινωνικὴ, χειροτεχνικὴ, φυσικὴ καὶ αἰσθητικὴ), γιὰ νὰ ἐξασφαλισθῇ στὸν κάθε μαθητὴ μιὰ ὁλοκληρωμένη καὶ ἀρμονικὴ ἐξέλιξη.

3. Γιὰ νὰ πραγματοποιήσουμε τὴν ἰσορροπία αὐτή, δὲν πρέπει νὰ λησμονοῦμε, κατὰ τὴ σύνταξιν τῶν προγραμμάτων, ὅτι κάθε μάθημα μπορεῖ, μὲ διαφορετικὸ τρόπο, νὰ συμβάλῃ ὄχι μόνο στὸν πλουτισμὸ τῶν γνώσεων τῶν μαθητῶν, ἀλλὰ καὶ στὴν ἀνάπτυξιν τῆς προσωπικότητός τους καὶ στὸν προσανατολισμὸ τῆς συμπεριφορᾶς τους ἀπέναντι τοῦ κόσμου πού τοὺς περιβάλλει.

4. Ἐπιβάλλεται νὰ παραχωρήσουμε στὴν ἠθικὴ ἀγωγή τὴ θέση, πού ἀπαιτοῦν οἱ σημερινὲς περιστάσεις καὶ νὰ ζητήσουμε ἀπὸ ὅλους τοὺς δασκάλους νὰ ἀξιοποιοῦν τὸ ἠθικὸ καὶ κοινωνικὸ περιεχόμενον τῆς διδασκαλίας καὶ νὰ χρησιμοποιοῦν τίς συγκεκριμένους περιπτώσεις, πού παρουσιάζονται στοὺς μαθητὰς μέσα καὶ ἔξω ἀπὸ τὸ σχολεῖο.

5. Ἐπιβάλλεται νὰ ἐνθαρρύνουμε καὶ τίς δύο τάσεις: νὰ παραχωροῦμε μιὰ σπουδαιότερη θέση στὴν πρακτικὴ ἐργασία καὶ τίς πρακτικὲς καὶ ἐπαγγελματικὲς γνώσεις στὰ σχολεῖα γενικῆς μορφώσεως τῆς Μέσης Ἐκπαιδεύσεως καὶ παράλληλα νὰ ἐντείνουμε τὴ θεωρητικὴ διδασκαλία στὰ τεχνικὰ καὶ ἐπαγγελματικὰ σχολεῖα τῆς Μέσης.

6. Χωρὶς νὰ προσθέσουμε νέαν ὕλην στὰ ἀναλυτικὰ προγράμματα, ἐπιβάλλεται, ὅταν τὰ συντάσσουμε νὰ ὑπογραμμίζουμε τὴ συμβολὴ πού μπορεῖ νὰ προσφέρῃ ἡ διδασκαλία μερικῶν μαθημάτων στὴν κατανόησιν, τὴν εἰρήνην καὶ τίς καλὲς σχέσεις μεταξὺ τῶν λαῶν καὶ τῶν φυλῶν.

7. Τὰ προγράμματα τῶν σχολείων γενικῆς μορφώσεως τῆς Μέσης πρέπει νὰ θεωροῦνται ὡς φυσικὴ συνέχεια τῶν προγραμμάτων τῆς Στοιχειώδους Ἐκπαιδεύσεως, ἐπιβάλλεται ἐπομένως νὰ προετοιμάζουμε τὴν ἀπαραιτήτη μετάβαση τῶν μαθητῶν τῆς Στοιχειώδους στὰ σχολεῖα τῆς Μέσης γιὰ ν' ἀποφύγουν τὴν ὑπερβολικὴν προσπάθειαν τῆς προσαρμογῆς, πού ἀποτελεῖ τὴν πηγὴ τῆς ἀπογοητεύσεως καὶ τῆς ἀποτυχίας.

8. Κατά την επεξεργασία των προγραμμάτων των σχολείων γενικής μορφώσεως της Μέσης, συνιστάται, όσον είναι δυνατό και χωρίς βλάβη της κανονικής πορείας των σπουδών της πλειοψηφίας των μαθητών, να λαμβάνουμε υπ' όψη τις απαιτήσεις των σχολείων μεταγυμνασιακής μορφώσεως.

Άρχες σχετικές με την πλοκή της διδασκαλίας

9. Στις χώρες, όπου οι σπουδές κατανέμονται σε δύο κύκλους, τα προγράμματα πρέπει να λαμβάνουν υπ' όψη τους σκοπούς του κάθε κύκλου· ο πρώτος κύκλος παρουσιάζει ένα γενικότερο χαρακτήρα και αποτελεί τη λογική συνέχεια και την επέκταση των σπουδών του στοιχειώδους σχολείου· ο δεύτερος κύκλος προσφέρει τη δυνατότητα να προσδώσουμε μεγαλύτερη σπουδαιότητα σ' αυτή ή εκείνη την κατηγορία των μαθημάτων και μπορεί ν' αποτελέσει κατά κάποιο τρόπο την προπαρασκευή για πιο προχωρημένες σπουδές.

10. Στις χώρες, όπου ο πρώτος κύκλος της Μέσης Εκπαιδεύσεως αποτελεί, ολικά ή μερικά, ένα κύκλο προσανατολισμού και γενικής μορφώσεως, κοινός για όλους τους μαθητές — λύση που θα άξιζε να διαδοθή πιο πολύ, το περιεχόμενο και η οργάνωση των προγραμμάτων θα πρέπει να διευκολύνουν την εκλογή στους μαθητές και το έργο της επιλογής στους δασκάλους ή στους ειδικούς, που είναι αρμόδιοι γι' αυτό.

11. Στις χώρες, όπου η γενική διδασκαλία της Μέσης υποδιαιρείται σε τμήματα και όπου τα προγράμματα λαμβάνουν φυσικά υπ' όψη τους ειδικούς σκοπούς κάθε τμήματος, επιβάλλεται να μη λησμονούμε τον γενικότερο σκοπό του συνόλου της διδασκαλίας αυτής. Σε όσες χώρες επίσης τα προγράμματα προβλέπουν προαιρετικά μαθήματα, πρέπει για να γνωρίζουμε τις ανάγκες, τα διαφέροντα και τις δεξιότητες των μαθητών, να είμαστε βέβαιοι, ότι η διδασκαλία των προαιρετικών αυτών μαθημάτων δεν παραβιάζει τα άλλα μαθήματα, τα απαραίτητα για τη γενική μόρφωση των μαθητών.

12. Στις χώρες, όπου η γενική διδασκαλία της Μέσης δεν υποδιαιρείται σε τμήματα και παρουσιάζει μεγάλη ομοιομορφία, πρέπει να προβλέπουμε όλες τις ευκολίες για να προσαρμόσουμε τα προγράμματα στις ανάγκες, τα διαφέροντα και τις δεξιότητες των μαθητών.

13. Τα προγράμματα σπουδών πρέπει να συντάσσονται έτσι, ώστε οι μαθηταί των διαφόρων βαθμίδων της Μέσης να έχουν τη δυνατότητα να περνούν από το ένα τμήμα στο άλλο ή από τη γενική διδασκαλία σε μίαν άλλη ειδική διδασκαλία και αντίστροφα.

Άρχες σχετικές με το περιεχόμενο των προγραμμάτων

14. Τα προγράμματα πρέπει να καταρτίζονται έτσι, ώστε να λαμβάνονται υπ' όψη οι σκοποί της κάθε τάξεως, οι δεξιότητες, οι δυνατότητες και τα διαφέροντα των μαθητών των διαφόρων ηλικιών, καθώς και ο πραγματικός χρόνος, που μπορεί να διατεθή στην αντίστοιχη διδασκαλία.

15. Για να είναι αποτελεσματικά, τα προγράμματα γενικής μορφώσεως της Μέσης πρέπει να είναι προσιτά στους μαθητές των τάξεων για τις οποίες προορίζονται.

16. Το περιεχόμενο του προγράμματος ενός μαθήματος πρέπει να είναι σύμφωνο με τους ιδιαίτερους σκοπούς της διδασκαλίας του μαθή-

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗ ΚΙΝΗΣΗ

ΑΠΟ ΤΗ ΔΡΑΣΗ ΤΩΝ ΕΠΙΘΕΩΡΗΤΩΝ ΚΑΙ ΤΩΝ ΔΑΣΚΑΛΩΝ

ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗ ΚΙΝΗΣΙΣ ΕΙΣ ΤΗΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΝ ΦΙΛΙΑΤΩΝ

Και κατά το λήξαν σχολικόν έτος 1959—60 παρατηρήθη εις την ακριτική εκπαιδευτικήν περιφέρειαν Φιλιατών μία άσυνήθης πρὸς τὰ έμπρὸς κίνησις.

I. 'Ο ζωντανὸς Σύλλογος Δημοδιδασκάλων καὶ Νηπιαγωγῶν τῆς περιφέρειας συνέταξε καὶ απέστειλεν εις τὰ μέλη του, τὰ ὁποῖα κατὰ τὸ μεγαλύτερον μέρος εἶναι νέοι συνάδελφοι σειρὰν κατατοπιστικῶν καὶ διαφωτιστικῶν ἐγκυκλίων, ἐνοίκισε γραφεῖον διὰ νὰ τακτοποιήσῃ ἐκεῖ τὴν ἀνασυνταχθεῖσαν πλουσίαν σχετικῶς βιβλιοθήκην καὶ γενικῶς τὴν κινήτην του περιουσίαν καὶ τὸ ἀρχεῖον, ἐβοήθησε ποικιλοτρόπως ὀρφανὰ, προσέφερε δῶρα εἰς τοὺς φρουροὺς τῶν συνόρων, διωργάνωσε μορφωτικὰς διαλέξεις κλπ.

II. Εἰς τὴν εκπαιδευτικὴν μας περιφέρειαν ὀργανώθησαν ὑπὸ τοῦ

ματος αὐτοῦ καὶ τοὺς γενικοὺς σκοποὺς τοῦ κύκλου ἢ τοῦ τμήματος ποὺ διδάσκεται.

17. 'Ο καθορισμὸς τῆς σπουδαιότητος κάθε μαθήματος εἶναι οὐσιαστικὴ ἀποψη τῆς επεξεργασίας τῶν προγραμμάτων, καὶ ἡ κατανομή τῶν διδακτικῶν ὑλικῶν πρέπει νὰ ἀναθεωρῇται κατὰ περιόδους, μετὰ βάση τὴν ἀλλαγὴν τῶν κοινωνικῶν συνθηκῶν καὶ τὰ συμπεράσματα τῶν τελευταίων παιδαγωγικῶν ἐρευνῶν.

18. Εἶναι αὐτονόητο ὅτι τὰ μαθήματα, ποὺ ἀνήκουν πραγματικὰ στὰ διάφορα τμήματα τῆς γενικῆς διδασκαλίας τῆς Μέσης πρέπει νὰ κατέχουν κυρίαρχη θέσιν· ἀλλ' αὐτὸ δὲν πρέπει νὰ ἐμποδίζῃ νὰ ἀποδίδωμε στὰ ἄλλα μαθήματα τὴν σπουδαιότητα ποὺ τοὺς ἀνήκει.

19. Πρέπει νὰ εἴμαστε βέβαιοι ὅτι ἀδιαπέραστα μεσότοιχα δὲν χωρίζουν τὰ προγράμματα τῶν διαφόρων μαθημάτων, ἀλλ' ὅτι, ἀντιθέτως, εἶναι χρήσιμες οἱ στενὲς σχέσεις, ποὺ μποροῦν νὰ ὑπάρχουν μεταξύ τους, καὶ οἱ δυνατότητες ποὺ προσφέρουν νὰ συμπληρώνονται ἀμοιβαίᾳ, μετὰ τὸν ὅρο φυσικὰ νὰ ἀποφεύγεται κάθε ἀνώφελη ὑπερβάσις καὶ ἐπανάληψις.

20. 'Η πολὺ συνηθισμένη τάσις νὰ παραφορτώνωμε τὰ προγράμματα εἴτε μετὰ τὴν εἰσαγωγὴν νέων ὑλικῶν, εἴτε μετὰ τὴν αὐξήσιν τοῦ περιεχομένου κάθε ἰδιαίτερου μαθήματος, παρουσιάζει ἕναν πραγματικὸν κίνδυνον. Γιὰ νὰ ἀπομακρύνωμε τὸν κίνδυνον αὐτόν, ἐπιβάλλεται ὥστε νὰ ἰσοφαρίζωμε τὴν εἰσαγωγὴν τῶν νέων γνώσεων μετὰ τὴν ἀφαίρεσιν ἄλλων, ποὺ ἔχασαν τὴν σπουδαιότητά τους καὶ νὰ προτιμοῦμε πάντα τὴν ἐκλογὴν τῶν οὐσιαστικῶν γνώσεων ἀπὸ τὸν ἐγκυκλοπαιδισμόν τῶν προγραμμάτων.

(Συνεχίζεται)

Γ. Ζομπανάκης

νέου 'Επιθεωρητοῦ μας, ἀληθινοῦ ἡγέτου πνευματικῶν ἀνθρώπων καὶ σεμνοῦ ἐργάτου τῆς παιδείας κ. 'Ιωσήφ Εὐθυμιάδου, 2 τοπικά παιδαγωγικά συνέδρια.

Τὸ πρῶτον ἔλαβε χώραν τὸ Σάββατον 19 Μαρτίου 1960 εἰς μίαν τῶν αἰθουσῶν τοῦ ἐν τῇ ἑδρᾷ τῆς 'Επιθεωρήσεως Α' Δημοτικοῦ Σχολείου ὑπὸ τὴν προεδρίαν τοῦ κ. Εὐθυμιάδου. Παρηκολούθησαν αὐτὸ 50 διδάσκαλοι τῆς πόλεως καὶ τῶν πέριξ χωρίων τῶν Φιλιππῶν. 'Επίσης τὸ πρῶτον τοπικόν μας συνέδριον ἐτίμησε καὶ ὁ Γενικός 'Επιθεωρητὴς Η' 'Εκπαιδ. Περιφέρειας 'Ιωαννίνων, ἐκλεκτὸς μεταξὺ τῶν ἐκλεκτῶν, κ. Γεώργιος Παπαῖω-άννου.

Θέματα: 1) 'Ενιαία Συγκεντρωτικὴ Διδασκαλία εἰς τὴν Α' τάξιν ὑπὸ τῆς διδασκαλίας διδ. Σουζάνας Σιομπότη. 2) Τὰ καθήκοντα τοῦ Διευθυντοῦ τοῦ Σχολείου, ὑπὸ τοῦ κ. Γερ. Γώγου καὶ 3) 'Αμοιβαὶ καὶ ποιναὶ ὡς μέσα ἀγωγῆς ἐν τῷ Δημοτικῷ Σχολείῳ, ὑπὸ τοῦ συναδ. κ. Μιχαὴλ Μαρκατσέλη.

Μετὰ τὴν ἐπιτυχή διδασκαλίαν τῆς διδ. Σιομπότη καὶ τὰς πλήρεις καὶ ἄκρως ἐπωφελεῖς εἰσηγήσεις τῶν κ. κ. Γώγου - Μαρκατσέλη, ἤρχισεν ἐποικοδομητικὴ συζήτησις μεταξὺ τῶν συνέδρων, εἰς ἣν ἔλαβον μέρος πλεῖστοι συνάδελφοι, μεταξὺ τῶν ὁποίων καὶ οἱ κ. κ. Κ. Παπαδόπουλος, Λ. Στολάκης, Γ. Γώγος, Β. Τσώνης, Γ. Παπανικολάου, Ε. Δημαρᾶς, Μιχ. Νοῦτσος, Κ. Κιτσικόπουλος, Μ. Μαρκατσέλης, Τιμ. Βασδέκης κ.ἄ. καὶ ὁ κ. 'Επιθεωρητὴς μας καὶ ὁ κ. Γενικός.

'Η συζήτησις αὕτη καὶ ἡ ἀλλαγὴ γνωμῶν ἐκράτησε μέχρι ἀργὰ τὸ ἀπόγευμα τοῦ Σαββάτου καὶ κατέστη ἀναγκαία ἡ συνέχισις τῶν ἐργασιῶν καὶ κατὰ τὴν ἐπομένην ἡμέραν. Οὕτω αἱ ἐργασίαι ἐπερατώθησαν μόνον τὴν 2αν μεταμεσημβρινὴν τῆς Κυριακῆς καὶ ἐδόθη κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον ἡ εὐκαιρία ν' ἀκουσθοῦν καὶ νὰ γίνουν κτῆμα τῶν συνέδρων διδασκάλων αἱ σοφαὶ πράγματι παρατηρήσεις καὶ σκέψεις τοῦ τιμήσαντος τὸ συνέδριον Γενικοῦ 'Επιθεωρητοῦ, ἐφ' ὧν τῶν θεμάτων τοῦ Συνεδρίου καὶ ἰδίᾳ ἐπὶ τῆς Ε.Σ.Δ.

Τὸ 2ον Παιδαγωγικὸν Συνέδριον ἐγένετο εἰς Γρίμπορον τὴν 4 5-60 καὶ τὸ παρηκολούθησαν ὅλοι οἱ διδάσκαλοι τῆς περιοχῆς Κουρέντων καὶ διδάσκαλοι ἐκ τῆς 'Εκπαιδ. Περιφέρειας 'Ιωαννίνων. Πρόεδρος καὶ αὐτοῦ τοῦ Συνεδρίου ἦτο ὁ ρέκτης 'Επιθεωρητὴς Φιλιππῶν κ. 'Ιωσήφ Εὐθυμιάδης. Τὰ θέματα, ἅτινα ἀπασχόλησαν τὸ Συνέδριον ἦσαν: 1) 'Η Ε.Σ.Δ. καὶ 2) Αἱ σιωπηραὶ ἐργασίαι τῶν μαθητῶν.

'Εδίδαξεν ὑποδειγματικῶς ὁ Διευθυντὴς τοῦ Σχολείου κ. Βασ. Παπαμιχαὴλ καὶ προέβη εἰς σύντομον εἰσήγησιν, μεθ' ἧς ὁ μετεκπαιδευθεὶς διδάσκαλος κ. Δημ. Βακάλης, Διευθυντὴς Δημ. Σχολείου Σουλίου Χρηστοβασίλη, προέβη εἰς μακρὰν καὶ λίαν ἐμπεριστατωμένην εἰσήγησιν ἐπὶ τοῦ θέματος τῆς Ε.Σ.Δ. 'Εν συνεχείᾳ ὁ Διευθυντὴς Δημ. Σχολείου Δεσποτικοῦ κ. Β. Σιώκας ὠμίλησεν ἐπὶ τοῦ θέματος τῶν σιωπηρῶν ἐργασιῶν καὶ ἐγένετο ἐπ' ἀμφοτέρων τῶν θεμάτων γόνιμος καὶ ἐποικοδομητικὴ συζήτησις, εἰς ἣν ἔλαβον μέρος πολλοὶ συνάδελφοι, ὡς οἱ κ. κ. Βακάλης, Παπαμιχαὴλ, Βόβολης, Σιώκας κλπ.

Οἱ μετασχόντες τοῦ Συνεδρίου ἀνεχώρησαν ἀναβαπτισμένοι καὶ πλήρεις ἰδεῶν διὰ μίαν καλυτέραν ἀντιμετώπισιν τῶν ἐκάστοτε παρουσιαζομένων διδακτικῶν κλπ. προβλημάτων.

Θ. Παπανικολάου

ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΑ ΣΥΝΕΔΡΙΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΟΡΕΣΤΙΑΔΟΣ

'Η ἐκπαιδευτικὴ Περιφέρεια 'Ορεστιάδος, ἡ ὁποία ἔχει εἰς τὸ παρελθὸν μίαν πλουσίαν παιδαγωγικὴν παράδοσιν, συνεχίζει καὶ πάλιν τὴν παιδαγωγικὴν τῆς ζωὴν. Οὕτω κατὰ τὸ σχολικὸν ἔτος 1959-60 διωργανώθησαν καὶ ἐστέφθησαν ὑπὸ πλήρους ἐπιτυχίας τρία τοπικά παιδαγωγικά συνέδρια, ἥτοι ἀνὰ ἓν εἰς τὰ χωρία Κυπρίνος καὶ Δίκαια καὶ τὸ ἕτερον εἰς τὴν πόλιν τῆς 'Ορεστιάδος, ὑπὸ τὴν πεφωτισμένην αἰγίδα τοῦ ὀτρητοῦ καὶ ἀκαμάτου 'Επιθεωρητοῦ κ. Κωνστ. Ξαρλῆ, ὅστις ἀποδίδει ὅλως ἰδιαίτεραν σημασίαν εἰς τὴν πνευματικὴν ἀνάπτυξιν τῶν διδασκάλων καὶ πιστεύει ὅτι ἡ προσφορὰ εἰς ταύτην τῶν συνεδρίων εἶναι μεγάλη. Καθ' ὅτι δίδεται ἡ εὐκαιρία νὰ ἀνακινηθοῦν οἱ γνώσεις καὶ νὰ ἐμπλουτισθοῦν μὲ τὰ νέα ἐπιτεύγματα τῆς παιδαγωγικῆς ἐπιστήμης, ἡ ὁποία ἐξελίσσεται συνεχῶς καὶ ἀπαιτεῖται ἀδιάλειπτος παρακολούθησις αὐτῆς ἐὰν ἐπιθυμῶμεν νὰ ἀσκῶμεν τὸ παιδοπλαστικόν μας ἔργον μὲ συναίσθησιν ἀκεραίας τῆς πνευματικῆς μας εὐθύνης.

'Η πρωτοτυπία τῶν συνεδρίων τούτων ἔγκειται εἰς τοῦτο: ὅτι εἰς ἅπαντα τὰ συνέδρια ἐδίδαξεν ὑποδειγματικῶς ὁ κ. 'Επιθεωρητὴς ὡς ἀκολούθως: 'Ανάγνωσιν εἰς τὰς δύο ἀνωτέρας τάξεις εἰς τὸ ἐν Κυπρίνῳ συνέδριον, διδασκαλίαν τοῦ Κυριακοῦ Εὐαγγελίου εἰς τὸ ἐν Δικαίῳ καὶ Γραμματικὴν εἰς τὴν Ε' τάξιν εἰς τὸ ἐν 'Ορεστιάδι.

Τὰ συνέδρια ταῦτα παρηκολούθησαν ἅπαντες σχεδὸν οἱ διδάσκαλοι τῆς περιφέρειας καὶ ἐξέφρασαν τὴν γνώμην των, τόσον διὰ τὰς διδασκαλίας, τὰς ὁποίας παρηκολούθησαν, ὅσον καὶ διὰ τὰς σχετικὰς εἰσηγήσεις, αἱ ὁποῖαι ἐπηκολούθησαν.

Π. 'Ανδρεαδάκης

ΔΙΑΛΕΞΕΙΣ

'Επὶ τῇ ἐνάρξει τοῦ νέου σχολικοῦ ἔτους, τὴν 2αν 'Οκτωβρίου ἐ. ἑ., στῇ μεγάλῃ καὶ πολυτελεῇ αἴθουσᾳ τῶν τελετῶν τοῦ Δήμου Σαμίων, ἐδόθη τελετὴ τῶν τεσσάρων Δημοτικῶν Σχολείων τῆς πόλεως Σάμου. Τὴν τελετὴν αὕτη, τόσο λιτὴ καὶ γραφικὴ, ἐτίμησαν αἱ ἀρχαὶ τῆς πόλεως καὶ τοῦ Νομοῦ Σάμου καὶ πλῆθος γονέων καὶ κοινοῦ.

'Εναρξιν αὐτῆς ἔκαμεν ὁ δημοδιδάσκαλος κ. Π. Διακογιάννης μὲ μίαν ὥραν σύντομον προσφώνησιν. 'Ακολούθως ἀπηγγέλησαν δύο ποιήματα σχετικά μὲ τὸ σχολεῖον καὶ ἐξετελέσθησαν ἐπιτυχῶς ὑπὸ χορωδίας ὀλίγα ἄσματα, μὲ κατακλείδα τὴν ὁμίλιαν τοῦ 'Επιθεωρητοῦ κ. Κωνστ. Μαντᾶ, περὶ τῆς σημασίας καὶ ἀποστολῆς τοῦ σχολείου, διαρκέσασαν μίαν ὥραν.

'Η ὁμιλία περιστράφη εἰς τὸν ρόλον τῶν σχολείων ἀπὸ τὴν πνευματικὴν καὶ ἐθνικὴν ὑπόθεσιν, τῆς ἀνυψώσεως δηλονότι καὶ τελειοποιήσεως τῆς νεολαίας μὲ βάσιν τὰς ἠθικὰς χριστιανοελληνικὰς ἀρετὰς καὶ τὸν μορφωτικὸν καὶ τρισμέγιστον ρόλον τῶν Δημοτικῶν Σχολείων εἰς τὴν ὅλην ἐθνικὴν ὑπόθεσιν.

'Ο ὁμιλητὴς μὲ πλήρη γνώσιν τοῦ θεματός του, μὲ τὴν γνωστὴν λογοτεχνικὴ καὶ ἐπιστημονικὴ του ἱκανότητα, ἄφησε τὸ ἀκράτητο γοητευμένο.

Ὅλοι τὸν συνεχάρησαν θερμότατα, γιατί, κατ' ἐπανάληψιν, ἔχει χαρίσει στὴν πόλι ὠφέλιμες καὶ ὥραϊες διαλέξεις.

Ὁ Σαμιακὸς τύπος ἀπασχολήθη ἰδιαίτερος κολακευτικώτατα μὲ τὴν ὁμιλίαν τοῦ κ. Ἐπιθεωρητοῦ καὶ τὰς ὥραϊας ἐκδηλώσεις τῶν Δημοτικῶν Σχολείων, ποὺ σημειοῦνται ἐπὶ τῶν ἡμερῶν του.

X.

Η ΚΑΤΑΣΚΗΝΩΣΙΣ ΠΛΑΤΑΜΩΝΟΣ

Μέσα στοὺς παχιούς ἴσκιους τῶν γεροπλατάνων τῆς δαντελωτῆς ἀκρογιαλίδος τοῦ γραφικοῦ Πλαταμῶνος, βρίσκονται αἱ μαθητικαὶ κατασκηνώσεις τῆς Β' Ἐκπαιδευτικῆς Περιφερείας Λαρίσης.

Μεγάλη καὶ ὑψηλὴ πράγματι δύναται νὰ θεωρηθῇ ἡ ἰδέα τῶν ἀνθρώπων ἐκείνων, ποὺ πρότειναν τὴν ἵδρυσιν καὶ λειτουργίαν τῶν μαθητικῶν κατασκηνώσεων ἱερὸς καὶ ἅγιος σκοπὸς ἐπιτελεῖται στὸν μαγευτικὸ χῶρο τῶν κατασκηνώσεων.

Καχεκτικά, ἀδύναμα καὶ ἄπορα παιδιά, ποὺ ἔχουν ἀνάγκη ἀπὸ καλὴ διατροφή καὶ ὑγιεινὸ περιβάλλον ἔρχονται νὰ ἀπολαύσουν σ' ὅλη τὴν ἔκτασι τὸν καθαρὸ καὶ ζωογόνον ἄερα τοῦ μεθυστικοῦ θυμαριοῦ, τῶν εὐωδιαστικῶν πεύκων καὶ τῆς γλαυκῆς θάλασσας, νὰ γίνουν γερά στὸ σῶμα καὶ γερά στὴν ψυχὴ. Γιατί ἐδῶ στὴ μικρὴ αὐτὴ οἰκογενειακὴ ζωὴ ἀναπτύσσονται σὲ ἀξιοζήλευτο βαθμὸ ὅλες οἱ κοινωνικὲς ἀρετὲς τῆς ἀλληλοβοηθείας, τῆς ἀμοιβαίας κατανοήσεως, γίνονται ἱκανὰ νὰ παραδέχωνται καὶ νὰ σέβονται τὴν γνώμην τῆς πλειονότητος, τῆς ἀλληλοεκτιμήσεως, φιλεργίας καὶ φιλευσπλαγχνίας.

Ἀναγνωρίζον τοὺς εὐεργετικούς σκοποὺς τῆς κατασκηνώσεως τὸ Σεβαστὸν Ὑπουργεῖον Παιδείας, ἐδημιούργησε τὸν περίφημον θεσμόν τῶν κατασκηνώσεων, γιὰ νὰ ἀποστείλῃ ἐκεῖ τὰ Ἑλληνόπουλα νὰ ἀπολαύσουν τὰ ἀγαθὰ αὐτῆς.

Διάλεξε τίς πιὸ γραφικὰς τοποθεσίας τῆς γλαυκῆς Ἑλλάδος καὶ ἵδρυσεν ἐκεῖ ἐγκαταστάσεις. Μιά ἀπ' αὐτὰς τίς κατασκηνώσεις εἶναι ἡ κατασκηνωσίς μας.

Ξαπλωμένες στὴ δαντελωτὴ ἀκρογιαλίᾳ κάτω ἀπὸ τοὺς αἰωνόβιους πλατάνους οἱ μικρὲς σκηνοῦλες μοιάζουν μικρὸ χωριό.

Ἡ φυσικὴ ὁμορφιά, τὸ ἐξάισιο κλίμα καὶ τὸ παλλόμενον ἀπὸ φῶς περιβάλλον φτερώνουν τίς ἀθῶες ψυχὰς τῶν κατασκηνωτῶν, ἀκόμη καὶ τίς πιὸ σκληρὰς καὶ ἀκαλλιέργητες, τίς βυθίζουν σὲ ἔκστασι καὶ ὑποβολή. Στὰ πόδια μας εἶναι ξαπλωμένη ἡ γαλανομάτα θάλασσα τοῦ Θερμαϊκοῦ, πρόσχαρη, γελαστή, παιχνιδιάρη, ἔτοιμη νὰ δεχθῇ στὴν ἀφρογάλαζήν της ζεστὴ ἀγκαλιά της τὰ κουρασμένα κορμιά, νὰ τὰ μεθύσῃ ἡδονικὰ καὶ νὰ τὰ ἀποπλύνῃ ἀπὸ τὸν ἀνθρώπινο μόχθο.

Τὸ κατάφυτο πράσινο ποὺ ὀργιάζει γύρω μας, ὁ παχὺς ἴσκιος τῶν πλατάνων, τὰ κρουστάλλινα νερά ποὺ ἀναβρῦζουν ἀπὸ τίς βρυσομάνες, οἱ μύριες ψαλμωδίες τῶν πουλιῶν, δίνουν μιὰν οὐράνια ὀπτασίαν, ἕναν ἐνθουσιασμό, μιὰ ἱερὴ θεοκρατίαν τοῦ ὥραϊου, μὲ τὸ παντοδύναμο ἐκεῖνο θέλημα, ποὺ ὁδηγεῖ πέραν ἀπὸ τὸ πεπερασμένον καὶ τὸ ὁρατὸν καὶ συνεπαίρνει κάθε καθάρια ψυχὴ καὶ τὴν μεταφέρει στὰ ἀπόγεια καὶ τὰ μεσοῦρανα τοῦ ὥραϊου, ἐκεῖ ποὺ ἡ ψυχὴ λευτερώνεται ἀπὸ τὰ δεσμὰ τῆς

ὕλης καὶ ἄθελα ἀποζητᾷ τὴν πνευματικὴν τρυφὴν καὶ τροφὴν «κουβέντα μὲ τὸ πνεῦμα».

Σπάνια ἀντικρύζεις τέτοια σύνθεσι καὶ αἰσθάνεσαι τέτοια ἔλξι.

Τί νὰ πρωτοθαυμάσῃ κανεὶς;

Ἄν στρέψῃς τὰ μάτια σου στὴν δύσιν, θὰ ἀντικρύσῃς τὸν πατέρα τῶν βουνῶν, τὸ ὄρος τῶν θεῶν, τὸ γερο-Ὀλυμπο μὲ τίς σαρανταδυὸ κορφὰς καὶ ἐξηνταδυὸ βρυσοῦλες. Πρὸς Νότον τὸ γυμνὸ Κίσσαβο, ποὺ αἰώνια μάχεται μὲ τὸν ἡρώϊκὸ Ὀλυμπο. Ἀνάμεσα ἀπὸ τοὺς δυὸ γίγαντες φιδόγλυστρά ὁ Πηνειὸς μὲ τὴ μαγευτικὴ κοιλάδα τῶν Τεμπῶν.

Τὰ πολλὰ πλατάνια συντροφεύουν τὴν ζωὴν μας τὴν ἡμέρα, καὶ μᾶς προστατεύουν σὰν ἄγρυπνοι φύλακες τὴ νύχτα.

Τὰ δυνατὰ σφυρίγματα τῶν τραίνων μᾶς ξυπνοῦν ἀδιάκοπα καὶ τραντάζουν τὴ σιγαλιὰ τῆς νύχτας. Τὰ νανουρίσματα τοῦ γκιῶνι μᾶς γλυκοκοιμίζουν καὶ μᾶς ξυπνοῦν τὰ κελαδήματα τῶν πουλιῶν.

Τὸ ὁμορφο «κίόσκι» κάτω ἀπ' τὸ λεβεντόκορμο πλάτανο μᾶς χαρίζει ἀφειδῶς τὴ θαλάσσια αὖρα στὴ μεσημεριάτικη λαύρα. Οἱ ὀλοστρογγυλοὶ καὶ σγουρόμαλλοι βασιλικοὶ στίς τέσσαρες ὁμορφες γλάστρες πάνω στὸ ἡρώον, ποὺ ὁ γερο-φύλακας Μπαρμπα-Δημήτρης ἐφύτευσε, μᾶς στέλνουν τὴ μυρουδιά τους.

Ἡ εὐχάριστή συντροφιά τοῦ προσωπικοῦ μὲ ἐπικεφαλῆς τὸν ἐξάριτο ἀρχηγό μας κ. Κ. Παπακωνσταντίνου, μᾶς κάνουν νὰ ξεχνοῦμε τὸν μόχθο τῆς καθημερινῆς ἐργασίας.

Τὸ ἀμέριστον ἐνδιαφέρον καὶ τὸ στοργικὸ χάδι τοῦ δραστηρίου μας ἐπιθεωρητοῦ κ. Σ. Λαζαρίδη καὶ τοῦ ἀξίου μας Σχολιάστου κ. Καργοπούλου σκορποῦν παντοῦ τὴν εὐωδιαστικὴν χαρὰ τῆς περιζήτητης συντροφίαν.

Σ' αὐτὸ τὸ γλυκὸ χάδι τῆς φύσεως τοῦ πανώριου Πλαταμῶνα καὶ τὴ ζεστὴ συντροφιά τῆς παρέας μας μὲ τὰ δροσόλουστα κορίτσια περάσαμε ὁμορφα καὶ ἡ ζωὴ ἔγινε ἕνας ὥραϊος σταθμός. Ὅταν φύγαμε μετὰ ἀπὸ λίγες μέρες ἀπὸ τὴν κατασκήνωσιν δὲν παύσαμε νὰ εἴμαστε γοητευμένοι ἀπὸ τίς φυσικὰς χάρες της καὶ δὲν θὰ ξεχάσωμε ποτὲ τὴν ἐγκάρδια ἀτμόσφαιρά, τὸ πνεῦμα τῆς συνεργασίας ποὺ εἶναι ἀνεπτυγμένο σὲ ἐπίπεδο ἀξιοζήλευτο καὶ ἡ παραμονὴ μας στὴ μικρὴ καὶ ὥραϊα αὐτὴ γωνία τῆς ἡλιόλουστης θάλασσας ἦταν ἀπὸ κάθε πλευρὰ ἀνετὴ καὶ ἰδανικὴ.

Τὴ στιγμὴ ποὺ τὸ αὐτοκίνητό μας πῆρε μακριὰ ἀπὸ τὸ γραφικὸ Πλαταμῶνα ἡ καρδιά μας παντοτεινῇ του σκλάβαν σκίρτησε ἀπὸ συγκίνησι καὶ τὸ βλέμμα μας θὰ ἀποχαιρέτησε μὲ λύπη τὰ βιολετὰ νερά τοῦ Θερμαϊκοῦ καὶ τὴ γλυκιὰ παρέα μας τοῦ γραφικοῦ Πλαταμῶνα.

Νικόλαος Μπλαντῆς

«... Ἄν θέλῃς μὲ τὴν ἐπιστήμην σου νὰ ἀναθρέψῃς τὸ μαθητὴ, πρέπει νὰ ἀγαπᾷς τὴν ἐπιστήμην καὶ νὰ τὴ γνωρίζῃς καλά, καὶ οἱ μαθητὲς θὰ ἀγαπήσουν καὶ σένα καὶ τὴν ἐπιστήμην, καὶ θὰ τοὺς παιδαγωγήσῃς. Μὰ ἂν ἐσὺ ὁ ἴδιος δὲν τὴν ἀγαπᾷς, τότε, μὲ ὁποιοδήποτε μέσον καὶ ἂν τοὺς ἀναγκάσῃς νὰ τὴ μάθουν, ἡ ἐπιστήμη δὲ θὰ ἔχῃ παιδευτικὴν ἐπίδρασιν...».

Α. Τολστόη

ΚΡΙΤΙΚΗ ΤΟΥ ΒΙΒΛΙΟΥ

Τ. Τριανταφύλλου: Ψυχοσύνθεσις — Ἀγωγή τῶν Εὐφυῶν καὶ Ἱδιοφυῶν Παιδίων. Ἀθήναι 1960.

Μιά σειρά ἀπὸ ἐκλεκτὰς μελέτες τοῦ Ἰδρύματος Ψυχοσυνθέσεως τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν τῆς Ἀμερικῆς εἶδε τὸ φῶς τῆς δημοσιότητος εἰς τὴν Ἑλληνικὴν κατὰ ἐπιτυχὴ μετὰφρασιν τοῦ Διδάκτορος τοῦ Πανεπιστημίου τῆς Νέας Ὑόρκης κ. Τ. Τριανταφύλλου.

Πρωτοπόρος τῆς θεωρίας τῆς Ψυχοσυνθέσεως, ποὺ χρησιμοποιεῖται σήμερον ὡς θεραπευτικὴ μέθοδος, ἀλλὰ καὶ ὡς μέθοδος ἀγωγῆς καὶ αὐτοαγωγῆς καὶ ποὺ ἀποβλέπει εἰς τὴν πλήρη ἀναμόρφωσιν τῆς προσωπικότητος, εἶναι ὁ Dr. Roberto Assagioli.

Ἡ Πρώτη μελέτη ὑπὸ τὸν τίτλον «Δυναμικὴ Ψυχολογία καὶ Ψυχοσύνθεσις», εἶναι μία σύντομος ἀνασκόπησις τῶν θεωριῶν τοῦ ὑποσυνειδήτου καὶ ἐξέτασις τῶν τρόπων μετὰ τὸν ὁποῖον θὰ ἡμπορέσῃ ὁ ἄνθρωπος νὰ ἐλευθερωθῇ ἀπὸ τὴν ἀμφιβολίαν, τὴν ἀποθάρρυνσιν καὶ ἀπογοήτευσιν καὶ τίς ψυχικὰς ἀσθενείας. Ὡς θαυματουργὸν μέσον ὑποδεικνύει τὴν αὐτογνωσίαν, τὴν αὐτοκριτικὴν καὶ τὸν αὐτοέλεγχον, τὴν ἀναγνώρισιν τοῦ πραγματικοῦ μας ἐγώ, τὴν ἀνακάλυψιν ἐνὸς ἐνοποιούντος κέντρου ποὺ ὁδηγεῖ εἰς τὴν ψυχοσύνθεσιν τῆς προσωπικότητος.

Ἡ δευτέρα μελέτη ὑπὸ τὸν τίτλον «Ψυχοσύνθεσις εἰς τὴν Ἑκπαίδευσιν», δίδει ἀπάντησιν εἰς τὸ ἐρώτημα διατί αἱ σύγχρονοι μέθοδοι ἀγωγῆς δὲν εἶναι ἀποτελεσματικές. Θεωρεῖ ὡς αἰτία τῆς ἀποτυχίας τὸ γεγονός ὅτι οἱ μορφές τῆς σημερινῆς ἀγωγῆς συντελοῦν στὴν ἀποσύνθεσιν μᾶλλον παρὰ στὴ σύνθεσιν τῶν διαφόρων μερῶν τῆς προσωπικότητος.

Τὰ κυριώτερα χαρακτηριστικὰ τῆς ψυχοσυνθέσεως εἶναι ἡ ὠλοκληρωμένη ἀγωγή, ἡ εἰσαγωγή στοὺς τρόπους αὐτενεργείας καὶ ἐκφράσεως, στὴ μελέτη τῶν ἀτομικῶν διαφορῶν, τὴν σωματικὴν, πνευματικὴν, συναισθηματικὴν καὶ κοινωνικὴν ἀγωγή.

Εἰς τὴν τρίτην μελέτην «Ἀγωγή τῶν Εὐφυῶν καὶ Ἱδιοφυῶν παιδιῶν» τονίζεται ἡ ἐπιτακτικὴ ἀνάγκη τῆς ἐποχῆς: ἡ ἐπιτυχὴς δηλαδὴ ἀνακάλυψις καὶ κατάλληλος καλλιέργεια τῶν προικισμένων ἀπὸ τὴ φύσιν παιδιῶν. Διαπιστώνεται ὅτι ὅλα τὰ ἔθνη, «ἀφυπνισθέντα ἀποτόμως ὑπὸ τοῦ Σποῦτνικ» ἐπεδόθησαν σὲ ἓνα σφοδρὸν ἀγῶνα γιὰ μιὰ ἐντατικὴ ἀσκησὶ τῶν νέων οἱ ὁποῖοι παρουσιάζουν ταλέντα, ἰδιαιτέρως εἰς τοὺς κλάδους τῆς Φυσικῆς, Χημείας, Μαθηματικῶν καὶ ἐφαρμοσμένης τεχνολογίας. Ἐπὶ τῶν ὧμων αὐτῶν στηρίζεται κυρίως ὁ ταχὺς ρυθμὸς τῆς προόδου καὶ ἡ ἀλλαγὴ τῆς κοινωνίας πρὸς ἀνώτερα πρότυπα.

Τὰ προβλήματα αὐτὰ εἶναι κεφαλαιώδους σημασίας καὶ θὰ ἔπρεπε καὶ εἰς τὴν χώραν μας νὰ τύχουν τῆς πρέπουσας σημασίας.

Γ. Κυριαζόπουλος

Κ. Πετρίτη: Μορφωτικὰ Στοιχεῖα Πόλεως Ἡρακλείου. Τόμος Α'. Ἡράκλειον 1960.

Ὑπὸ τὸν ὡς ἄνω τίτλον ἐκυκλοφόρησεν, ἀπὸ τῶν ἀρχῶν τοῦ τρέχοντος ἔτους μία πρωτότυπος καὶ ἀξιόλογος ἐπιστημονικὴ ἐργασία Ἐπιθεωρητοῦ καὶ Διδασκάλων τῆς Ἑκπαιδευτικῆς Περιφερείας Πεδιάδος.

Τὸ βιβλίον τοῦτο ἔρχεται νὰ καλύψῃ ἓνα κενὸν τὸ ὁποῖον ὑπῆρχεν εἰς τὴν ἐκπαιδευτικὴν βιβλιογραφίαν τῆς χώρας μας καὶ νὰ συνδέσῃ τὴν σχολικὴν ἐργασίαν μετὰ τὴν περιβάλλουσάν της φύσιν καὶ μετὰ τὸν τοπικὸν βίον, ὅχι μόνον τὸν σύγχρονον ἀλλὰ καὶ τὸν ἱστορικὸν βίον, ὡς οὗτος ἔχει ἀποτυπωθῇ εἰς τὰ μνημεῖα τὰ ὁποῖα μᾶς ἐκληροδότησε τὸ λαμπρὸν παρελθόν.

Ἡ παιδαγωγικὴ σημασία τῆς τοιαύτης συνδέσεως τῆς διδακτικῆς ἐργασίας πρὸς τὸ τοπικὸν περιβάλλον εἶναι, βεβαίως, εἰς τοὺς πάντας γνωστὴ. Συνεπῶς τὸ ἀπὸ πολλῶν ἀπόψεων πρωτότυπον τοῦτο σύγγραμμα, τὸ ἐμπνευσθὲν ὑπὸ τοῦ κ. Κ. Ι. Πετρίτη, Ἐπιθεωρητοῦ Δημοτικῶν Σχολείων τῆς περιφερείας Πεδιάδος καὶ νῦν, κατ' ἀπόσπασιν, Ἑκπαιδευτικοῦ Συμβούλου, ἔρχεται νὰ γίνῃ ἀπαραίτητος βοηθός

καὶ πολύτιμος σύμβουλος παντὸς ἐκπαιδευτικοῦ, συνάμα δὲ καὶ ἀξιόλογος ὁδηγὸς παντὸς ἄλλου, ἐπιθυμοῦντος νὰ γνωρίσῃ ἐκ τοῦ μακρόθεν (ἢ ἐκ τοῦ πλησίον ἐπισκεπτόμενος), τὴν βριθουσαν μνημείων πάσης ἐποχῆς καὶ σφύζουσας ἀπὸ σύγχρονον ζῶν, πόλιν Ἡρακλείου.

Ἡ ἀξία τοῦ ἔργου καθίσταται ἔτι μεγαλυτέρα ἐκ τοῦ ὅτι δι' αὐτοῦ διανοίγεται ἡ ὁδὸς καὶ προσδοκᾶται ἡ ἐπίτευξις παρομοίων ἢ καὶ καλυτέρων, ἴσως, ἀποτελεσμάτων ὑπὸ συναδέλφων καὶ ἄλλων περιοχῶν τῆς Πατρίδος μας.

Κάθε Ἑλληνικὴ γωνία, εἶναι πηγὴ θρύλων καὶ παραδόσεων, ἱστορικῶν γεγονότων, πλοῦτου καὶ εὐδαιμονίας. Χρεάζεται ὅμως ἡ κατάλληλος παιδευτικὴ ἐκμετάλλευσις τῶν στοιχείων τούτων ἀπὸ τὸ Δημοτικὸν μας Σχολεῖον ὅποτε ἔχομεν πολλὰ νὰ ἀναμείνωμεν καὶ ὡς ἄτομα καὶ ὡς σύνολον.

Ἡ ἀγάπη τοῦ Ἑλλήνος πρὸς τὴν Πατρίδα, ὁ σεβασμὸς τοῦ πρὸς τὰ μνημεῖα τῆς ἱστορίας του, ἡ δίψα τοῦ πρὸς περιήγησιν τῶν ἐνδιαφερόντων τόπων τῆς Πατρίδος του κατ' ἀρχὰς καὶ ἀργότερον ξένων, γειτονικῶν ἢ μὴ χωρῶν, βάσει προσχεδιασμένου δρομολογίου, ἀποτελοῦν ἀρετὰς αἱ ὁποῖαι δὲν πρέπει νὰ καλλιεργῶνται ὑποτονικὰ ἀπὸ τὸ Δημοτικὸν μας Σχολεῖον.

Ἀρμόδιος πρὸς τοῦτο εἶναι ὁ διδάσκαλος, ὁ ἐξαιρέτος αὐτὸς παράγων τῆς κοινωνικῆς ἀναμορφώσεως. Εἰς τὴν ὑψηλὴν ἀλλὰ καὶ δυσχερὴ ταύτην προσπάθειαν, τὸ ὑπὸ κρίσιν βιβλίον ἔρχεται νὰ διαφωτίσῃ, νὰ κατατοπίσῃ, νὰ βοηθήσῃ καὶ νὰ παρρημήσῃ τὸν Διδάσκαλον. Ἡ ὕλη τοῦ ὅμως εἶναι τοιαύτη ὥστε νὰ ἀποτελῇ ἐλκυστικόν, ὅσον καὶ ἐπαγωγὸν ἀνάγνωσμα καὶ διὰ τὸ εὐρύτερον κοινόν.

Τὸ βιβλίον εἶναι διηρημένον εἰς τρία μέρη.

Εἰς τὸ πρῶτον μέρος τοῦ περιέχεται θεωρία καὶ γίνεται διευκρίνισις τῶν σχετικῶν παιδαγωγικῶν καὶ μεθοδολογικῶν προβλημάτων ὑπὸ τοῦ ἐμπνευστοῦ καὶ πρωτοεργάτου τοῦ κ. Κ. Ι. Πετρίτη.

Εἰς τὸ δεύτερον μέρος τοῦ παρατίθενται τρεῖς πίνακες περιέχοντες τὸ ἱστορικόν· Πατριδογνωστικὸν Φυσιογνωστικὸν ὕλικόν τῆς πόλεως, προσδιοριζόμενον τοπικῶς (διεύθυνσις) καὶ κατανεμημένον κατὰ τάξεις, μαθήματα καὶ διδακτικὰς ἐνότητας. Οἱ πίνακες οὗτοι λίαν ὠφέλιμοι, ἰδίᾳ διὰ τὸν ἀναγνώστην καὶ ἐκπαιδευτικόν.

Εἰς τὸ τρίτον μέρος, παρατίθεται σειρά μονογραφῶν, περὶ τῶν ἱστορικῶν στοιχείων καὶ Κοινωνικῶν Ὑπηρεσιῶν πόλεως Ἡρακλείου, συγγραφειῶν ὑπὸ πλειάδος Δημοδιδασκάλων τῆς Περιφερείας.

Εἰς τὸ τέλος τοῦ βιβλίου ἐπισυνάπτεται καὶ σχέδιον τῆς πόλεως μετὰ ἀρκετὰς ὑποσημειώσεις, ὥστε τὸ βιβλίον τοῦτο δικαίως ἐπέχει καὶ θέσιν ἐπισήμου ὁδηγοῦ τῆς πόλεως. Ὁ ἀναγνώστης τοῦ δὲν ἔχει νὰ κουρασθῇ ἀπὸ τὴν μελέτην του. Τὸ ὅλον ἔργον ἀποτελεῖ εὐχάριστον μορφωτικὸν ἀνάγνωσμα τὸ ὁποῖον κρατεῖ ἀδιάπτωτον τὸ διαφέρον τοῦ ἀναγνώστου του.

Περιέχει ἐντὸς κειμένου καὶ ἀρκετὰς, σχετικὰς πρὸς αὐτό, εἰκόνας καὶ σχεδιαγράμματα, ὥστε δι' αὐτῶν νὰ ξεκουράζεται ὁ ἀναγνώστης καὶ νὰ ὑποβοηθῆται εἰς τὴν κατανόησιν τοῦ περιεχομένου του.

Τέλος, παρέχεται καὶ σχετικὴ βιβλιογραφία ἰδίᾳ ἐπὶ τῶν ἱστορικῶν τοῦ θεμάτων πρὸς ἱκανοποίησιν καὶ παρόρμησιν τῶν ἐνδιαφερομένων, πρὸς περαιτέρω ἔρευναν τοῦ ἐκάστοτε θέματος, ἀναγνωστῶν του.

Τὸ μέγαλον τοῦ σχήμα, αἱ 240 καλοτυπωμέναι σελίδες του, εἰς τὰ τυπογραφεῖα τοῦ γνωστοῦ Ἐκδοτικοῦ Οἴκου «Ν. Ἀλικιώτης καὶ Υἱοί», ἡ ἀρίστη ἐμφάνισις τοῦ ἐξωφύλλου του, τὸ ἐπιστημονικὸν τῆς διατάξεως τῆς ὕλης του καὶ τὸ ἐπιμεμελημένον ἐν γένει τῆς ἐκδόσεώς του, καθιστοῦν τὸ βιβλίον ἀξιόλογον καὶ στόλισμα τῆς βιβλιοθήκης παντὸς Ἑλλήνος, ἐκπαιδευτικοῦ ἢ μὴ.

Ἡ διάθεσις τοῦ εἰς τὴν τιμὴν τῶν ἐξήκοντα (60) δραχμῶν, ἀποβλέπουσαν εἰς τὴν κάλυψιν τῆς ἐκδοτικῆς δαπάνης καὶ μόνον, ἀποτελεῖ, τῷ ὄντι, μιάν προσφορὰν ἐκ μέρους τοῦ Συλλόγου «Φίλων τοῦ Βιβλίου». Πράγματι, ὁ Σύλλογος οὗτος τὸ ἐξέδωκε μακρὰν πάσης διαθέσεως βιβλιοκαπηλικῶν χαρακτήρων καὶ τὸ διαθέτει εἰς τὴν τιμὴν αὐτὴν, ἵνα γίνῃ κτήμα ὅλων, δι' ὃ καὶ ἡ χειρονομία του αὐτῆς δέον νὰ τύχῃ τῆς ὀφειλομένης ἐκτιμήσεως. Τοιαῦται ἐργασίαι δικαίως προβάλλουν τὸ ὑψηλὸν ἔργον τῆς ὀφειλομένης καὶ δικαίως δὲν θὰ πρέπει νὰ λείπουν ἀπὸ καμμίας βιβλιοθήκης. τῆς ἐκπαιδευτικῆς καὶ εὐχόμεθα ὁλοψύχως, ὅπως συντόμως καταστή δύναται καὶ ἡ ἐκδοσις τοῦ Δευτέρου τόμου τοῦ χρησίου τοῦτου ὁμαδικοῦ συγγράμματος, ἵνα ἔλθῃ εἰς τὸ φῶς τῆς δημοσιότητος τὸ ὕλικόν τὸ ὁποῖον μετὰ τὴν φιλοπονίαν, μετὰ τὴν ἀγάπην, ἀλλὰ καὶ τὴν ἐπιτυχίαν ἔχουν ἐτοιμάσει οἱ Κρήτες διδάσκαλοι.

Ἐμμ. Ξειδιανάκης

Ιωάννου Χαραλαμποπούλου : Πτυχιούχου Παιδαγωγικών Πανεπιστημίου Έδιμβούργου.
Τό Παιχνίδι. Άθηναι 1960.

Με αυτόν τόν τίτλο κυκλοφόρησε τώρα τελευταία ένα κομψό βιβλίο του κ. Ιωάννου Χαραλαμποπούλου. Είναι μια έπιστημονική μελέτη γραμμένη με πολλή σαφήνεια και απλότητα διανοημάτων.

Οι έπιστημονικές γνώσεις εκλαϊκεύονται με μιΆ στρωτή γλώσσα που συναρπάζει τόν αναγνώστη και κάνει τό βιβλίο νά διαβάζεται άνετα και ευχάριστα από τόν καθένα.

Ο συγγραφέας του βιβλίου, πτυχιούχος Παιδαγωγός του Πανεπιστημίου του Έδιμβούργου, με κίνητρα τήν αγάπη του προς τό παιδί, φιλοδοξεϊ με τήν έκδοσι του βιβλίου του αυτού νά έφοδιάση τούς συναδέλφους μ' ένα πολύτιμο οδηγό που θά συμβάλη κάπως στήν έδραϊωσι της ψυχικής υγείας του μαθητού, γιατί πιστεύει πως ή ευημερία του ατόμου είναι άδύνατη χωρίς τήν βασική προϋπόθεσι της άρμονικής ανάπτυξεως της ανθρώπινης προσωπικότητας. Ένα δέ από τά πιό τελεσφόρα μέσα στήν άρμονική ψυχοσωματική ανάπτυξι του παιδιού — σωματικής, πνευματικής, συναισθηματικής και κοινωνικής — είναι τό παιχνίδι.

Τό βιβλίο αυτό είναι μιΆ προσπάθεια γιά νά πεισθούν όλοι οι συνάδελφοι που δέν θέλουν νά περιορίζονται στήν απλή μετάδοσι γνώσεων προς τούς μαθητάς των, που έπιθυμούν νά έπιτύχουν έργον ύψηλό και ιερό σφυρηλατώντας ίσχυρούς και ήθικούς χαρακτήρες και μορφώνοντας τέλειες προσωπικότητες, πως τό παιχνίδι βοηθεϊ τά μέγιστα στή φυσική, συνολική και άρμονική ανάπτυξι του παιδιού.

Μέσα στή σύντομη και απλή έπιστημονική του μελέτη, ό συγγραφέας έξετάζει τό παιχνίδι ως μέθοδο διδασκαλίας των μικρών παιδιών, ως μέσον διαγνώσεως του χαρακτήρος των, ως μέθοδο έπιστημονικής και θεραπείας των παιδικών άνωμαλιών, ως πολύτιμο σύμμαχο γονέων και διδασκάλων στήν καθόλου άνατροφή και άγωγή του παιδιού. Τό παιχνίδι είναι τό κλειδί που ξεκλειδώνει τήν ψυχή του παιδιού.

Είναι τό μέσον με τό όποιον τό παιδί, κατά τήν άμέριμνη αυτή ήλικία του, ζή και αισθάνεται έντονα και συμβολίζει τήν ζωή, τήν ένεργητικότητα και τήν δραστηριότητά του. Είναι τό μέσον έκδηλώσεως των δημιουργικών του δυνάμεων.

Γονείς, δάσκαλοι, Νηπιαγωγοί, προσωπικών οικοτροφείων, παιδουπόλεων και παιδικών κατασκηνώσεων και σπουδαστές Παιδαγωγικών Άκαδημιών θά πρέπει νά τό διαβάσουν και νά τό κάμουν άχώριστο σύντροφό τους.

Γεώργιος Κάισαρης

Ν. Πετρουλάκη : «Τό μεθοδολογικόν πρόβλημα». Έράκλειον 1960.

Μεταξύ των προσφάτων έπιστημονικών προσφορών των νέων παιδαγωγών μας συγκαταλέγεται και τό «Μεθοδολογικόν πρόβλημα» του κ. Ν. Πετρουλάκη, της Π. Άκαδημίας Έρακλείου.

Ο συγγραφέας αποσπΆ από τήν Γενικήν Διδακτικήν τό σπουδαιότερον τμήμα της που άφορΆ τήν μέθοδο της διδασκαλίας και τό πραγματεύεται αυτότελως, κατά τρόπον σαφή, καθάρων, άψόγως έπιστημονικόν. Δέν έχει σημασίαν τό ότι τά θέματα του συγγραφικού αυτού δοκιμίου είναι, κατά τάς γενικάς των γραμμάς, γνώριμα εις κάθε διδάσκαλον. Σημασίαν έχει ή τεχνική της μελέτης των και ή κυριαρχούσα κατά τήν άνασκόπησιν των διαφόρων μεθόδων σαφής και όρθολογική θέσις του συγγραφέως. Με άντικειμενικότητα, προδίδουσιν ύγιΆ έπιστημονικήν σκέψιν, εξαίρονται τά πλεονεκτήματα και ύποδεικνύονται τά μειονεκτήματα έκάστης ύπό τό φώς των θεμελιωδών δεδομένων της ψυχολογικής έπιστήμης. Ούτω, εις τό Ε' κεφάλαιον του βιβλίου τούτου περί μεθόδων και άρχών του Νέου Σχολείου, του Σχολικών συστημάτων και δέν έκτίθενται απλώς αι σύγχρονοι άντιλήψεις περί ώρολογίου και άναλυτικού προγράμματος, αλλά διατυπώνονται έν κατακλείδι έποικοδομητικά άξιολογικά παρατηρήσεις, αποκλείουσαι πάσαν άκρότητα και ύπερβολήν.

Ιδιαιτέρας προσοχής άξιον πρέπει νά θεωρηθί τό ΣΤ' κεφάλαιον του βιβλίου τούτου περί της θέσεως του διδασκάλου εις τό Νέον Σχολείον. Ο συγγραφέας έξετάζει τό λεπτότατον τοιούτο σημείον κατά τρόπον μαρτυρούντα, ότι δέν έχει ύποστή τήν διαλυτικήν έπίδρασιν της έπαναστατικής παιδαγωγικής του χάους και της συγχύσεως. Τοποθετούμενος επί όρθης Έλληνικής σκοπιάς, προβάλλει τόν διδάσκαλον ως τόν κυριώτερον παράγοντα της διδασκαλίας, δοθέντος ότι και τό τελειότερον σύστημα εις χείρας διδασκάλου στερουμένου έπαρκούς μορφώσεως, ήθους και έπιβουλίαν άχρηστον.

Επίσης άκρως διαφωτιστικά είναι όσα αναφέρονται περί του ύλικού παράγοντος της διδασκαλίας και των έποπτικών μέσων.

Εν συμπεράσματι, πρόκειται περί μιΆς έργασίας εύσυνειδήτου, ή όποία άποκαλύπτει έπιστημονικήν παιδαγωγικήν σκέψιν, σώφρονα μετριοπάθειαν και ίκανότητα κρίσεως έκτίσεως των προβλημάτων της μεθοδολογίας, προσιωνίζουσαν διά τόν συγγραφέαν έλπιδοφόρον έπιστημονικήν εξέλιξιν.

Σπ. Παγ.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Έξεδόθησαν τά κάτωθι βιβλία :

- 1) Κων/νου Άλφιεράκη : Τό μυστικό της κρύπτης. Άθηναι 1960.
- 2) Παναγ. Ν. Άντίπα : Η θαυματουργική δύναμις του Χριστού έν Ναζαρέτ. Άθηναι 1960.
- 3) Εύστ. Ίω. Σταδοπούλου : Αί βιβλιοθήκαι και τό έλεύθερον άνάγνωσμα εις τό Δημοτικόν Σχολείον. Τρίπολις 1960.

Έλάθαμε τά παρακάτω περιοδικά :

- 1) Βιβλιοθήκη γονέων. Τεύχος 99. Άθηναι.
- 2) Τό ξεκίνημα των μικρών.
- 3) Κρητική Έστία. Τεύχος 99. Χανιά.
- 4) Δελτίον Γεωργικών Έφαρμογών και έκπαιδεύσεως. Τεύχος 3. Άθηναι.
- 5) Ο Όρθόδοξος Παρατηρητής. Τεύχος 485.
- 6) Δελτίον Όμοσπονδίας Λειτουργών Μέσης Έκπαιδεύσεως. Τεύχος 173.
- 7) Ηπειρωτική Έστία. Τεύχος 99-100. Ίωάννινα.
- 8) Μαθητική Έστία. Τεύχος 26. Κύπρος.
- 9) Στερεοελλαδική Έστία. Τεύχος 2-3. Λαμία.
- 10) Παιδεία και Ζωή, Νοέμβριος 1960.

ΤΟ ΠΑΙΔΙ - ΤΑ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΤΟΥ - Η ΛΥΣΗ ΤΟΥΣ

Η σειρά «ΤΟ ΠΑΙΔΙ - ΤΑ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΤΟΥ - Η ΛΥΣΗ ΤΟΥΣ», που ίδρύθηκε και διευθύνεται από τόν κ. Γ. Α. ΒΑΣΔΕΚΗ, περιλαμβάνει βιβλία γραμμένα από σύγχρονους κορυφαίους ψυχολόγους και παιδαγωγούς και που άποτελούν στο σύνολό τους τήν πιό έγκυρη ύψηλήν έκλαϊκευση της σύγχρονης Ψυχολογίας του παιδιού και της σύγχρονης Παιδαγωγικής.

Ίσαμε σήμερα έκδόθηκαν :

1. Madeleine L. Rambert : Η συναισθηματική και ήθική ζωή του παιδιού. Η παιδική ψυχανάλυση και ή τεχνική της. Δωδεκάχρονη ψυχαναλυτική πράξη. Πρόλογος Jean Piaget. Τιμή δραχ. 50.

2. Ovide Decroly και Mlle Monchamp : Παιδαγωγικά παιχνίδια γιά μικρά παιδιά στο σπίτι, στο Νηπιαγωγείο και στις μικρές τάξεις του Δημοτικού. Τιμή δραχ. 35.

3. Dr André Berge : Ο δύσκολος μαθητής. Τό σχολείο και τά έλαττώματα του παιδιού. Τιμή δραχ. 40.

4. Alice Descœndres : Η άγωγή των καθυστερημένων παιδιών. Οι άρχές της και οι μέθοδοί της. Έφαρμογή σε όλα τά παιδιά. Τιμή δραχ. 75.

Τά τέσσερα (4) παραπάνω βιβλία τιμώνται δραχ. 200. Οι εκπαιδευτικοί λειτουργοί μπορούν νά έξοφλήσουν τό αντίτιμό τους σε δυό εκατοντάδραχμες ή σε 4 πενήντάδραχμες δόσεις.

Τυπώνεται :

5. Robert Dottrens : Η μεταρρύθμιση των σχολικών προγραμμάτων και ή πειραματική παιδαγωγική. Μετάφραση και πρόλογος Γ. Α. ΒΑΣΔΕΚΗ.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ «ΔΙΠΤΥΧΟ» ΑΘΗΝΑΙ

Βαλτετισίου 62 — Έξάρχεια Τηλ. 624.692

Παραγγελίες και γράμματα στον κ. Γ. Α. ΒΑΣΔΕΚΗ — Ραβινέ 29.

ΠΕΡΙΣΤΕΡΙ — ΑΘΗΝΑΙ

ΕΚΥΚΛΟΦΟΡΗΣΕ ΚΑΙ ΠΩΛΕΙΤΑΙ
ΣΕ ΟΛΑ ΤΑ ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΑ

ΤΟ 7^ο ΒΙΒΛΙΟ ΤΗΣ ΣΕΙΡΑΣ
«ΨΥΧΟΛΟΓΙΚΗ ΚΑΙ ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ»
ΣΧΟΛΕΙΟ ΚΑΙ ΖΩΗ =
ΠΕΡΙΚΛΕΟΥΣ 21 — ΑΘΗΝΑΙ

ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΖΟΜΠΑΝΑΚΗ

ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΤΩΝ ΑΓΡΟΤΙΚΩΝ ΜΑΣ ΣΧΟΛΕΙΩΝ

Τόμος Β'.

Ο Β' τόμος δίδει απάντηση στα ερεθίσματα, που γέννησε στους αναγνώστες ο Α' τόμος του βιβλίου, με πρωτότυπο διαλογικό τρόπο, με θέση και αντίθεση.

ΑΠΟ ΤΑ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ:

- Α. Βασικές γραμμές για την ανανέωση του αγροτικού σχολείου.
- Β. Η ιδιαίτερη παιδαγωγική του αγροτικού σχολείου.
- Γ. Διαφορά αστικών και αγροτικών σχολείων.
- Δ. Η τριλογία των διδακτικών μορφών: Ένιαία Συγκεντρωτική Διδασκαλία — Ομαδικές Εργασίες — Μαθητικός διάλογος.
- Ε. Σχολικός κήπος.
- ΣΤ. Σχολική ζωή — έορτές.
- Ζ. Πρακτικό μέρος: Εικόνες και δείγματα διδασκαλιών κ.λ.π.

Αποστέλλεται και από τα Γραφεία του περιοδικού «Σχολείο και Ζωή»
Περικλέους 21 — Αθήναι.

Τιμή: Για τις Σχολικές Βιβλιοθήκες Δραχ 80
Για τους Έκπαιδευτικούς 65